

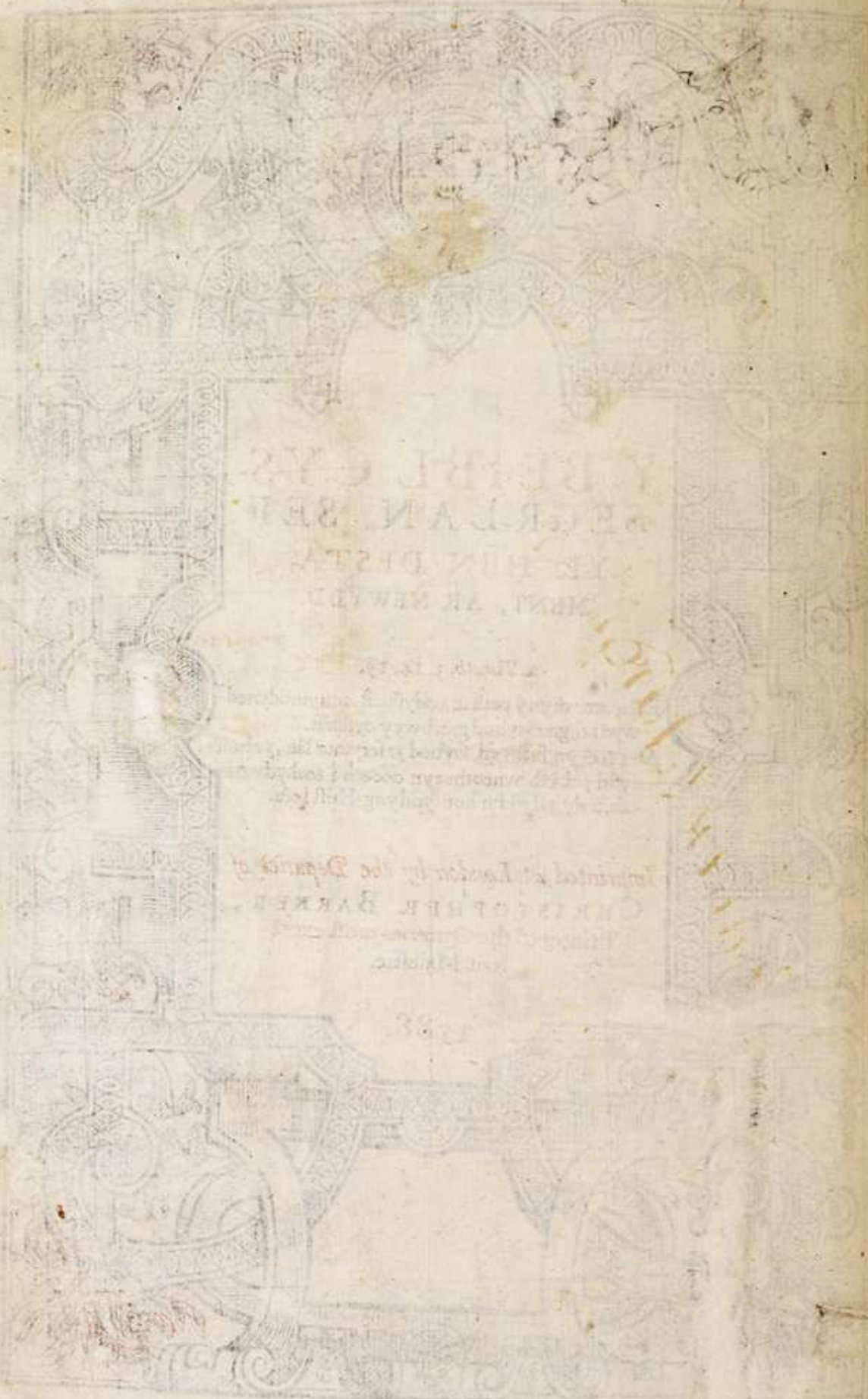
**Y BEIBL CYS-
SEGR-LAN. SEF
YR HEN DESTA-
MENT, A'R NEWYDD.**

2. Timoth. 3. 14, 15.

Eithr aros di yn y pethau a ddyfcaist, ac a ymddyried-
wydi ti, gan wybod gan bwy y dyfcaist.
Ac i ti eryn fachgen wybod yr scrithur lân, yr hon
sydd abl i'rh wneuthur yn ddoeth i iechydwr-
iaeth, trwy'r ffydd yr hon sydd yng-Hrist Iesu.

Imprinted at London by the Deputies of
CHRISTOPHER BARKER,
Printer to the Queenes most excel-
lent Maiestie.

1588.

THE NEW YORK
LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1888

Printed at the Office of the
CHRISTOPHER BARKER
New York

ILLVSTRISSIMAE,
POTENTISSIMAE, SERE-
NISSIMÆQVE PRINCIPI ELI-

ZABETHAE, Dei gratia, Angliæ, Galliaë, & Hiber-
niæ Regina, fidei veræ, & Apostolicæ Propugnat.
&c. Gratiam, & benediçtio-
nem in Domino sem-
piternam.

VANTVM Deo optimo ma-
ximo Maiestas vestra debeat (Augustis-
sima princeps) vt opes, potentiam, &
admirabilem ingenij ac naturæ dotem
taceam: nō solū gratia, qua apud pluri-
mos pollet rarissima, & eruditio, qua
præ cæteris ornatur varia, & pax, qua
præ vicinis fruitur alma, eiūque nun-
quam satis admiranda protectio, qua
& hostes nuper fugauit atroces, &
multa ac magna pericula semper euasit felicissimè: verum etiam
cū primis eximia illa pietas toto orbe celebrata, qua ipse V. M. im-
buit, & ornauit, nec non veræ religionis & propagandæ, & propug-
nandæ studium propensissimū quo semper flagraſtis, clarissime at-
testantur. Nam (vt & gentes alias, & reliqua præclare à vobis gesta,
iam præteream) quàm piam curam vestrorum Brytannorum ha-
buit V. M. hoc vnum (quod sacrosancti Dei verbi instrumenta v-
traque, vetus scilicet & nouum) vnà cum illo libro, qui precum
publicarum formam, & sacramentorum administrandorum ratio-
nem præscribit, in Britannicum sermonem verti non modò benignè
permiserit, sed summorum inclytissimi huius regni comitio-
rum autoritate sollicitè sanxiuerit) semper contestari valet. Quod
idem nostram ignauiam & segnitiam simul prodit, quod nec tam
grauis necessitate moueri, nec tam commoda lege cogi potuerimus,
quin tam diu res tanti (qua maioris esse momenti nihil vnquam
potuerit) intacta penè remanserit. Nam illam liturgiam cum
nouo Testamento duntaxat reuerendus ille pater Richardus
piæ memoriæ Meneuensis Episcopus (auxiliante Gulielmo Salef-
burio, de nostra Ecclesia viro optimè merito) annis abhinc viginti
Brytannicè interpretatus est. Qua re quantum nostratibus profue-
rit, facile dici non potest. Nam præterquàm quod vulgus nostrum

quæ Brytannicè atque Anglicè scripta tunc erant inuicem comparantes, Anglici sermonis nuper euaserunt peritiores. Ad veritatem præterea tum docendam, tum discendam isto labore conduxit plurimum. Tum enim vix vnus & alter Brytannicè concionari valebant, quòd verba quibus Brytannicè explicanda erant quæ in Scripturis sacris sacra tractantur mysteria, vel Lethæis quasi aquis delera prorsus euauerant, vel desuetudinis quodam quali cinere obducta atque sepulta iacuerant, vt nec docentes quæ vellent satis apertè explicare, nec audientes quæ explicabantur satis fæliciter intelligere valerent. Scripturarum præterea quæ essent testimonia, quæve earundem explicationes, Scripturis minùs assueti diiudicare nequibant: adeò vt quum ad conciones conuolarent auidi, & iisdem interessent seduli, incerti tamen, dubijque discedebant plerique, acsi thesaurum inuenissent amplum, quem effodere non poterant, aut epulis interfuissent lautis, quibus vesci non daretur. Iam verò D. O. M. benignitate eximia, vestràque cura egregia, & Præfulum solitudine peruigili, huiusque Interpretis labore & industria effectum est, vt & concionatores longè plures paratiorésque, & auditores magis dociles habeamus. Quæ vtraque vt pijs sunt cordi: ita adhuc eorum voto neutrum vel mediocriter respondet. Quum enim prius illud instrumentum alterius occultata prædictio, adumbrata figura, & indubius testis nostratibus hætenus desideretur. Quot (proh dolor) exempla latent? quot promissiones delitescunt? quot consolationes occultantur? quot denique monitionibus, exhortationibus, dehortationibus, veritatísque testimonijs inuitus caret populus noster, quos V. M. regit, curat, & amat: quorum æterna salus Satanæ soli, eiusque satellitibus inuisa hætenus periclitata est plurimum, quum viuat quisque per fidem, fides verò sit ex auditu, auditus etiam per verbum Dei, quod hucusque sermone peregrino delitescens nostratibus parùm insonuit. Quum igitur reliquarum Scripturarum interpretationem in linguam Brytannicam tam vtilem, imò tam necessariam esse viderem, (etsi & propriæ imbecillitatis, & ipsius rei magnitudinis, & quorundam ingeniorum ^{inopias} recordatio me diu deterruerit) piorum precibus acquiescens, vt hoc opus grauissimum, molestissimum, nec non ingratisimum multis aggrederer, memet exorari passus sum. Quod cum vix aggressus essem, & rei difficultate, & impensarum magnitudine pressus, in limine (quod aiunt) succubuisssem, & solum Pentateuchum ad prelum perduxisssem, nisi Reuerendissimus in Christo pater, Cantuariensis Archiepiscopus, literarum Mecenas optimus, veritatis propugnator acerrimus, & ordinis ac decori prudentissimus obseruator (qui ex quo Brytannis sub vestra Maiestate tam prudentissimè quàm iustissimè præfuit, nostratium tum obedientiam tum acumen animaduertens, animo benigno eos postea prosequu-

*Iohannes
Whitgift.*

tus est : sicuti & illi eius laudem semper decantant) vt progredere effecisset, & adiuuisset, liberalitate, auctoritate, & consilio. Cuius ad exemplum alij boni viri opem mihi maximam tulerunt. Quorum hortatu, industria, atque labore motus, fultus, & adiutus sæpè, quum non modò vetus instrumentum totum interpretatus sim, sed nouum etiam inemendata quadam scribendi ratione (qua plurimum scatebat) repurgauerim, cui eadem dicere fas, atque consentaneum sit, dubius hærito. Quum vel meæ ipsius indignitatis summæ recordor, vel V. M. splendorem eximium intueor, vel ipsius Dei (cuius vices gerit) numen quoddam in eadem splendens animaduerto, ad tam sacrum accedere fulgorem reformido. Contra verò, rei ipsius dignitas (quæ suo quasi iure vestram tutelam vendicat) nouas mihi vires auget. Deinde, cum alterum instrumentum Brytannicè impressum, tam æquo, benigno, & regio animo suscipere dignabamini, huic alium venari patronum, & imprudentiæ, & iniuriæ, & ingratiitudinis esse iudico. Sic etiam quæ inter se tantoperè coherent atque conueniunt, seiungenda non esse, quin quæ reuera eadem sunt, eadem quoque in Bibliotheca eorum reponantur exemplaria censeo. Quod idem vt vestra censeat M. supplex rogo, & obtestor, nec non summis precibus contendo animo benigno conatibus meis vt adspiret, quippe qui vestrarum legum authoritate nituntur, vestri populi saluti inseruiunt, & vestri Dei gloriam spectant, quos etiam vestri tum pro veritate tum in Brytannos studij, monumentum perpetuum : Nec non Brytannorum erga V. M. amoris propensissimi tesseram fore confido. Siqui consensus retinendi gratia, nosrates vt Anglicum sermonem edificant adigendos esse potiùs, quàm Scripturas in nostrum sermonem vertendas esse volunt : dum vnitati student, ne veritati obsint cautiore esse velim, & dum concordiam promouent, ne religionem amoueant, magis esse sollicitos opto. Quamuis enim eiusdem insulæ incolæ eiusdem sermonis & loquelæ esse magnopere optandum sit : æquè tamen perpendendum est, istud vt perficiatur tantum temporis & negotij peti, vt intereà Dei populum miserrima illius verbi fame interire, velle, aut pati nimis sit sæuum atque crudele. Deinde non dubium est, quin religionis quàm sermonis ad vnitatem plus valeat similitudo & consensus. Vnitatem præterea pietati, vtilitatem religioni, & externam quandam inter homines concordiam eximiæ illi paci quam Dei verbum humanis animis imprimi præferre, non satis pium est. Postremò, quàm non sapiunt, si verbi diuini in materna lingua habendi prohibitionem, aliena vt ediscatur quicquam mouere opinantur? Religio enim nisi vulgari lingua edoceatur, ignota latitabit. Eius verò rei quam quis ignorat, vsum, dulcedinem & pretium etiam nescit, nec eius acquirendæ gratiâ quicquam laboris subibit. Quamobrem roganda est V. M.

EPISTOLA DEDICATORIA.

vt nullius rationis specie impediatur (nec impediatur sat scio) quin quos cœpit beare beneficijs, augere velit, quos vno instrumento ditavit, altero dignetur, quibus vnum veritatis vber præbuit, alterum concedat, & quod efficere studuit, perficere conetur: nempe vt omnis vester populus mirabilia Dei suo sermone audiat, & omnis lingua laudet Deum. Cœlestis ille pater, qui & imbecillitatem humanam, & femineum sexum, & virgineam indolem tam heroicis virtutibus in V. M. ornasse dignoscitur, vt & miseris solamen, & hostibus terror, & mundi Phœnix eadem hæcenus extiterit, propitius concedat, cœlesti spiritu ita regatur, diuinis donis adornetur, & alis Altissimi protegatur in posterum: vt longæua mater in Israel, pia Ecclesiæ nutrix, & ab hostibus semper tuta vitiorum hostis eadem permaneat, ad D. O. M. sempiternam gloriam, cui omne imperium, honos, & laus in omne æuum.

Amen.

Serenissimæ Vestræ Maiestati

omni reuerentia

subditissimus,

GVLIELMVS MORGANVS

Nomina eorum qui præ cæteris hoc opus
promouere conati sunt.

Reuereudi patres *Asaphensis & Bangoriensis* episcopi libros quos petij mutuò concessere, & istud opus examinare perpendere, atq; approbare dignati sunt.

Gabriel Goodman Westmonasteriensis Decanus, vir re & nomine valde bonus, omniq; pietati deditissimus, quæ interpretatus fueram relegenti ita mihi adfuit assiduus, ut & labore & consilio me plurimum adiuuerit, suorum librorum plurimos mihi dedit, reliquorum liberum concessit usum: Atq; totum annum dum sub prælo liber iste erat (collegis humanissime assentientibus) hospitio me accepit, quam humanitatem a reuerendissimo Archiepiscopo de quo prius in ipsa epistola memini benignissime oblatam, ut repudiarem coegit Thamefis fluiuius, illius domû a prælo diuidens atq; seiungens.

Sic opem tulerunt non contemnendam.

David Powelus sacra Theologiæ doctor.

Edmundus Priccus Archidiaconus Meirion.

Richardus Vachanus hospitij diui Iohannis quod est Literurthe præfectus.

Henwau, a threfn llyfrau'r hen Destament, a'r newydd: a rhifedi
pennodau pob llyfr, a'r ddalen lle y cair eu dechreu hwynt.

Pennod. Dalen.		Pen. Dalen.		Pen. Dalen.	
Genesis.	50 1	2. Cronicl.	36 176	Daniel.	12 327
Exodus.	40 23	1. Esdras.	10 191	Osea.	14 334
Lefiticus.	27 41	2. Esd. neu Nehé.	13 195	Ioel.	3 337
Numeri.	36 54	Esther.	10 202	Amos.	9 338
Deuteronomium.	34 72	Iob.	42 205	Abdias.	1 340
Iosuah.	24 87	Pfalmau.	150 228	Ionas.	4 340
Barn-wyr	21 98	Diharebion.	31 246	Micheas.	7 341
Rath	4 109	Pregethwr.	12 255	Nahum.	3 343
1. Samuel.	31 111	Caniadau Salomó	8 259	Habacuc.	3 344
2. Samuel.	24 125	Esay.	66 261	Sophonia.	3 345
1. Brenhinoedd.	22 137	Ieremi.	52 281	Aggeus.	2 346
2. Brenhinoedd.	25 151	Galarnad Ieremi.	5 304	Zachari.	14 346
1. Cronicl.	29 164	Ezeciel.	48 305	Malachi.	1 350

Y llyfrau Apocryphaid.

Pennod. Dalen		Pen. Dalen.		Pen. Dalen	
3. Esdras.	9 352	Doethineb.	19 383	Hystori Bel a'r	1 412
4. Esdras.	16 359	Ecclesiasticus.	51 389	ddraig.	
Tobias.	14 370	Baruch.	6 406	1. Machabæ-	16 413
Iudith.	16 374	Can y trillange.	1 410	aid.	
Y darn arall o yfr	6 381	Hystori Sufan-	1 411	2. Machabæ-	15 426
Esther.		na.		aid.	

Llyfrau y Testament newydd.

Pen. Dalen.		Pen. Dalen.		Pen. Dalen.	
Mathew.	28 440	Ephesaid.	6 525	Iaco.	5 541
Marc.	16 454	Philippiaid.	4 527	1. Petr.	5 542
Luc.	24 464	Coloffiaid.	4 529	2. Petr.	3 544
Ioan.	21 479	1. Thessaloniaid.	5 530	1. Ioan.	5 545
Gweithre doedd	28 492	2. Thessaloniaid.	3 532	2. Ioan.	1 547
yr Apostolion.		Timotheus.	6 532	3. Ioan.	1 547
At y Rhufeiniaid.	16 507	Timotheus.	4 534	Iud.	1 547
1. Corinthiaid.	16 514	Titus.	3 535	Gweledigaeth	22 548
2. Corinthiaid.	13 519	Philemon.	1 536	Ioan.	
Galathiaid.	6 523	Hebræaid	13 536		

Ionawr fydd iddo xxxj. o ddyddiau.

	Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
	i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
1 A Enwaediad.	Gen. 17.	Rhufe. ii.	Deut. 5.	Colof. ii.
2 b	Gen. i.	Mat. i.	Gen. ii.	Rhufe. i.
3 c	iii	ii	iii	ii
4 d	b	iii	bi	ii
5 e	bi	ii	biit	iii
6 f	Estat. ix.	Luk. iii.	Estat. xix.	John. 2.
7 g	Gen. ix.	Mat. v.	Gen. xi.	Rhufe. b.
8 A Lucian.	iiii	bi	iiii	bi
9 b	rb	bi	rb	bi
10 c	rbii	biit	rbii	biit
11 d	ri	ii	ri	ii
12 e	rii	ii	rii	ii
13 f	riii	ii	riii	ii
14 g	rb	ri	rb	ri
15 A	rbii	rii	rbii	rii
16 b	rii	rii	rii	rii
17 c	rii	rii	rii	rii
18 d	rii	rii	rii	rii
19 e	rii	rii	rii	rii
20 f	rii	rii	rii	rii
21 g	rii	rii	rii	rii
22 A Vincent.	rii	rii	rii	rii
23 b	rii	rii	rii	rii
24 c	rii	rii	rii	rii
25 d	doeth. b.	Ict. xxi.	doeth. bi.	Ict. xxi.
26 e	Ge. rbii	Mat. xxii.	Gen. xlii.	i. Cor. vi.
27 f	iiii	ii	iiii	ii
28 g	rb	ri	rb	ri
29 A	rbii	rii	rbii	rii
30 b	rii	rii	rii	rii
1 c	rii	rii	rii	rii

Chwefrol fydd iddo xxviii. o ddyddiau.

	Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
	i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
2 d	Ampryt.	Exod. xi.	Marke.	Exod. xii.
3 e	Petrus & Mar.	doeth. ix.	ii	doeth. xii.
4 f	Wlasti.	Exo. xiii.	iii	Exo. xiiii.
5 g		rb	iii	rb
6 A	Agathe.	rbii	rb	rb ii
7 b		rii	rii	rii
8 c		rii	rii	rii
9 d		rii	rii	rii
10 e		rii	rii	rii
11 f		rii	rii	rii
12 g	Sol in Pabib.	Levit. xix.	ri	Levit. 18.
13 A		rii	rii	rii
14 b		rii	rii	rii
15 c	Valentine.	rii	rii	rii
16 d		rii	rii	rii
17 e		rii	rii	rii
18 f		rii	rii	rii
19 g		rii	rii	rii
20 A		rii	rii	rii
21 b		rii	rii	rii
22 c		rii	rii	rii
23 d		rii	rii	rii
24 e	Ampryt.	Deut. ii.	bi	Deut. i.
25 f	S. Mathias.	doeth. x.	bi	doeth. i.
26 g		Deut. vi.	biit	Deut. vii.
27 A		rii	rii	rii
28 b		rii	rii	rii
29 c		rii	rii	rii

Mawrth fydd iddo xxxi. o ddyddiau.

	Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
	i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
30 d	Dafid	Deut. xvi.	Deut. 17.	Eph. vi.
1 e	Cedde.	rbii	rii	Phil. i.
2 f		rii	rii	ii
3 g		rii	rii	ii
4 A		rb	rii	ii
5 b		rbii	rbii	Colof. i.
6 c	Perpetue.	rii	rii	ii
7 d		rii	rii	ii
8 e		rii	rii	ii
9 f		rii	rii	ii
10 g	Equinoctium.	rii	rii	ii
11 A	Gregorie.	bi	rii	ii
12 b	Sol in Aricte	rii	rii	ii
13 c		rii	rii	ii
14 d		rii	rii	ii
15 e		rii	rii	ii
16 f		rii	rii	ii
17 g	Edwarde.	bi	bi	i. Tim. i.
18 A		bi	bi	ii
19 b		rii	rii	ii
20 c	Benedict.	rii	rii	ii
21 d		rii	rii	ii
22 e		rii	rii	ii
23 f	Ampryt.	rbii	rbii	ii
24 g	Cenad Mair	Eccle. ii.	Eccle. iii.	ii
25 A		rii	rii	ii
26 b		rii	rii	ii
27 c		rii	rii	ii
28 d		rii	rii	ii
29 e		rii	rii	ii
30 f		rii	rii	ii

Ebrill fydd iddo xxx. o ddyddiau.

	Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
	i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
1 g		i. Sa. vi.	Joh. xix.	i. Sa. vii.
2 A		rii	rii	rii
3 b	Richardde.	rii	rii	rii
4 c	Anbrosio.	rii	rii	rii
5 d		rii	rii	rii
6 e		rii	rii	rii
7 f		rii	rii	rii
8 g		rii	rii	rii
9 A		rii	rii	rii
10 b		rii	rii	rii
11 c		rii	rii	rii
12 d	Sol in Tau.	rii	rii	rii
13 e		rii	rii	rii
14 f		rii	rii	rii
15 g		rii	rii	rii
16 A		rii	rii	rii
17 b		rii	rii	rii
18 c		rii	rii	rii
19 d	Alphege.	rii	rii	rii
20 e		rii	rii	rii
21 f		rii	rii	rii
22 g		rii	rii	rii
23 A	S. George.	rii	rii	rii
24 b		rii	rii	rii
25 c	Mar. Esang.	rii	rii	rii
26 d		rii	rii	rii
27 e		rii	rii	rii
28 f		rii	rii	rii
29 g		rii	rii	rii
30 A		rii	rii	rii

¶ Mai fydd iddo xxxi. o ddyddiau.

	Boreu weddi.	Prydnawn weddi.
	i. Llib. ii. Llib.	i. Llib. ii. Llib.
1 b	Phil. & iacob.	Preg. vii. Act. viii.
2 c		1. hren. x. xviii.
3 d	Cassiel ygro.	Mat. i.
4 e		ii.
5 f		iii.
6 g	lohn port.	iiii.
7 a		v.
8 b		vi.
9 c		vii.
10 d		viii.
11 e		ix.
12 f	Sol in Gem.	x.
13 g		xi.
14 a		xii.
15 b		xiii.
16 c		xiiii.
17 d		xv.
18 e		xvi.
19 f	Dunstan.	xvii.
20 g		xviii.
21 a		xix.
22 b		i. Ed. i.
23 c		ii.
24 d		iii.
25 e		iiii.
26 f	Agustin.	v.
27 g		vi.
28 a		vii.
29 b		viii.
30 c		ix.
31 d		x.

¶ Mehefin fydd iddo xxx. o dayddiau.

	Boreu weddi.	Prydnawn weddi.
	i. Llib. ii. Llib.	i. Llib. ii. Llib.
1 e	Hest. vi.	Marb. ii.
2 f		iii.
3 g	Atchomed.	Job. i.
4 a		ii.
5 b	Bonifac.	iii.
6 c		iiii.
7 d		v.
8 e		vi.
9 f		vii.
10 g		viii.
11 a	Barnab. Ap.	Eccle. p.
12 b	Sol in Gar.	Jo. 17. 18.
13 c	Solstitium 22.	Marb. vi.
14 d		vii.
15 e		viii.
16 f		ix.
17 g		x.
18 a		xi.
19 b	Edward	xii.
20 c		xiii.
21 d		xiiii.
22 e		xv.
23 f	Am ppyt.	Di. har. i.
24 g	Joan Fedyd.	Mal. iii.
25 a		Di. har. ii.
26 b		Di. har. iii.
27 c		Di. har. i.
28 d	Am ppyt.	Di. har. ii.
29 e	S. Pet. Apost.	Eccle. x.
30 f		Di. har. i.

¶ Orphenhaf fydd iddo xxxi. o ddyddiau.

	Boreu weddi.	Prydnawn weddi.
	i. Llib. ii. Llib.	i. Llib. ii. Llib.
1 g	Gofwoy Ma.	Di. har. xii.
2 a		Luke. xiii.
3 b	Martin.	Di. har. xii.
4 c		Phil. i.
5 d		Coloss. i.
6 e		ii.
7 f		iii.
8 g		iiii.
9 a		v.
10 b		vi.
11 c		vii.
12 d	Sol in Leo.	Preg. i.
13 e		ii.
14 f		iii.
15 g	Swithan	iiii.
16 a		v.
17 b		vi.
18 c		vii.
19 d	Margaret	viii.
20 e		ix.
21 f		x.
22 g	Magdalen.	xi.
23 a		xii.
24 b	Am ppyt.	xiii.
25 c	Iaco. Apostol.	xiiii.
26 d	Im.	xv.
27 e		xvi.
28 f		xvii.
29 g		xviii.
30 a		xix.
31 b	Garmon	xx.

¶ Awst fydd iddo xxxj. o ddyddiau.

	Boreu weddi.	Prydnawn weddi.
	i. Llib. ii. Llib.	i. Llib. ii. Llib.
1 c	Jere. xxx.	John. x.
2 d		xi.
3 e		xii.
4 f		xiii.
5 g	Ymrithiat	xiiii.
6 a	Emw yz	xv.
7 b	Jesu.	xvi.
8 c		xvii.
9 d	Lantec.	xviii.
10 e		xix.
11 f		xx.
12 g	Sol in virgin.	xxi.
13 a		xxii.
14 b		xxiii.
15 c		xxiiii.
16 d		xxv.
17 e		xxvi.
18 f		xxvii.
19 g		xxviii.
20 a		xxix.
21 b		xxx.
22 c		xxxi.
23 d	Am ppyt.	xxxii.
24 e	Bartho. Apo.	xxxiii.
25 f		xxxiiii.
26 g		xxxv.
27 a		xxxvi.
28 b	Agustin.	xxxvii.
29 c	Ladd pen	xxxviii.
30 d	Joan.	xxxix.
31 e		xl.

¶ Mis Medi fydd iddo xxx. o ddyddiau.

		Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
		i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
1	f	Silin.	Dsc. xxi.	Mat. ij.	Dsc. 14.
2	g		Joel i.	iii.	Joel ii.
3	a		iii.	iiii.	Amos i.
4	b		Amos ii.	v.	ii.
5	c	Dyddiau y	iiii.	vi.	iii.
6	d	a ter.	v.	vii.	iiii.
7	e	Sen. Ely.	vi.	viii.	v.
8	f	Sen. Ghar	vii.	ix.	vi.
9	g		Jon. 2.3.	x.	Jonas i.
10	a		Mich. i.	xi.	Mich. ii.
11	b		ii.	xii.	iii.
12	c	Solin i. lbro.	iii.	xiii.	iiii.
13	d		iiii.	xiiii.	v.
14	e	der. y groc	v.	xv.	vi.
15	f	Acquin. Giam	vi.	xvi.	vii.
16	g	Autofonale.	vii.	xvii.	viii.
17	a	Lambert.	xviii.	xviii.	ix.
18	b		Agge. i.	xix.	Agge. ii.
19	c		Zacha. i.	xx.	Zac. 2.3.
20	d	Umpyt.	iii. b.	xxi.	iii. b.
21	e	S. Michael.	Eccle. 35.	xxii.	Eccle. 38.
22	f		Zach. 7.	xxiii.	Zac. viii.
23	g		ix.	xxiiii.	x.
24	a		x.	xxv.	xi.
25	b		xxvi.	xxvi.	xii.
26	c	Cyprian.	xxvii.	xxvii.	xiii.
27	d		xxviii.	xxviii.	xiiii.
28	e		Tobi. i.	xxix.	Tobi. ii.
29	f	S. Michael.	Ecc. 39.	xxx.	Ecc. 44.
30	g	Hierom.	Tob. ii.	xxxi.	Tob. iii.

¶ Hydref fydd iddo xxxi. o ddyddiau.

		Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
		i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
1	a	Kenig	Tobi. b.	Mark. 4.	Tobi. bj.
2	b		v.	v.	i. Cor. 16.
3	c		vi.	vi.	2. Cor. 1.
4	d		vii.	vii.	iii.
5	e		viii.	viii.	iiii.
6	f	S. fydd.	ix.	ix.	v.
7	g		x.	x.	vi.
8	a		xi.	xi.	vii.
9	b	Demas	xii.	xii.	viii.
10	c		xiii.	xiii.	ix.
11	d		xiiii.	xiiii.	x.
12	e	Solin Scorp.	xv.	xv.	xi.
13	f	Edward.	xvi.	xvi.	xii.
14	g		xvii.	xvii.	xiii.
15	a		xviii.	xviii.	xiiii.
16	b	Ethelwyl	xix.	xix.	xv.
17	c	Luc. Efang	Eccle. li.	xx.	Job. f.
18	d		xxi.	xxi.	xx.
19	e		xxii.	xxii.	xxi.
20	f		xxiii.	xxiii.	xxii.
21	g		xxiiii.	xxiiii.	xxiii.
22	a		xxv.	xxv.	xxiiii.
23	b		xxvi.	xxvi.	xxv.
24	c		xxvii.	xxvii.	xxvi.
25	d	Chyflwr.	xxviii.	xxviii.	xxvii.
26	e		xxix.	xxix.	xxviii.
27	f	Umpyt.	xxx.	xxx.	xxix.
28	g	Simon a Iud	Job. 24.25.	xxxi.	Job. 42.
29	a		Eccle. 8.	xxxii.	Ecc. 9.
30	b		xxxiii.	xxxiii.	xxx.
31	c	Umpyt.	xxxiiii.	xxxiiii.	Colof. 1.

¶ Tachwedd fydd iddo xxx. o ddyddiau.

		Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
		i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
1	d	Holl Saint	D. 12. h3	Doeth. b	Gwel. xx.
2	e		Eccle. 14.	An. xviii.	Colof. ii.
3	f		xx.	xx.	iii.
4	g		xxi.	xxi.	iiii.
5	a		xxii.	xxii.	i. Thef. i.
6	b	Leonard.	xxiii.	xxiii.	v.
7	c		xxiiii.	xxiiii.	vi.
8	d		xxv.	xxv.	vii.
9	e		xxvi.	xxvi.	viii.
10	f		xxvii.	xxvii.	ix.
11	g	S. Marthin.	xxviii.	xxviii.	x.
12	a	Solin Sagit.	xxix.	xxix.	xi.
13	b	Bulfus.	xxx.	xxx.	ii. Tim. j.
14	c		xxxi.	xxxi.	iii. ii.
15	d	Gebeil.	xxxii.	xxxii.	iiii.
16	e		xxxiii.	xxxiii.	v.
17	f	Dechre teym	xxxiiii.	xxxiiii.	vi.
18	g	Elizabethi.	xxxv.	xxxv.	ii. Tim. j.
19	a		xxxvi.	xxxvi.	iii.
20	b		xxxvii.	xxxvii.	iiii.
21	c	Cock.	xxxviii.	xxxviii.	v.
22	d	Clement.	xxxix.	xxxix.	vi.
23	e		xl.	xl.	vii.
24	f	Katherin.	xli.	xli.	viii.
25	g		xlii.	xlii.	ix.
26	a		xliiii.	xliiii.	x.
27	b		xliiiii.	xliiiii.	xi.
28	c		xlv.	xlv.	xii.
29	d	Umpyt.	xli.	xli.	iii. Joan. f.
30	e	Andreas Apo	Dihar. xx.	Dec. i.	Dihar. xx.

¶ Rhagfyr fydd iddo xxxi. o ddyddiau.

		Boreu weddi.		Prydnawn weddi.	
		i. Llib.	ii. Llib.	i. Llib.	ii. Llib.
1	f	Gwif.	Ecl. 14.	Dec. ii.	Ecl. xv.
2	g		xvi.	xvi.	xx.
3	a		xvii.	xvii.	xxi.
4	b		xviii.	xviii.	xxii.
5	c		xix.	xix.	xxiii.
6	d	Nicholas.	xx.	xx.	xxiiii.
7	e		xxi.	xxi.	xxv.
8	f	Ymddwyn	xxii.	xxii.	xxvi.
9	g	Har.	xxiii.	xxiii.	xxvii.
10	a		xxiiii.	xxiiii.	xxviii.
11	b		xxv.	xxv.	xxix.
12	c		xxvi.	xxvi.	xxx.
13	d	Solin Capri.	xxvii.	xxvii.	xxxi.
14	e	Laci.	xxviii.	xxviii.	xxxii.
15	f		xxix.	xxix.	xxxiii.
16	g	O Sapient.	xxx.	xxx.	xxxiiii.
17	a		xxxi.	xxxi.	xxxv.
18	b		xxxii.	xxxii.	xxxvi.
19	c		xxxiii.	xxxiii.	xxxvii.
20	d	Umpyt.	xxxiiii.	xxxiiii.	xxxviii.
21	e	Thom. Apof	Dihar. 23.	xxxv.	Dihar. 24.
22	f		Ecl. 15.	xxxvi.	Ecl. 15.
23	g		xxxvii.	xxxvii.	xxxvii.
24	a	Umpyt.	xxxviii.	xxxviii.	xxxviii.
25	b	Natal. Crist.	Ecl. 16.	xxxix.	Ecl. 16.
26	c	S. Stephan.	Dihar. 28.	Dec. 6.7.	Dieg. 4.
27	d	S. Ioan.	Dieg. b.	Gwel. i.	Dieg. 6.
28	e		Jere. 31.	Dec. xxv.	Wisdo. 1.
29	f	S. Gwirionjei	Ecl. 17.	xxx.	Ecl. 62.
30	g		xxxi.	xxxi.	iii. Joan.
31	a	Silvester.	xxxii.	xxxii.	Jude.

Pennodau neu llutuol neu priod iuv

darllen yn llithieu cyntaf ar Foreuol a Phryd-
nhawnol weddi, ar y Sulieu trwy'r holl Flwyddyn,
a rhai o'r ail Llithau.

Sulieu yr	Plygain	Gosper.		Plygain.	Gosper
Adfent.			iiii	xii	xiii
Y cyntaf	Elai. i.	Elai. ii	v	xv	xvi
ii	v	xxiii	vi	ii. Sam. xii	ii. Sam. xxi
iii	xxv	xxvi	vii	xxii	xxiii
iiii.	xxx	xxxii	viii	i. Bzen. xiii.	i. Bzen. xvii
Sulieu g'weddy			ix	xviii	xix
Natalic Crist			x	xxi	xxii
Y cyntaf	xxvii	Elai. xxxviii.	xi	ii. Bzen. v.	ii. Bzen. ix
ii	xli	xliii	xii	x	xviii
Sulieu g'weddi 2			xiii	xix	xxiii
Y cyntaf.	Elai. xlviii.	Elai. xlvii	xiv	Jerem. v	Jerem. xxii.
ii	li	liii	xv	xxv	xxvi
iii	lv	lvii	xvi	Ezech. ii	Ezech. xiiii
iiii	lvii	lviii	xvii	xvi	xviii
v	lix	lxiii	xviii	xx	xxiiii
Septuages.	Genes. i.	Genes. ii	xix	Daniel. iii	Daniel. vi
Sexages.	iii	vi	xx	Joel. ii	Miche. vi
Quinquage.	ix	xii	xxi	Abac. ii	Dihareb. i.
Grawys			xxii	Dihareb. ii.	iii
Sul cyntaf.	Genes. xix.	Genes. xxii	xxiii	xi	xii
ii	xxvii	xxviii	xxiiii	xiii	xiiii
iii	xxxv	xlii	xxv	xv	xvi
iiii	xliii	xlv	xxvi	xvii	xix
v	Exod. iii	Exod. ii			
vi	ix	x			
Die Pasc,					
i. lith	Exod. xii	Exod. xiiii			
ii. lith	Rufe. vi	Actau. ii.			
Sulieu gwedi y Pasc.					
Y cyntaf	Plygain.	Gosper.			
ii	Numer. xvi.	Numer. xxii.			
iii	xxliii	xxv.			
iiii	Deut. iiii	Deut. v.			
v	vi	vii			
vi	viii	ix			
Y Sul g'weddi yz					
Derchafel.	Deut. xii.	Deut. xiiii			
Y Sul gwyn,					
i. lith.	Deut. xvi	Doethineb. i			
ii. lith.	Actau. x.	Actau. xix			
	Pua yz agozod	Hyd. Gwedi			
	Petr ei enau.	cyflawin hyn.			
Sul y Drindod.					
i. lith.	Gene. xviii	Josue. i.			
ii. lith.	Dat. iiii				
	Sulieu gwedi y Drindod.				
Y cyntaf.	Plygain.	Gosper.			
ii	Josua. x.	Josua. xxiii.			
iii	Barn. iiii	Barn. v.			
	i. Sam. ii	i. Sam. iii.			

Llithiau priod neu neu llutuol i bob ddydd gwyl,		
	plygan.	Gosper.
S. Andreas.	Dihareb. xx.	Dihareb. xxi
S. Thomas Ap.	Dihar. xxiii	xxiiii
Natalic Crist.		
i. lith.	Elai. ix.	Elai. 7. a'r Arglwydd yz a chwane-godd.
ii. lith.	Luc. ii. Hyd.	Tit. iii. iiii. wedi i ddaioni duto.
	Ac i ddygnion etwyllys da,	Pzegeth. iiii.
S. Stephan.		Actau. vii. Ac twe-oi cyflawni dau-gain mhllynedd
i. lith.	Dihareb. xxviii.	Hyd. ac efe yn gyflawni o'r P-lydd glain.
ii. lith. h	Actau. 6. & 7.	
	Stephan yn llawn f'lydd nerth. Hyd. Ac tweidi cyflawni dau-gain.	
S. Ioan		
i. lith.	Eccles. v.	Eccles. vi.
ii. lith.	Gwled. i.	Gwled. xxi.
Swiriona id.	Jere. xxxi. Hyd.	Doeth. i.
Dydd yz En- waediad.	clwyais Epraim	
i. lith.	Genes. xvii.	Deut. x. Ac yz awyphon Istacl.
ii. lith.	Rufe. ii.	Colof. ii.

Pŵyll.	Plygam.	Gosper.	Plygain.	Gosper.
i. Llith. ii. Llith.	Esay. xi. Luc. iiii. Hpd. Mab (fel y tybid) i. Jo- seph.	Esay. xlix. Ioan. ii. Hpd. Gwedi hynny efe aeth i wared.	S. Ioan fed- dyddwr. i. Llith. ii. Llith.	Malach. iiii. Math. xiiii. Hpd. A phan glybu yz Iesu.
Troad S. Paul.	Doeth. v. Actau. xxii. Doeth. ix.	Doeth. vi. Actau. xxvi. Doeth. xii.	S. Petr. i. Llith. ii. Llith.	Eccle. xix Actau. iiii. Eccle. xxiii
Puredigaeth Hair foxywn. S. Mathias. Cenaduriaeth Hair foxywn. Dydd Berch- er cyn y Pasc. Dydd Iau cyn y Pasc. Gwener y groglyth. Nos Pasc. Dydd Llun Pasc.	Doeth. xix. Eccle. ii. Dsee. xiiii. Daniel. ix. Gen. xvii. Zach. ix. Exod. xvi Math. xxviii	Eccle. i. Eccle. iiii. Dsee. xiiii. Jerem. xxxi. Esay. liii. Exod. xiii.	S. Iaco. S. Bartholo- meus. S. Mathew. S. Mihangel. S. Luc. S. Simon ac Judas. Holl Saint. i. Llith.	Eccle. xxi. xxv. xxv xxix li Job. xxiiii. xxv
Dydd Patw- rth Pasc. i. Llith. ii. Llith.	Exod. xvii Math. xxviii	Exod. xvii. Actau. iiii.	ii. Llith.	Doeth. 3. Hpd. canys deddydd ytw y am- mhlantadwy. Heb. xi. xii. Saint trtoy fpydd a oze- scynnalac. Hpd Dz goddefwch.
S. Marc. Philip ac Iaco Dydd y Der- chafel. Dydd Llun y Sul gwyn. i. Llith.	Exod. xx. Luc. xxiiii. Hpd. Ac wele ddau o honynt. Eccle. iiii. Eccle. vii. Deut. xii. Genes. xi. Hpd. Dymma genedlaethau Sem.	Exod. xxviii Actau. iiii. Eccle. v. Eccle. ix. ii. Hen. ii. Num. xi. Yna y dywe- dodd yz Argl- wydd. Hpd. A Holes a aeth i'r gwetsyll.	Pfalmau priod arryw ddyddiau.	Doeth. v. Hpd. Efe a gymmer ei eiddigedd. Gwele. xix. Hpd. Ac mia welais Angel yn sefyll.
ii. Llith. Dydd Patw- rth y Sul gwyn. S. Barnabas. i. Llith. ii. Llith.	i. Coz. xii. i. Sam. xix felly Dafydd affodd. &c. Eccle. r. Actau. xiiii.	Deut. xxx. Eccle. xii. Actau. xv. Hpd. Gwedi nifer o ddyddiau.	Die Natalic. Dydd Pasc. Dydd Der- chafel. Sul gwyn.	Die Natalic. Dydd Pasc. Dydd Der- chafel. Sul gwyn.

	Plygain.	Gosper.
Die Natalic.	ix xv lxxxv	lxxxix C Cxxxii
Dydd Pasc.	ii lvii Cxi	Cxii Cxi Cviii
Dydd Der- chafel.	viii xv xxi	xxiii lxvii Cviii
Sul gwyn.	xv lxxvi	Ciii Cxv

LLyfr cyntaf Moses yr hwnaelwir GENESIS.

PENNOD I.

Creadwriaeth y nef, a'r ddaiar, 2 Y goleuni a'r tywyllwch, 8 Y ffurfafen, 16 Y pysc, yr adar, a'r anifeiliaid, 26 A dyn. 29 Llynnaech dyn ac anifail.

Y p dechreuad y* creawdd Duw y nefoedd a'r ddaiar,

2 Y ddaiar oedd afluniaid, a gwâg, a thwyllwch [yboedd] ar wyneb y dyfnder, ac yspryd Duw yn ymlynnud ar wyneb y dyfroedd.

3 Yna Duw a ddywedodd, * bydded goleuni, a goleuni a fû.

4 Yna Duw a welodd y goleuni mai dâ [oedd], a Duw a wahanodd rhwng y goleuni a'r tywyllwch.

5 A Duw a allwodd y goleuni yn ddydd, a'r tywyllwch a allwodd eise yn nôs : a'r hwyz a fû, a'r borau a fû, y dydd cyntaf.

6 Duw hefyd a ddywedodd * bydded ffurfafen yng-hanol y dyfroedd, a bydded hi yn gwahanu rhwng dyfroedd a dyfroedd.

7 Yna Duw a wnaeth y ffurfafen, ac a wahanodd rhwng y dyfroedd y rhai [oeddynt] oddi tann y ffurfafen, a'r dyfroedd y rhai [oeddynt] * oddi ar y ffurfafen : ac felly y bu.

8 A'r ffurfafen a allwodd Duw yn nefoedd : felly y hwyz a fû, a'r borau a fû, r ail dydd.

9 Duw hefyd a ddywedodd, * cascler y dyfroedd oddi tann y nefoedd i'r bn lle, ac ymddangosod y sych-dir : ac felly y bû.

10 A'r sych-dir a allwodd Duw yn ddaiar, hascliad y dyfroedd, a allwodd eise yn fozoedd : a Duw a welodd mai dâ oedd.

11 A Duw a ddywedodd egin y ddaiar egin [sef] llystiau yn hadu hâd, a phynnau ffrwyth-lawn yn dwyn ffrwyth, wth eu rhywogaeth, y rhai [y mae] eu hâd ynddynt ar y ddaiar : ac felly y bû.

12 A'r ddaiar a ddiig egin [sef] llystiau yn hadu hâd wth eu rhywogaeth, a phynnau yn dwyn ffrwyth y rhai [y mae] eu hâd ynddynt

wth eu rhywogaeth : a Duw a welodd mai da oedd.

13 Felly y hwyz a fû, a'r borau a fû, y trydydd dydd.

14 Duw hefyd a ddywedodd, * bydded goleuadau yn ffurfafen y nefoedd i wahanu rhwng y dydd a'r nôs : a byddant yn arwyddion, ac yn dymmozau, ac yn ddyddiau, a blynyddoedd.

15 A byddant yn oleuadau yn ffurfafen y nefoedd, i oleuo ar y ddaiar : ac felly y bu.

16 Oblegit Duw a wnaeth y ddau oleuad mawrion, y goleuad mwyaf i lywodraethu y dydd, a'r goleuad lleiaf i lywodraethu y nôs, a'r ser [hefyd.]

17 Ac yn ffurfafen y nefoedd y rhoddes Duw hwynt, i oleuo ar y ddaiar :

18 Ac * i lywodraethu y dydd a'r nôs, ac i wahanu rhwng y goleuni a'r tywyllwch : a gwelodd Duw mai dâ oedd.

19 Felly y hwyz a fû, a'r borau a fû, y pedwerydd dydd.

20 Duw hefyd a ddywedodd, heigied y dyfroedd ymlusciad byw, ac eheded ehediaid ar y ddaiar, ac wyneb ffurfafen y nefoedd.

21 A Duw a greadodd y moz-feirch mawrion, a phôb ymlusciad byw y rhai a heigiodd y dyfroedd yn eu rhywogaeth, a phôb ehediad afcellog yn ei rywogaeth : a gwelodd Duw mai dâ oedd.

22 Yna Duw ai bendigodd hwynt, gan ddywedyd : ffrwythwch, ac anilheuwch, a llenwch y dyfroedd yn y moz oedd a lluofoed yz ehediaid ar y ddaiar.

23 A'r hwyz a fû, a'r borau a fû, y pummed dydd.

24 Duw hefyd a ddywedodd, dyged y ddaiar [bôb] peth byw wth ei rywogaeth, yz anifail, a'r ymlusciad, a blyst-fil y ddaiar wth ei rywogaeth : ac felly y bu.

25 Felly y gwnaeth Duw fwyll-fil y ddaiar, wth ei rywogaeth, a'r anifail wth ei rywogaeth, a phôb ymlusciad y ddaiar wth ei rywogaeth : a gwelodd Duw mai dâ oedd.

Pfal. 136. 5.
Eccle. 18. 1.
Act. 14. 15.
Act. 17. 1.

Fbr 11. 3.

Pfal. 136. 5.
Ierem. 31. 35.

Pfal. 148. 4.

Pfal. 33.

Pfal. 136. 7.
Deut. 4. 19.

Ierem. 31. 35.

Gene. 5.1.
Gene. 9.6.
1. Cor. 11.7.
Colof. 3.10.
*Eccle. 17.1.

Doeth. 2.3.
Mat. 19.4.

Gene. 9.3.
Eccle. 39.21.

Mar. 7.37.

Exod. 20.11.
Exod. 31.17.
Hebr. 4.4.

26 Duw hefyd a ddywedodd * gwnatwn ddyn ar ein delw ni, wyth ein llun ein hunain, ac * arglwyddiaethant ar bysc y môr, ac ar ehediad y nefoedd, ac ar yr anifail, ac ar yr holl ddaiar, ac ar bôb ymlusciad yr hwn a ymlusco ar y ddaiar.

27 Felly Duw a greawdd y dyn ar * ei lûn ei hun, ar lûn Duw y creawdd efe ef : yn wytw, ac yn fenyw y creawdd efe hwynt.

28 Duw hefyd ai bendigodd hwynt, a Duw a ddywedodd wrthynt, ffrwythwch, ac aml-hewch, a llenwch y ddaiar, a darostyngwch hi, ac arglwyddiaethwch ar bysc y môr, ac ar ehediad y nefoedd, ac ar bôb bwyst-fil yr hwn a symmudo ar y ddaiar.

29 A Duw a ddywedodd wele mi a rod-dais i chwî bôb llystieun yn hadu hâd yr hwn [fydd] ar wyneb yr holl ddaiar : a phôb pïenn yr hwn [y mae] ynddo ffrwyth pïenn yn hadu hâd, * a fydd yn fwyd i chwî.

30 Hefyd i bôb bwyst-fil y ddaiar, ac i bôb ehediad y nefoedd, ac i bôb [peth] yn symmudo ar y ddaiar yr hwn [y mae] enioes ynddo, [y bydd] pob llystieun gwydd yn fwyd : ac felly y bû.

31 A * gwelodd Duw yr hyn oll a'r a wnaethe, ac wele da iawn ydoedd : felly yr hwy a fu, ar bozan a fu, y chweched dydd.

P E N. II.

Duw yn' peidio oddi wrth ei waith ar y feithfed dydd yr hwn a gyslegrir. 15 Duw yn gofod dyn yn yr ardd.

22 Creadwriaeth gwraig 24 ordinhad priodas.

1 Felly y * gofphennwyd y nefoedd a'r ddaiar, ai holl lu hwynt.

2 Ac ar y feithfed dydd y gofphennodd Duw ei waith yr hwn a wnaethe efe, ac a o' phwyfodd ar y feithfed dydd oddi wrth ei holl waith, yr hwn a wnaethe efe.

3 A Duw a fendigodd y feithfed dydd, ac ai sancteiddiodd ef : o blegit ynddo y gofphwyfodd oddi wrth ei holl waith, yr hwn a greale Duw i'w wneuthur.

4 Dymma genhedlaethau y nefoedd, a'r ddaiar, pan greuwyd hwynt yn y dydd y gwnaeth yr Arglwydd Dduw ddaiar, a nefoedd :

5 Aphôb planhigin y maes cyn ei fôd yn y ddaiar, a phôb llystieun y maes cyn tarddu allan : o blegit ni pharase yr Arglwydd Dduw iawio ar y ddaiar, ac nid [ydoedd] dyn i lasurio y ddaiar.

6 Onid tareth a efcynnodd o'r ddaiar, ac a ddyfchaodd holl wyneb y ddaiar.

7 A'r Arglwydd Dduw a luniasfe y dyn o bydd y daiar, ac a anadlase yn ei ffoenau ef a nadd enioes, felly yr aeth y dyn yn enaid byw.

9 Hefyd yr Arglwydd Dduw a blannod ardd yn Eden o' du y dwyrain, ac a osododd yns y dyn, yr hwn a luniasfe efe.

9 A gwnaeth yr Arglwydd Dduw, i bôb pïenn dymunol i'r golwg, a datonus yn fwyd, ac i bïenn y bywyd yng-hanol yr ardd, ac i bïenn gwybodaeth dâ a. d'wg, dyfu allan o'r

ddaiar.

10 Ac a fon a aeth allan o Eden i ddyfchâu yr ardd, ac oddi yno hi a rannwyd, ac a aeth yn bedwar pen.

11 Henw y cyntaf [yw] Hison, yr hon fydd yn amgylchu holl wlad Hafia lle [y mae] yr aur.

12 Ac aur y wlad honno fydd o'da : yno [y mae] Bdeliwm, a'r maen Dnir.

13 A henw yr ail a fon [yw] Gihon, honno fydd yn amgylchu holl wlad Ethiop.

14 A henw y dybedd a fon [yw] Hidecel, honno fydd yn myned o du yr dwyrain i Affyria : a'r bedwaredd a fon yw Euphrates.

15 A'r Arglwydd Dduw a gymmerodd y dyn, ac ai gosododd ef yng-ardd Eden, i'w llafurio, ac i'w chadw hi.

16 A'r Arglwydd Dduw a o'rchymynnodd i'r dyn, gan ddywedyd : o holl bïennau yr ardd gan fwyta y bwytef.

17 Ond o bïenn gwybodaeth dâ a d'wg, na fwyta o honaw : o blegit yn y dydd y bwyteich ei o honaw, gan farw y byddi farw.

18 Hefyd yr Arglwydd Dduw a ddywedase, nid dâ fod y dyn ei hunan, gwnaf ymgeledd cymmwys iddo.

19 A'r Arglwydd Dduw a luniodd o'r ddaiar holl fwyf-filod y maes, a holl ehediad y nefoedd, ac ai dygodd at y dyn i weled pa henw a rodde efe iddynt hwy : a pha fodd bynnac yr henwodd y dyn bôb peth byw, hynny [fu] ei henw ef.

20 Y dyn yntef a henwodd henwau ar yr holl anifeiliaid ac ar [holl] ehediad y nefoedd, ac ar holl fwyf-filod y maes : ond ni chafodd efe i Adda ymgeledd cymmwys iddo.

21 Yr Arglwydd Dduw am hynny a wnaeth i dym-gwsc llystieun ar y dyn, fel y cystodd, ac efe a gymmerodd yn oi allennau ef, ac a gaedd gîg yn ei lle hi.

22 A'r Arglwydd Dduw a wnaeth yr offen yr hon a gymmrafe efe o'r dyn yn wraig, ac ai dug at y dyn.

23 A'r dyn a ddywedodd, hon weithian [fydd] a'fwyn o'm hescryn i, a chnawd o'm cnawd i : hon a estwir gwaig, o blegit o'wz y cymmerwyd hi.

24 O herwydd hyn * yr ymedu g'wz ai dâd, ac ai fam, ac y glên wrth ei wraig, ac hwy a fyddant yn yn cnawd.

25 Ac yr oeddynt ill dau yn noethion, Adda ai wraig : ac nid oedd arnynt gywilydd.

P E N. III.

1. Y farph yn hudo y wraig. 6 hithe yn denu ei gwr i bechu 8 y gwr a'r wraig yn ymguddio rhag Duw. 14 Cospedigaeth ar bob yn o'r trî. 15 Addewid o Grist. 19 Bod dyn yn bridd. 22 Bwriad dyn allan o baradwys.

A * R * farph oedd gyfwrwylach na holl fwyf-filod y maes, y rhai a wnaethe yr Arglwydd Dduw, a hi a ddywedodd wrth y wraig, ai diau ddywedyd o Dduw na chaech chwî fwyta

Mar. 19.5.
Mar. 10.7.
2. Cor. 6.10.
Eph. 5.31.

Doeth. 2.4.

fwyfta o holl byennau 'r ardd:

2 Ar wraig a ddywedodd wrth y sarph, o ffrwyth byennau 'r ardd y cawu ni fwyfta.

3 Ond am ffrwyth y prenn yz hwn [fydd] yng-hanol yz ardd, Duw a dywedodd, na fwyt-tewch o honau ac na chyffyddwch ag ef, rhac eich marw.

4 Pna y sarph a ddywedodd wrth y wraig: ni byddwch feirw ddim.

5 Ond gwylbod y mac Duw, mai yn y dydd y bwyttaoch chiwi, o honau ef, yz agoz it eich lly-gaid, ac y byddwch megis duwiau yn gwylbod dâ a dylwg.

6 Pan welodd y wraig mai dâ oedd [ffrwyth] y prenn yn fwyb, ac mai cêg me'wn golwg ydoedd, ai fod efe yn byenn dymunol i beri de-all, yna hi a gymmerth oi ffrwyth ef, ac a fwyttaodd, ac a roddes i'w g'wr hwyb g'yd a hi, ac efe a fwyttaodd.

7 Pna eu llygaid hwynt i'w dau a agozwyd, a gwylbuant mai noethion [oeddynt] hwy, a gwinafant dda'yl y ffigul-byen, a gwinaethant arffedogau iddynt.

8 Pan glywiant lais yz Arglywydd Duw yn rhodio yn yz ardd, g'yd ag awel y dydd, yna yz ymguddiodd Adda ai wraig, o olwg yz Arglywydd Duw, ym mlyc byennau 'r ardd.

9 Ar Arglywydd Duw a alwodd ar y dên, ac a ddywedodd wrtho, pa le [yz ydyt] ti?

10 Yntef a ddywedodd, dy lais a glywais yn yz ardd, ac mi a ofmais, oblegit noeth [oeddwn] i am hynny yz ymguddiais.

11 Pna y dywedodd [Duw:] pwy a fyne-godd i ti mai noeth [oeddyt] ti? ai o'z prenn yz hwn y gozchymynnalwn i ti na fwytceit o honau, y bwyteaist?

12 Ac Adda a ddywedodd: y wraig yz hon a roddais g'yd â mi, hi a roddodd i mi o'z prenn, a mi a fwytceais.

14 P Arglywydd Duw a ddywedodd wrth y wraig, pa ham y gwinaethost ti hyn? ar wraig a ddywedodd: y sarph a'm twyllodd, a bwytta a wneuthum.

14 Pna 'r Arglywydd Duw a ddywedodd wrth y sarph: am wneuthur o honot hyn, mell-digedic'ach [wyt] ti na'r holl anifeillaid, ac na holl fwyft-filod y maes: ar dy doyr y cerddi, a phydd a fwytceit holl ddyddiau dy enioes.

15 Se'lynaeth hwyb a osodaf rhyngot ti ar wraig, a rhyng dy hâd ti, ai hâd hithe: efe a ylliga dy benn di, a thiche a ylligi ei fod ef.

16 Wrth y wraig y dywedodd, gan amilhan yz amilhaf dy boenau di, a th feichlogi, me'wn poen y dygi blant, a th dymuniad [fydd] ac dy w, ac efe a feistrrola arnat ti.

17 Hefyd wrth Adda y dywedodd, am w'anddo o honot ar lais dy wraig, a bwytta o'z prenn am yz hwn y gozchymynnalwn i ti gan ddywedydd, na fwyfta o honau: mell-digedic [fydd] y ddaiar o'ch achos di, a thwy latur y bwytceit o honi holl ddyddiau dy enioes,

18 Dain hwyb, ac ysgall a ddôg hi i ti: a llystiau y maes, a fwytceit di.

19 Erwy chwyb dy wyneb y bwytceit fara, hwyb pan ddychwelech i'r ddaiar, o blegit o honi i'ch gymmerwyt, canys pydd [wyt] ti, ac i'r pydd y dychwelli.

20 Ar dên a alwodd henw ei wraig Efa: o blegit hi oedd sam pob [dên] hwyb.

21 Ar Arglywydd Duw a wnaeth i Adda, ac i'w wraig ef beistiau erwyn, ac ai gwileodd am danynt.

22 Hefyd yz Arglywydd Duw a ddywedodd, wele y dên fydd megis vn o honom ni yn gwylbod dâ a dylwg, weithian gan hynny, [edyrchwn] rhac tdo estyn ei law, a chymmeryd hwyb o byenn y bywyd, a bwytta, a bywyn d'agwyddol.

23 Am hynny yz Arglywydd Duw ai hanfonodd ef allan o ardd Eden, i lasurio y ddaiar, yz hon y cymmerafyd ef o honi.

24 Fel y efe a yrodd allan y dên, ac a osododd o'z tu dwyrain i ardd Eden y Cerubiad, a llafn y cleddyf yscwydedic, i gadw ffozdy prenn y bywyd.

P E N . I I I I .

1 Ganedigaeth Cain ac Abel. 3 Ai hoffrwm. 8 Lladdiad Abel. 11 Cospedigaeth Cain. 13 Ai annobaith. 17 Hiliogaeth Cain. 23 Cyflur Lamech. 25 Ganedigaeth Seth, ac adnewyddiad gwir grefydd.

WEdi hyn, Adda a adnabu Efa ei wraig, a hi a feichlogodd, ac a escorodd ar Cain, ac a ddywedodd: cefais i'z gan yz Arglywydd.

2 A hi a escorodd eil-waith ar ei frawd ef Abel, ac Abel oedd sugail defaid, ond Cain oedd yn llasurio y ddaiar.

3 A bu wedi calm o ddyddiau, i Cain ddwyn o ffrwyth y ddaiar offrwm i'r Arglywydd.

4 Ac Abel yntef a ddôg o slaen-ffrwyth ei ddefaid ef, ac oi b'aster hwynt: ar Arglywydd a edychodd ar Abel, ac ar ei offrwm.

5 Ond nid edychodd efe ar Cain, nac ar ei offrwm ef, am hynny y diellonodd Cain yn ddiflatw, fel y ffrithiodd ei wyneb-p'yd ef.

6 Ar Arglywydd a ddywedodd wrth Cain, pa ham y lldiaist? a pha ham y ffrithiodd dy wyneb-p'yd?

7 Os yn ddâ y gwnef, oni chei ozuchall'eth: ac oni wnef yn ddâ, pechod a ozwedd wrth y dylws: ateat ti hwyb [y mac] sei dymuniad ef, a thi a feistrrola arno ef.

8 Pna Cain a ddywedodd wrth Abel ei frawd, ac fel yz oeddynt hwy yn y maes, * Cain a gododd yn erbyn Abel ei frawd, ac ail laddodd ef.

9 Pna yz Arglywydd a ddywedodd wrth Cain, mae Abel dy frawd ti: yntef a ddywedodd ni's gwinn, ai ceidwad sy mrawd [ydyt] ti?

10 Pna y dywedodd [Duw,] beth a wnaethost, llef gwaed dy frawd fydd yn g'weiddi arnat i o'z ddaiar.

11 Ac yz aw'yon mell-digedic wyt ti o'z ddaiar,

Doct. 10.3. Mar. 23.35. 1. Ioan. 7.12.

ddatar, yz hon a agozodd ei safu i dderbyn gwagedd
dy frawd o th law.

12 Pna lasuricech y ddatar ni chwancga hi
roddi ei ffrwythit, gwibiad, a chyzwyozad fyddi
ar y ddatar.

13 Pna y dywedodd Cain wrth yz Arglywdd
mwy [yw] fpanwiredo nac y maddueir ef.

14 Wele gyzraist fi heddyw oddi ar wynel
y ddatar, ac oth wydd di i'm cuddir : gwibiad
hefyd a chyzwyozad fyddaf ar y ddatar [a] phwy
bynnac a'm castio a'm lladdo.

15 Pna y dywedodd yz Arglywdd wrtho,
am hynny y dieitir yn saith ddyblyg [ar] bwy
bynnac a laddo Cain, ar Arglywdd a ofododd
nod ar Cain, rhac i neb ar ai castio ei laddo.

16 Pna Cain aeth allan o wydd yz Arglywdd,
ac a byziodd yn nhir Noe, o'z tu dwyzrain
i Eden.

17 Cain hefyd a adnabu ei wraig, a hi a fei-
chiogedd, ac a escozodd ar Henoch, yna r ydo-
edd efe yn adeiladu dinas, ac efe a alwodd hentu
y ddinas yn ol hentu ei fab ef Henoch.

18 Ac i Henoch y ganwyd Irad, ac Irad a
genf. lodd Methuiahel, ac Methuiahel a genhed-
lodd Methuiahel, a Methuiahel a genhedlodd
Lamech.

19 A Lamech a gymmerodd iddo ddwy
wzagedd : hentu y gyntaf [oedd] Ada, a hentu r
ail Sila.

20 Ac Ada a escozodd ar Sabel, hwn ydoedd
dad [pob] preswlydd pabell, a [pherchen]
anifail.

21 A hentu ei frawd ef oedd Jubal, ac efe
oedd dad pob teinlydd telyn ac organ.

22 Sila hithi a escozodd ar Thubalcain,
gweithydd pob celfydd-waith pres abaiarn : a
chwaer Thubalcain [ydoedd] Noema.

23 A Lamech a dywedodd wrth ei wzage-
dd, Ada a Sila, gwagedd Lamech clywch fy
llais, gwandewch fy neferydd, canys mi a
leddais wr i'm harcholl, a llange i'm clais.

24 Os Cain a ddieitir seith-waith yna La-
mech saith ddeng-waith, a seith-waith.

25 Ac Adda a adnabu ei wraig trachefu, a
hi a escozodd ar sab, ac hi a alwodd ei entw ef
Seth : o herwydd Duw [eb hi] a ofododd i mi
had arall, yn lle Abel, am ladd o Cain ef.

26 I'r Seth hwn hefyd y ganwyd mab, ac
efe a alwodd ei entw ef Enos : yna y decrewydd
galw ar entw r Arglywdd.

P E N . V .

Hanes Adda. 6 Ai hiliogacih hyd ddwfr diluw.

Gene. 1.26.

Dymma lyfe cenedlaethau Adda, yny
dydd y creawdd Duw dde'n : * ar iun
Duw y gwnaeth efe ef.

2 Pn wyw, ac yn fanyw y creawdd efe
hwynt, ac ai bendithodd hwynt, ac a alwodd eu
hentu hwynt de'n ar y dydd y creu wyd hwynt.

3 Ac Adda a fu fyw ddeng-mhynedd ar
hugain a chanc ac a genhedlodd [fab] Jar ei lun,

ai ddeitw ei hun, ac a alwodd ei entw ef Seth.

4 A dyddiau Adda wedi iddo genhedlu
Seth oeddynt wythgan mlhynedd, ac efe a
genhedlodd feibion a merched.

5 Felly holl ddyddiau Adda y rha'i y bu efe
fyw, oeddynt naw can mlhynedd, a deng-mlhy-
nedd ar hugain, ac efe a fu farw.

6 Seth hefyd a fu fyw bum-mlhynedd,
a chan mlhynedd, ac a genhedlodd Enos.

7 A Seth a fu fyw wedi iddo genhedlu E-
nos saith mlhynedd ac wyth gan mlhynedd, ac a
genhedlodd feibion a merched.

8 Felly holl ddyddiau Seth oeddynt dde-
u-ddeng mlhynedd, a naw-can mlhynedd, ac efe
a fu farw.

9 Ac Enos a fu fyw, ddeng mlhynedd a
phedwar vgain, ac a genhedlodd Cenan.

10 Ac Enos a fu fyw wedi iddo genhedlu
Cenan bymtheng mlhynedd, ac wyth gan
mlhynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

11 Felly holl ddyddiau Enos oeddynt bum
mlhynedd, a naw-can mlhynedd, ac efe a fu
farw.

12 Cenan hefyd a fu fyw ddeng mlhynedd
a thugain, ac a genhedlodd Bahalaleel.

13 A bu Cenan fyw wedi iddo genhedlu
Bahalaleel ddugain mlhynedd, ac wyth gan
mlhynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

14 Felly holl ddyddiau Cenan oeddynt
ddeng mlhynedd, a naw can mlhynedd, ac efe a
fu farw.

15 A Bahalaleel a fu fyw bum mlhynedd, a
thugain mlhynedd, ac a genhedlodd Jered.

16 A Bahalaleel a fu fyw, wedi iddo gen-
hedlu Jered, ddeng mlhynedd ar hugain, ac
wyth gan mlhynedd, ac a genhedlodd feibion, a
merched.

17 Felly holl ddyddiau Bahalaleel oeddynt,
bymtheng mlhynedd, a phedwar vgain ac
wyth gan mlhynedd, ac efe a fu farw.

18 Ac Jered a fu fyw ddwy flynedd a thya-
gain, a chan mlhynedd ac a genhedlodd Henoc.

19 Pna Jered a fu fyw wedi iddo genhedlu
Henoc wyth gan mlhynedd, ac a genhedlodd
feibion, a merched.

20 Felly holl ddyddiau Jered oeddynt
ddwy flynedd, a thugain, a naw can mlhynedd,
ac efe a fu farw.

21 Henoc hefyd a fu fyw bum mlhynedd a
thugain, ac a genhedlodd Methuselah.

22 A Henoc, a roddodd gyd a Duw wedi
iddo genhedlu Methuselah dyr-chant o flynydd-
oedd, ac a genhedlodd feibion, a merched.

23 Felly holl ddyddiau Henoc oeddynt bum
mlhynedd a thugain, a thrychanc o flynydd-
oedd.

24 Ie rhodfodd Henoc gyd a Duw, ac iſ
[twelwyd] efe : canys Duw ai cymmerale ef.

25 Methuselah hefyd a fu fyw saith mlhy-
nedd a phedwar vgain, a chant, ac a genhedlodd
Lamec.

Eccle. 4.15.
Ebr. 11.5.

26 Methu-

26 Methuselab a fu fyw wedi iddo genhed-
lu Lamec, dwy flynedd, a phedwar bgain, a
saith gan mlhynedd, ac a genhedlodd feibion a
merched.

27 Felly holl ddyddiau Methuselab oeddynt,
uaw mlhynedd a thugain, a naw can mlhyn-
nedd, ac efe a fu farw.

28 Lamec hefyd a fu fyw ddwy flynedd a
phedwar bgain a chan mlhynedd, ac a genhed-
lodd fab,

29 Ac a alwoddei enw ef Noah, gan ddy-
weddyd hwn a'n cyflura ni, a'n ein gwaith, a lla-
fur ein dwylo, o herwydd y ddaiar y hon a fell-
digodd y Arglwydd.

30 Dna Lamec a fu fyw wedi iddo genhed-
lu Noah, bymtheng mlhynedd, a phedwar u-
gain, a phum-can mlhynedd, ac a genhedlodd
feibion a merched.

31 Felly holl ddyddiau Lamec oeddynt,
ddwy flynedd, ar bymthec, a thugain, a saith
gan mlhynedd, ac efe a fu farw.

32 A Noah ydoedd fab pum can mlwydd
pan genhedlodd Noah, Sem, Cam, ac Japheth.

P E N. VI.

Achos dwfr diluw. 8 Hanes Noah. 14 Gwneuthu-
riad yr Arch.

Y Na y bŷ pan ddechreuodd dynion amilhan
ar wyneb y ddaiar, a geni merched iddynt,

2 Weled o feibion Duw ferched dynion
mai teg [oeddynt] hwy, a hwynt a gymmer-
asant iddynt wjagedd o'r rhai oll a ddeuifasant.

3 Pna y dywedodd y Arglwydd nid ym-
rysona fy yspyd i a dŷn yn dragywydd, oblegit
mai cnawd yw efe : ai ddyddiau fyddant bgain
mlhynedd, a chant.

4 Cawri oeddynt ar y ddaiar y dyddiau
hynny : ac wedi hynny hefyd, pan ddaeth mei-
bion Duw at ferched dynion, a phlanta [o'r
rhai hynny] iddynt : dymma y cedryn y rhai [a
suant] wj enwoe gynt.

5 Ar Alglwydd a *welodd mai aml oedd dy-
gioni dŷn ar y ddaiar, a [bod] holl fwriad, me-
ddyl-fryd ei galon yn unig yn ddyggionus bŷb
amfer.

6 Pna y edifarhaodd ar y Arglwydd
wneuthur o hanaw efe ddyn ar y ddaiar, ac efe
a ymosidiodd yn ei galon.

7 Ar Alglwydd a ddywedodd, deleaf ddŷn
y hwn a greais oddi ar wyneb y ddaiar, o ddŷn,
hyd anifail, hyd y pmlusciad, ac hyd ebediad y
nefoedd : canys y mac yn edifar. gennif eu
gwneuthur hwynt.

8 Dnd Noah a gafodd ffafz yng-olwg y
Arglwydd.

9 Dymma genhedlaethau Noah, Noah
[oedd] wj cyfiawn, perffaith yn ei oes : gyd a
Duw y rhodiodd Noah.

10 A Noah a genhedlodd dŷio feibion, Sem,
Cam ac Japheth.

11 Ar ddaiar a lygreasfyd ger hŷon Duw,

llanwasfyd y ddaiar hefyd a thrawseod.

12 Pna y eddychodd Duw ar y ddaiar, ac
wele hi a lygreasfyd, canys pŷb cnawd a lygreale
ef lwybz ar y ddaiar.

13 A Duw a ddywedodd wrth Noah, diwedd
pŷb cnawd a ddaeth ger fy mron : o blegit llan-
wyd y ddaiar a thrawseodd oi herwydd hwynt :
ac wele myfi ai difethaf hwynt gyd ar ddaiar.

14 Gwna di it Arch o goed Gopher, yn gell-
au y gwnei'r Arch, a phŷga hi oddi fewn, ac
oddi allan a phŷg.

15 Fel hyn y gwnei hi, try chant cufydd
[fydd] hŷd y Arch, dec cufydd a deugain ei
llŷd, a dec cufydd a hugain ei huchter.

16 Gwna fenestr i'r Arch, a gorphenn [hi]
yn gufydd oddi arnodd : a gosot dŷws y Arch
yn ei hystlys : o dŷ [uchter] y gwnei di hi.

17 O herwydd wele fi yn dŷyn dyfroedd
diluw ar y ddaiar, i ddiferha pob cnawd, y hwn
[y mac] anadl enioes ynddo, oddi taun y neso-
edd : y hyn oll [fydd] ar y ddaiar a dŷenga.

18 Dnd a thi y cadarnhaf syng-hyfainmod,
o blegit i'r Arch y ei di, a th feibion, a th wjaig,
a gwjagedd dy feibion gyd a thi.

19 Ac o bŷb [peth] byw, o bŷb cnawd, y dy-
gt ddau o bŷb [rhyw] i'r arch iwo cadw [hwynt]
yn fyw gyd a thi, gwjyw, a banyw fyddant.

20 Dŷ ebediaid wrth eu rhywogaeth, ac
o'r anifailiaid wrth eu rhywogaeth, o bŷb ymlu-
sciad y ddaiar wrth ei rhywogaeth, dau o bŷb
[rhywogaeth] a ddeuant attat iwo cadw yn fyw.

21 A chymmer di it, o bŷb bwyd y hwn a
fwytreir, a chael attat, a bydded yn ymboeth iti,
ac iddynt hwythau.

22 *Felly y gwnaeth Noah, yn ol y hyn oll Hebr. 11.7.
a o'r chymynase Duw iddo, felly y gwnaeth
efe.

P E N. VII.

1 Mynediad Noah ai eiddo i'r Arch 17 y diluwyn
dyfod, ac yn difetha y rhann arall o'r byd.

Y Na y dywedodd y Arglwydd wrth Noah,
dŷs di, a th holl dŷ i'r Arch : canys tydi a
*welais i yn gyfiawn yn y oes hon, ger fy 1. pet. 2.5.
mron i.

2 O bŷb anifail glân y cymmeri gyd a thi
bŷb yn saith, y gwjyw, ai fanyw, a dau o'r anifai-
liaid y rhai nid ydynt lán, y gwjyw, ai fanyw :

3 O ebediaid y nesoedd hefyd, bŷb yn saith,
yn wjyw ac yn fenyw, i gadw hād yn fyw, ar
wyneb y holl ddaiar.

4 O blegit wedi saith niwmod etto, mi a
lawial ar y ddaiar ddeugain niwmod, a deu-
gain nhŷs : ac mi a ddeleaf oddi ar wyneb y
ddaiar bŷb peth byw ar a wneuthum i.

5 A Noah a wnaeth yn ol y hyn oll a o'r
chymynase y Arglwydd iddo. Mat. 24.37.
Luke 17.26.

6 Noah hefyd [ydoedd] fab chwe chan
mlwydd, pan fu y diluw dyfroedd ar y ddaiar. 1. Pet. 3.20.

7 Pna y daeth Noah, ai feibion, ai wjaig, a
gwjagedd ei feibion gyd ag ef i'r Arch rhac y
dwfr diluw,

Gen. 8.21.
Mat. 1.5.19.

1. Pet. 2.5.

1. Pet. 3.20.

1. Pet. 3.20.

1. Pet. 3.20.

1. Pet. 3.20.

1. Pet. 3.20.

8 O'z anifeiliaid glân, ac o'z anifeiliaid y rchai nid [oeddynt] lân, o'z ehediaid hefyd, ac o'z hyn oll a ymlusce ar y ddaiar,

9 Y daethant at Noah i'r Arch bôb yn ddau, yn wyf, ac yn fanyw, fel y goychymynnafe Duw i Noah.

10 Ac wedi saith nitwynod y dwfwr diluw a ddaeth ar y ddaiar.

11 Yn y chwe chanfed flwyddyn o flwydd Noah, yn y ail mis, ar y ail dydd ar bymthec o'z mis, ar y dydd hwnnw y rwygwyd holl ffynhonnau y dyfnder mawr, a ffenestri y nefoedd a agozwyd.

12 Ar glaw fu ar y ddaiar ddeugain nithwrnod, a deugain nhos.

13 O fewn coryph y dydd hwnnw y daeth Noah, a Sem, a Cham a Japheth, meibion Noah, a gwraig Noah, a thair gwagedd ei feibion ef gyd a hwynt i'r Arch.

14 Hwyt, a phôb bwyf-fil wrth ei rylwogaeth, a phôb anifail wrth ei rylwogaeth, a phôb ymlusciad a ymlusce ar y ddaiar wrth ei rylwogaeth, a phôb ehediaid wrth ei rylwogaeth, [fel] pôb rhyw aderyn.

15 A daethant at Noah i'r Arch bôb yn ddau, o bôb cnawd y hwn [y] oedd] ynddo a nadl enioes.

16 Ar rchai a ddaethant, yn wyf, a banyw y daethant o bôb cnawd, fel y goychymynnafe Duw iddo, yna'r Arglydd a gaedd arno ef.

17 Ar diluw fu ddeugain nithwrnod ar y ddaiar, ar dyfroedd a amilhausant, fel y dygasant y'r Arch, ac y codwyd hi oddi ar y ddaiar.

18 Ar dyfroedd a ymgryfhasant, ac a amilhausant yn ddirfawr ar y ddaiar, ar'r Arch a roddodd ar hyd wyneb y dyfroedd.

19 Ar dyfroedd a ymgryfhasant yn ddirfawr iawn ar y ddaiar, a goychguddiwyd y holl ffynfoddoedd uchel y rchai oeddynt tann y holl nefoedd.

20 Pymthec cwydd y ymgryfhaodd y dyfroedd, tuac i fynu wedi goychguddio y mynyddoedd.

21 *Yna y bu farw pôb cnawd y hwn a ymlusce ar y ddaiar, yn ehediaid, ac yn anifeiliaid ac yn bwyf-filod, ac yn bôb [rhyw] ymlusciad a ymlusce ar y ddaiar, a phôb dyn [hefyd.]

22 Y hyn oll [y] oedd] stân anadl enioes yn ei ffroenau : o'z hyn oll [y] oedd] ar y sych-dir a fuaent feirw.

23 Ac efe a ddeleodd bôb sylwedd hwy 'a'r a [oedd] ar wyneb y ddaiar, yn ddyfn, yn anifail, yn ymlusciad, ac yn ehediaid o'r nefoedd, te deledwyd hwynt o'r ddaiar : a Noah a'r rchai [oeddynt] gyd ag ef yn y'r Arch yn unig a adawyd yn fyw.

24 Ar dyfroedd a ymgryfhasant ar y ddaiar, ddeng nithwrnod a deugain, a chant.

Yna Duw a gofiodd Noah, a phôb bwyf-fil a phôb anifail, y rchai [oeddynt] gyd ag ef yn y'r Arch : a gwnaeth Duw i wynt dramwyo ar y ddaiar, ar dyfroedd a lonyddasant.

2 Caewyd hefyd ffynhonnau y dyfnder a ffenestri y nefoedd : a lluddiwyd y glaw o'r nefoedd.

3 Ar dyfroedd a ddychwelasant oddi ar y ddaiar gan fyned a dychwelyd : ac ym mhen deng nithwrnod a deugain a chant y dyfroedd a dzeiasent.

4 Ac yn y seithfed mis, ar y ail dydd ar bymthec o'z mis, y goychwyfiodd y'r Arch ar ffynfoddoedd Armenia.

5 Ar dyfroedd fuaent yn myned, ac yn treio hyd y deffed mis, yn y deffed [mis] ar y [dydd] cyntaf o'z mis y gwelwyd penau y mynyddoedd

6 Ac ym mhen deugain nithwrnod y'r agozodd Noah ffenestri y'r Arch y hon a wnaeth efe

7 Ac efe a anfonodd allan gig-frân, a hî aeth, gan fyned allan a dychwelyd : hyd oni sychodd y dyfroedd oddi ar y ddaiar.

8 Yna'r anfonodd efe y golommen oddi wrtho, i weled a yscafnhaufe y dyfroedd oddi ar wyneb y ddaiar.

9 Ac ni chafodd y golommen o'phwyfysfa i wadn ei throed, am hynny hi a ddychwelodd atto ef i'r Arch, am [fod] y dyfroedd ar wrneb y, holl-dir : ac efe a estynnodd ei law, ac ai cymmerodd hi, ac ai derbyniodd hi atto i'r Arch.

10 Ac efe a ddisgwilliodd etto saith nitwynod eraill, yna y'r anfonodd efe ail-waith y golommen o'r Arch.

11 Ar golommen a ddaeth atto ef ar byrdnawn, ac wele ddeilen oliwydden yn ei gylfan hi, wedi ei thynnu : yna y gwybu Noah yscafnhaufe y dyfroedd oddi ar y tir.

12 Ac efe a ddisgwilliodd etto saith nitwynod eraill, ac a anfonodd y golommen, ac ni ddychwelodd hi ail-waith atto ef mwy.

13 Ac yn y unfed flwyddyn a chwe chant, yn y [mis] cyntaf, ar y [dydd] cyntaf o'z mis, y darfu i'r dyfroedd sychu oddi ar y tir : A Noah a symmudodd gaead y'r Arch, ac a eddychodd, ac wele wyneb y ddaiar a sychafe.

14 Ac yn y ail mis, ar y seithfed dydd ar hugarain o'z mis, y ddaiar a sychafe.

15 Yna y llefarodd Duw wrth Noah gan ddywedyd :

16 Dos allan o'r Arch, ti, a th wraig, a th feibion, a gwagedd dy feibion, gyd a thi.

17 Pôb bwyf-fil y hwn [fydd] gyd a thi, o bôb cnawd, yn adar, ac yn anifeiliaid, ac yn bôb [rhyw] ymlusciad yn ymlusce ar y ddaiar, a ddygi allan gyd a thi : * heigiant hwythau yn y ddaiar, a ffrwythant ac amilhausant ar y ddaiar.

18 Yna Noah a aeth allan ai feibion, ai wraig, a gwagedd ei feibion gyd ag ef.

19 Pôb bwyf-fil, pôb pwyf, a phôb ehediaid, pôb ymlusciad ar y ddaiar, wrth eu rylwogaethau a daethant allan o'r Arch.

Eccles. 39. 28.

P E N . VIII.

Y dyfroedd yn treio. 7 Noah yn anfon allan y gig-frân ar golommen. 16 Mynediad Noah allan o'r Arch, 20 ai aberth.

Gen. 1. 22.
Gen. 9. 1.

20 A Noah a adalladodd alloſ i'r Arglwydd, ac a gynnweddodd o bôb anifail glân, ac o bôb ebediad glân, ac a offrymmodd boeth offrymmai ar yr alloſ.

21 Pna'r arog'lodd yr Arglwydd arog'l efmwyth, a dywedodd yr Arglwydd yn ei galon ni chwanegaf fellwirthio y ddatar mwy er mwri dŷn: er [lôd] bydd calon dŷn yn ddywg oi leuencid: ac ni chwanegaf mwy ladd pôb [peth] byw, fel y gwneuthum.

22 Pp'd hâu, a chynhaiaf, ac oerni, a gwjës, a hâf a gataf, a d'ydd, a nôs ni pheidiant mwy holl ddyddiau y ddatar.

PEN. IX.

Duw yn bendichio Noah ai feibion 3 yn caniatâu bwyta cig. 4 Ac yn gwahardd gwaed. 9 Duw yn addona ddfethir y byd mwy trwy ddwfr. 12 Yr enfys yn wyll o hynny. 21 Meddwdod Noah. 22 Cam yn amherchi ei dâd, 25 ei dâd yn ei felldigo yntef 29 oedran a marwolaeth Noah.

Duw hefyd a fendichiodd Noah, ai feibion: ac a ddywedodd wrthynt, ffwrwythwch, a lluosogwch a llenwch y ddatar.

2 Eich ofn hefyd, ach ar lwyd fydd ar holl fwyllfilod y ddatar, ac ar holl ebediaid y nefoedd, ar hyn oll a sachr y ddatar, ac ar holl bysedd y môr: yn eich llaw chwî y rhoddwyd hwynt.

3 Pôb ymlymmudwyd yr hwn fydd ffw, fydd i chwî yn fwyd: fel y gwyrdd leflicum y rhoddais i chwî bôb dŷn.

4 *Er hynny na fwytech gig yng-hyd ai entoes [fel] ei waed.

5 Canis yn ddiaw gwaed eich entoes chwîshaw hefyd a ofynnaf fi, o law pôb bwyllfil y gofynnaf ef, ac o law dŷn, o law pôb bysedd iddo, y gofynnaf entoes dŷn.

6 A *dywallto waed dŷn, dywydd yn cyweldir ei waed yntef, o herwydd ar ddeitw Duw y gwnaeth efe dŷn.

7 Dno ffwrwythwch, ac amherwch, heigwch ar y ddatar, a lluosogwch ynddi.

8 Duw a lefarodd wrth Noah, ac wrth ei feibion gyd ag ef: gan ddywedyd,

9 Edele fi hefyd yn cadarnhau fying-hyfammod a chwî, ac a'ch hâd chwî ar eich ol chwî.

10 Ac a phôb peth byw r' hwn [fydd] gyd a chwî, a'r ebediaid, a'r anifeiliaid, ac a phôb bwyllfil y tir gyd a chwî, o'r rhai oll ydynt yn myned allan o'r Arch: dywy holl fwyllfilod y ddatar.

11 Ac *mi a gadarnhaf fying-hyfammod a chwî, fel na thozir ymnamatch bôb cnawd mwy gan y dwfe diluw, ac na byddo diluw mwy i ddifetha y ddatar.

12 A Duw a ddywedodd, dymma arwydd y cyfammod yr hwn yr ydwyf yn ei roddi rhyngosti a chwî, ac a phôb peth byw yr hwn [fydd] gyd a chwî, tros oesoedd tragywddol.

13 Fy mwa a roddais yn y cwmmwl, ac efe a fydd yn arwydd cyfammod rhyngosti a'r ddatar.

14 A bydd pan *godwyf gwmmwl ar y ddatar, ac ymddangos o'r bwa yn y cwmmwl,

15 P coliaf fying-hyfammod yr hwn [fydd]

rhyngosti a chwî, ac a phôb peth byw o bôb cnawd: ac ni bydd y dyfroedd yn ddiluw mwy, i ddifetha pôb cnawd.

16 A'r bwa a fydd yn y cwmmwl, ac mi a edyphchaf arno ef i gofio cyfammod tragywddol, rhwng Duw a phôb peth byw, o bôb cnawd yr hwn [fydd] ar y ddatar.

17 A Duw a ddywedodd wrth Noah, dymma arwydd y cyfammod yr hwn a gadarnhais rhyngosti, a phôb cnawd: yr hwn fydd ar y ddatar.

18 A meibion Noah y rhai a ddaethant allan o'r Arch oedd ynt Sem, Cam, ac Japheth: a Cham hwnnw [oedd] yâd Canaan.

19 Y tri hyn [oedd ynt] feibion Noah: ac o'r rhai hyn yr epyliodd yr holl ddatar.

20 A Noah a ddr cheuodd [fod] yn llafurwr, ac a blannodd win-llan.

21 Ac a yfodd o'r gwîn, ac a feddwoodd, ac a ymnoethodd yng-hanol ei bawell.

22 Pna Cam tād Canaan a welodd noethni ei dâd, ac a fynegodd i'w ddau frodyr allan.

23 Pna y cymmerodd Sem, ac Japheth, ddilledyr ac ai gosodasant yn-wyfo eu cefn, ac a orchuddiasant noethni eu tād: ai hwynebau yn ol, fel na welent noethni eu tād.

24 Pna y deffroawdd Noah oi win, ac a wybu bech a wnaeth eî fab ieuangaf iddo.

25 Ac efe a ddywedodd, mellidigedic [fyddo] Canaan, gwâs gweision i'w frodyr fydd.

26 Ac efe a ddywedodd, bendigedic yw Arglwydd Duw Sem, a Chanaan fydd wâs iddynt.

27 Duw a helaetha ar Japheth, ac efe a bressyllia ym mhebyll Sem: a Chanaan fyddo wâs iddynt hwy.

28 A Noah fu ffw wedi yr diluw, dyrchannilhyneidd, a deng mlhyneidd a deugain.

29 Felly holl ddyddiau Noah oedd ynt, naw can mlhyneidd, a deng mlhyneidd a deugain ac efe a fu farw.

PEN. X.

Cynnydd rhywogaeth dyn allan o Noah ai feibion. 10 Dechreuad dinafoedd, gwledydd, a chenhedlaethau wedi dwfr diluw.

A dymma genhedlaethau meibion Noah, Sem, Cam, ac Japheth, ganwyd hefyd meibion i'r rhai hyn wedi'r diluw.

2 Meibion Japheth [oed ynt] Gomer, a Magog, a Madai, ac Jafan, a Thubal, a Mesech a Thiras.

3 Meibion Gomer hefyd: Ascenas, a Ri-phath, a Thogarma.

4 A meibion Jafan, Etifa, a Tharhis, Tictim a Dobanin.

5 O'r rhai hyn y rhannwyd ynysoedd y chenhedloedd yn eu gwledydd pawb wrth ei iai-ty ei hun trwy eu teuluodd, yn eu chenhedloedd.

6 A meibion Cam [oed ynt] Cus, a Mizraim a Phut, a Chanaan.

7 A meibion Cus: Seba, ac Hasilah a Sabtebah, a Raamah, a Sabthebah: a meibion Raamah [oed ynt] Saba, a Dedan.

8 Cus hefyd a genhedlodd Nimrodd, efe a ddechreuodd

Gene. 1. 29. Lefit. 17. 14.

Mat. 26. 52. gwel. 13. 10.

Efai. 54. 9.

Eccle. 43. 12.

ddechreuodd fod yn gadarn ar y ddaiar.
 9 Efe oedd hettw cadarn ger bron y Ar-
 glwydd: am hynny y dywedir, fel Nimrod ga-
 darn o helwriaeth ger bron y Arglwydd.
 10 A dechreuad ei frenhiniaeth ef ydoedd
 Babel, ac Erech, ac Acad, a Chalneh yng-wlad
 Sinar.
 11 D'wlad honno yz aeth Assur allan, ac
 a adalladodd Ninife, a dinas Rehoboth, a Cha-
 lah.
 12 A Kesen rhyng Ninife, a Chalah, honno
 [lydd] ddinas fawr.
 13 Hizaim hefyd a genhedlodd Ludim,
 ac Ananim, a Lehabim, a Nephthum.
 14 Paphusim hefyd, a Chasubim, a'r Cap-
 thoriad y rhai y daeth y Philistiaid allan o ho-
 nynt.
 15 Canaan hefyd a genhedlodd Sidon ei
 gyntafanedic, a Heth.
 16 Ar Jebusiad a'r Amoriad, a'r Gergasiad
 17 Ar Hethiad a'r Arctiad a'r Siniad.
 18 Ar Arfadiad a'r Semariad a'r Hamath-
 iad: ac wedi hynny yz ymwalcarodd teuluoedd,
 y Canaaneaid.
 19 Teryn y Canaaneaid oedd hefyd o Si-
 don ffordd yz elych i Gerar hyd Azah: a ffordd
 yz elych i Sodoma, a Gomoira, ac Adama, a
 Seboim hyd Lefa.
 20 Dymma feibion Cam, yn ol eu teulu-
 oedd, wth eu hiaithoedd yn eu gwledydd [ac]
 yn eu cenhedloedd.
 21 I Sem hefyd y ganwyd plant, yntef
 oedd dâd holl feibion Heber [a] hwarw Japheth
 yz hwn oedd hynaf.
 22 Heibion * Sem [oeddynt.] Elam, ac
 Assur, ac Arpharad, a Lud, ac Aram,
 23 A meibion Aram, As, a Hul, a Gether,
 a Has,
 24 Ac Arpharad a genhedlodd Selah, a
 Selah, a genhedlodd Heber.
 25 Ac i Heber y ganwyd dau o feibion, hentu
 yn [oedd] Heleg: o herwydd yn ei ddyddiau ef
 y rhannwyd y ddaiar, a hentu ei fraidd Tactan.
 26 Ac Tactan a genhedlodd Almabad, a
 Saleph, a Hazarmafeth, ac Terah.
 27 Hadoram hefyd, ac Hlal, a Dicla.
 28 Obal hefyd, ac Abimael, a Seba.
 29 Ophir hefyd, a Hasilah, ac Jobab, yz holl
 rai hyn [oeddynt] feibion Tactan.
 30 Ai prestwylfa, oedd o Hela ffordd yz e-
 lych i Sapher mynydd y dwyrain.
 31 Dymma feibion Sem, wth eu teuluo-
 edd, yn ol eu hiaithoedd, yn eu gwledydd, trwy
 eu cenhedloedd.
 32 Dymma deuluoedd meibion Noah, wth
 eu cenhedlaethau yn ol eu cenhedloedd, ac o'r
 rhai hyn yz ymrannodd y cenhedloedd ar y ddai-
 ar wedi y diluw.

1. Cron. 1. 17.

A'r holl dir ydoedd o vn-faith, ac o vn ymad-
 rodd.
 2 Ac wth fudo o honnynt o'r dwyrain, y cau-
 fant wastadedd yn nhir Sinar, ac yno y trigâ-
 fant.
 3 Ac a ddywedasant bôb vn wth ei gilydd,
 deuwech gwnewn byddfeini, a llosgwn yn
 boeth, felly r' ydoedd ganddynt byddfeini yn lle
 cerric, a chlai oedd ganddynt yn lle calch.
 4 A dywedasant, moelwech adailadwn i ni
 ddinas, a thwr, ai nenn hyd y ncoedd, a gwnewn
 i ni enw rhac ein gwalaru rhyd wyneb yz holl
 ddaiar.
 5 Yna y descynnodd yz Arglwydd i weled y
 ddinas, a'r twr, y rhai a adailade meibion dy-
 nion.
 6 A dywedodd yz Arglwydd, wele bobl yn
 vn, ac vn iaith iddynt oll, ac dymma eu dechreuad
 hwynt ar weithio: ac yz a wthon nid oes r wystr
 arnynt am ddim oll ac a amcanafat ei wneuchur.
 7 Deuwech descynnwn, a chymyscwn yno
 eu hiaith hwynt fel na ddeallo vn iaith ei gilydd
 8 Felly yz Arglwydd ai gwalarodd hwynt
 oddi yno rhyd wyneb yz holl ddaiar, a pheidia-
 fant ac adailadu y ddinas.
 9 Am hynny y gelwir ei henw hi Babel, o
 blegit yno y cymyscodd yz Arglwydd iaith yz
 holl ddaiar, ac oddi yno y gwalarodd yz Ar-
 glwydd hwynt ar hyd wyneb yz holl ddaiar.
 10 Dymma genhedlaethau Sem, Sem
 [ydoedd] fâb can-mlwydd, ac a genhedlodd Ar-
 pharad ddwy flynedd wedi'r diluw.
 11 A Sem a fu fyw wedi iddo genhedlu
 Arpharad bump can mlhynedd, ac a genhedlodd
 feibion, a merched.
 12 Arpharad hefyd a fu fyw bymtheng
 mlhynedd, a'r hugain, ac a genhedlodd Selah,
 13 Ac Arpharad a fu fyw gwedi iddo gen-
 hedlu Selah dair o flynyddoedd, a phedwar
 can mlhynedd: ac a genhedlodd feibion, a mer-
 ched.
 14 Selah hefyd a fu fyw ddeng mlhynedd
 ar hugain, ac a genhedlodd Heber.
 15 A Selah a fu fyw wedi iddo genhedlu
 Heber dair o flynyddoedd a phedwar can mlhy-
 nedd: ac a genhedlodd feibion, a merched.
 16 Heber hefyd a fu fyw bedair flynedd ar
 ddéc ar hugain, ac a genhedlodd Heleg.
 17 A Heber a fu fyw wedi iddo genhedlu He-
 leg, ddeng mlhynedd ar hugain, a phedwar can
 mlhynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.
 18 * Heleg hefyd a fu fyw ddeng mlhynedd
 ar hugain, ac a genhedlodd Reu,
 19 A Heleg a fu fyw gwedi iddo genhedlu
 Reu, naw o flynyddoedd, a deucan mlhynedd, ac
 a genhedlodd feibion, a merched.
 20 Reu hefyd a fu fyw ddeu-ddeng mlhy-
 nedd ar hugain, ac a genhedlodd Serug.
 21 A Reu a fu fyw wedi iddo genhedlu Se-
 rug, faith o flynyddoedd a dau can mlhynedd, ac
 a genhedlodd feibion a merched.
 Serug

1. Cron. 1. 19.

P E N. XI.
 Adailadaeth twr Babel. 7 Cymysciad yr icithoedd.
 10 Hiliogaeth Sem, hyd Abraham.

22 Serug hefyd a fu fyw ddeng mlhynedd ar hugain, ac a genhedlodd Nachoz.
 23 Serug a fu fyw wedi iddo genhedlu Nachoz, ddau can mlhynedd ac a genhedlodd feibion, a merched.
 24 Nachoz hefyd a fu fyw raw mlhynedd ar hugain, ac a genhedlodd Tarah.
 25 A Nachoz fu fyw wedi iddo genhedlu Tarah onid yn fwyddyn chwech ygain mlhynedd, ac a genhedlodd feibion, a merched.
 26 Tarah hefyd a fu fyw ddeng mlhynedd a thugain, ac a genhedlodd Abzam, Nachoz, a Haran.

1. Cron. 1. 26. Iofua. 24. 2.

27 Ac dymma genhedlaethau Tarah: Tarah a genhedlodd Abzam, Nachoz, a Haran, a Haran a genhedlodd Lot.

28 A Haran fu farw o flaen Tarah ei dâd, yng wlad ei anedigaeath, o fewn Uz y Caldeaid.

29 Yna y cymmerodd Abzam, a Nachoz iddynt wraigedd, hentu gwraig Abzam [oedd] Sarai: a hentu gwraig Nachoz Bilcha merch Hanan tâd Bilcha, a thâd Ilcha.

30 A Sarti oedd amhlantadwy heb plentyn iddi.

31 A Thara a gymmerodd Abzam ei fâb, a Lot fâb Haran, mab ei fâb, a Sarai ei waidd ef gwraig Abzam ei fâb ef, a hwynt a aethant allan yng hyd o Uz y Caldeaid, gan fyned tua thir Canaan, ac a ddaethant hyd yn Haran, ac a dygasant yno.

Iofua. 24. 2. Nehe. 9. 7. Act. 7. 7.

32 A dyddiau Tarah oeddynt bumpy o flynyddoedd, a deucan mlhynedd, a bu farw Tarah yn Haran.

P E N. XII.

Mynediad Abram, a Lot, i wlad Canaan. 10 Ac oddi yno i'r Aipht. 13 Abram yn peri iw wraig ddywedyd mai ei chwaer eſ ydoedd hi. 17 Cospedigaeth Pharao am chwenychu Sarai.

AR Arglwydd a ddywedodd wrth Abzam, *dos di o'ch wlad, ac oddi wrth dy genedl, ac o dy dy dâd, i'r wlad yz hon a ddangoswyf i ti.

Act. 7. 3.

2 A mi a'ch wnaif yn genhedlaeth fawr ac a'ch fendithiaf, mawr y gall hefyd dy enw, a thi a fyddi yn fendith.

3 Bendithiaf hefyd dy fendith-wy, a'ch felloith-wy a felloigaf, a holl deuluoedd y ddafar a fendithir ynot ti.

4 Yna r aeth Abzam, fel y llefaraf i'r Argglwydd wrtho ef, a Lot aeth gyd ag ef: ac Abzam [oedd] fâb pymtheng-mlwydd a thugain pan aeth efe allan o Haran.

5 Ac Abzam a gymmerodd Sarai ei wraig, a Lot mab ei fr awd, ai holl olud hwynt, yz hyn a feddent: a'r dynion y rhai a gawsent yn Haran: ac aethant allan gan fyned i wlad Canaan, ac a ddaethant i wlad Canaan.

6 Ac Abzam a ddamwyodd ddyw r tir hyd y lle [a elwir] Sichem, hyd wastadedd Mozeb: a'r Canaanad [oedd] yno yn y wlad.

7 A'r Argglwydd a ymddangosodd i A-

bram, ac a ddywedodd: i'ch hâd ti y rhoddaf y tir hwn: yntef a adailadodd yno alloz i'r Argglwydd, yz hwn a ymddangosaf iddo.

8 Ac efe a dynnodd o ddi yno i'r nynydd, o du dwyrain Bethel, ac a estynnodd ei babel [gan adel] Bethel, tu a'r goglewyn, a Hai tu a'r dwyrain: ac a adailadodd yno alloz i'r Argglwydd, ac a alwodd ar entw i'r Argglwydd.

9 Yna y cychwynnodd Abraham gan fyned, a chychwyn tua i'r deheu.

10 Ac yz oedd newyn yn y tir, ac Abzam aeth i wared i'r Aipht, i ymdeithio yno, am dymhau o'z newyn yn y wlad.

11 A phan ddaeth efe yn agos i'r Aipht, yna y dywedodd efe wrth Sarai ei wraig, wele yn awg yon mae gwraig lân yz ollwg [wyt] ti.

12 A phan welo i'r Aiphtiaid dy di, yna y dywedant: dymma ti wraig ef, a hwynt a ni lladdant a thi a adawnt yn fyw.

13 Dywet ti attolwg, [mai] fy chwaer [wyt] ti, fel y bydder dâ wrthif er dy fwyn di, ac y byddwyf fyw o'ch blegit ti.

14 A phan ddaeth Abzam i'r Aipht, yna yz Aiphtiaid a wellant y wraig, mai glân odicth [oedd] hi.

15 A thywysogion Pharao ai gwellant hi, ac ai canmolasant hi wrth Pharao, a'r wraig a gymmerwyd i dy Pharao.

16 Ac efe a fu dda wrth Abzam er ei mwyn hi fel yz oedd ganddo ef idefaid, a gwarthec, ac allynnau, a gweision, i mozwynion, ac allynnod, a chamelod.

17 Yna yz Argglwydd a darawodd Pharao, ai dy, a phlagau matwion, o achos Sarai gwraig Abzam.

18 A Pharao a alwodd am Abzam, ac a ddywedodd: yz ham y gwnaethost ti hyn i mi: pa ham na fyregaitst i mi, mai dy wraig [oedd] hi?

19 Pa ham y dywedaitst fy chwaer [yw] hi: fel y cymmerwn hi yn wraig i mi: ond yz awz hon wele dy wraig, cymmer [hi,] a dos ym-maith:

20 A Pharao a roddes orghymyn [i'w] ddynion oi blegit ef: a hwynt ai gollyngasant ef, ai wraig a'r hyn oedd eiddo ef.

P E N. XIII.

Mynediad Abram o'r Aipht. 8 Abram, a Lot yn ymaddo. 14 Duwyn addo gwlad Canaan i Abram cil-waith. 18 Abram yn gwneuthur allor i Dduw.

AC Abzam aeth i fynu o'r Aipht, efe ai wraig, a'r hyn oll [oedd] eiddo: a Lot gyd ag ef tu a'r deheu.

Gene. 36. 7.

2 Ac Abzam [oedd] gyfoethog iawn, o anifeiliaid, [ac] o arian, ac o aur.

3 Ac efe a aeth yn ei deithoedd, o'r deheu hyd Bethel, hyd y lle yz hwn y buale ei babel ef ynddo yn y dechreuad, rhwng Bethel, a Hai.

Gene. 36. 25.

4 I le * r alloz yz hon a wnaethe efe yno o'r cyntaf, a lle y galwaf Abzam a'r entw yz Argglwydd,

5 Ac i Lot hwyd yz hwn aethe gyd ag A-
 hram, yr oedd deffaid, a gwarthec, a phebyll,
 6 Ar wlad nid oedd ddigon helaeth iddynt
 i drigo yng-hyd am fod eu cyfoeth hwynt yn he-
 laeth, fel nad allent drigo yng-hyd.
 7 Cynnen hwyd oedd rhwng bugelydd ani-
 feiliaid Abiam, a bugelydd anifeiliaid Lot: y
 Canaancaid hwyd, a'r Phereziaid oeddynt y
 na yn trigo yng wlad.
 8 Pna Abiam a ddywedodd wrth Lot, na
 fydded cynnen attolwg rhyngo si a thi, na
 rhwng fy mugeiliaid i, a'ch fugeiliaid ti, ohe-
 rwyddo dynion [ydynt] ni [fydd] ffrwy.
 9 Dnid yw yz holl dir o'ch flaen di: ymna-
 illtua attolwg oddi wrthif, os ar y llaw allwy y
 [troi] minne a droaf ar y ddehau: ac os ar y
 llaw ddehau, minne [a droaf] ar y llaw.
 10 Pna y cyfododd Lot ei olwg, ac a wel-
 odd holl wastadedd yz Iorddonen, mai dyfra-
 dwy [ydoedd] oll, fel gardd yz Arglywydd, fel
 tir yz Aipht, ffordd yz elec, vii Soar cyn dife-
 tha o'z Arglywydd Sodoma a Gomozra,
 11 A Lot a ddewisodd iddo ef wastadedd yz
 Iorddonen, a Lot a fudodd o'z Dwyrain, felly
 yz ymnailltuafant bob vn oddi wrth ei gilydd.
 12 Abiam a drigodd yz rhir Canaan, a Lot
 a drigodd yn nirafoedd yz wastadedd, ac a luest-
 odd hyd Sodoma.
 13 A dynion Sodoma [oeddynt] ddygyio-
 nus, ac yn pechu yn ebyn yz Arglywydd yn
 ddirfaw.
 14 Ar Arglywydd a ddywedodd wrth A-
 hram, wedi ymnailltuo o Lot oddi wrtho ef,
 cyfot dylygaid, ac edrych o'z lle yz hwn yz yd-
 wyt ynddo tu ar gogledd, ar dehau, ar dwy-
 rain, ar gorllewyn.
 15 Canys * yz holl dir yz hwa a weli, i ti y
 rhodaf ef, ac i'ch hâd bych.
 16 Golodaf hwyd dy hâd ti fel llwch y dda-
 far, megis os dichon gw'r rifo llwch y dda-
 far, yz yz hwyd dy hâd dithe.
 17 Cyfot rhodia dwy yz wlad, ac ei hyd, ac
 ar eilled, canys i ti y rhodaf hi.
 18 Ac Abiam a symudodd [ei] luest, ac
 a ddaeth, ac a drigodd yng-wastadedd Hamre,
 yz hwn [fydd] yn Hebron, ac a adailadodd yno
 alloz i'r Arglywydd.

P E N. XIII.

Codolaomer ac eraill yn rhyfela yn erbyn Sodoma.
 12 Acyn dala Lot. 14 Abram yn achub Lot.
 18 Melchisedec yn cyfarfod, ac yn bendithio A-
 bram. 22 Abram yn gw'rthod golud y Sodomiaid.

ABu yn nyddiau Amraphel brenin Sinar,
 Arioch brenin Elasar, Codolaomer
 brenin Elam, a Thidal brenin y cenhenloedd,
 2 Aneuthur o honynt rysel a Bera brenin
 Sodoma, ac a Birsā brenin Gomozra, [a] Si-
 nab brenin Adma, ac [a] Semeber brenin Se-
 boim, ac [a] brenin Bela honno [yw] Soar.
 3 P rhai hyn oll a ymgysarfuant yn nyff-
 freyn Sidim: hwnnw yw yz môz heli.

4 Deuddeng milhyedd y gwafanaecha-
 sent Codolaomer, a'r ddyddedd flwyddyn ar
 ddec y gw'rthwyfelaasant.

5 Ar bedwaredd flwyddyn ar ddec y daeth
 Codolaomer, a'r brenhinoedd y rhai [oeddynt]
 gyd ag ef, ac a darawfant y Raphiad, yn Aa-
 rothcarnaim, a'r Jusaid yn Ham, a'r Emiad
 yng-wastadedd Ciriathaim.

6 Ar Hoziad yn eu mynydd Seir, Hyd
 wastadedd Paran, yz hwn [fydd] wrth yz a-
 nialweh.

7 Pna y dychwelaasant, ac y daethant i En-
 mispat, honno [yw] Cades, ac a darawfant holl
 wlad yz Amaleciaid, a'r Amoziaid hwyd, y
 rhai oeddynt yn trigo yn Hazezonthamar.

8 Allan hwyd yz aeth brenin Sodoma, a
 brenin Gomozra, a brenin Adma, a brenin Se-
 boim, a brenin Bela honno [yw] Soar: ac yn
 nyffryn Sidim y llaniaethafant rysel a hwynt.

9 A Chodolaomer brenin Elam, a Thidal
 brenin y cenhenloedd, ac Amraphel brenin Si-
 nar, ac Arioch brenin Elasar, pedwar o freu-
 hinoedd yn erbyn y pump.

10 A dyffryn Sidim [oedd] lawr o byllau
 clai, a brenhinoedd Sodoma, a Gomozra, a
 ffoasant ac a fythiasant yno: a'r lleill a ffoa-
 sant i'r mynydd.

11 Pna y cymmerasant holl gyfoeth So-
 doma a Gomozra, ai holl lynnuaeth hwynt, ac a
 aethant ymmaith.

12 Cymmerasant hwyd Lot [nai] fab
 brawd [i] Abiam, ai gyfoeth, ac a aethant ym-
 maith, o herwydd yn Sodoma yz ydoedd ef yn
 trigo.

13 Pna y daeth vn a ddianghale: ac a fynegodd
 i Abiam yz Hebredd, ac efe yn trigo yng-wasta-
 dedd Hamre'r Amozead brawd Escol, a brawd
 Aner, a'r rhai hynny [oeddynt] i'w llynw cyngrair
 ag Abiam.

14 Dan glybu Abiam gaeth-gludo ei gât
 pna efe a arfogodd oi byfforddus [weision] y
 rhai a anesyd yn ei dy ef ddau naw, a thypchant,
 ac a ymlidiodd hyd Dan.

15 Pna yz ymrannodd efe yn eu herbyn
 hwynt llw nos, efe ai weision, ac ai tarawodd
 hwynt ac ai hynlidiodd hwynt hyd Hoba, yz
 hon [fydd] o'z tu allwy i Ddamascus.

16 Ac efe a ddug trachefn yz holl gyfoeth,
 ai gât Lot hwyd ai gyfoeth a ddug ef trachefn,
 a'r gwagedd hwyd, a'r hobl.

17 Pna brenin Sodoma a aeth allan i'w
 gysarfod ef, i dyffryn Safeh hwnnw yw * dyff-
 fryn y brenin, wedi ei ddychwelyd o daro Co-
 dolaomer, a'r brenhinoedd y rhai [oeddynt]
 gyd ag ef.

18 * Melchisedec hwyd brenin Salem, a
 ddug allan fara, a gwin, ac efe [oedd] offeiriad i
 Dduw gorychaf.

19 Ac ai bendithiodd ef, ac a ddywedodd:
 bendigedic fyddo Abiam gan Dduw gorychaf,
 meddiannydd nesodd, a dafar.

Gen. 12. 7.
 gen. 15. 7.
 gen. 26. 24.
 eut. 34. 4.

1. Sim. 18. 18.

Icbr.7.4.

20 A bendigêdic fyddo Duw gozuchaf yz hwn a roddes dy elynion yn dy law : * ac [Abrah] a roddes iddo ddegwm a bôb dim.

21 Dywedodd hwyd hnenin Sodoma wtzch Abrah, ddo ti i ini y dynion, a chymmer i ti y cyfoeth.

22 Ac Abrah a ddywedodd wtzch frenin Sodoma, derchefais fy llaw ac yz Arglywdd Duw gozuchaf, meddiânydd nesoedd a datar,

23 Na chymmerwn o edef hyd garreu escid, nac o: hynn oll [fydd] eiddo ti rhac dyweddyd o honot, myfi a gyfoethogais Abrah.

24 Ond yn unig yz hyn a twyetaodd y llangciau, a rhann y gwyr yz rhaf a aethant gyd a mi, Aner, Escol, a Phamre : cymmerant hwy eu rhann.

P E N. XV.

Duw yn amdeffynniad, ac yn wobri i Abram. 4. Addo Isaac. 6. fydd Abram yn ei gyfiawnhau. Duw yn addo gwlad Canaan i Abram. 13. Caethiwed Israél yn yr Aiph, ai ryddhâd.

Numb. 12. 6.

WEdi y pethau hynn y daeth gair yz Arglywdd at Abrah, * mew'n gwleddigaech gan ddyweddyd : nac ofna Abrah, my fi [ydwys] dy darian, dy wob [fydd] fawr i lawr.

2 Pna y dywedodd Abrah, Arglywdd Duw bêth a roddi di i mi : gan fy mod yn myned yn ddiblant, ar mab y gadewir iddo fy nhê yw Eleazar o Damascus.

3 Abrah hwyd a ddywedodd wele ni roddais i mi hâd, ac wele fyng-haethwas fydd fy etifedd.

4 Ac wele at yz Arglywdd atto ef gan ddyweddyd: nid hwn fydd dy etifedd, onid vn a ddaw allan o' th goyph di fydd dy etifedd.

5 Pna efe ai dug ef allan, ac a ddywedodd, golyga yn awr y nesoedd, a rhif y sêr o gelli di eu cyfrif hwynt : dywedodd hwyd * felly y bydd dy hâd ti.

6 Pntef a * grebodd yn yz Arglywdd, a * chyfrifwyd hynny iddo yn gyfiawnder.

7 Ac efe a ddywedodd wtzcho, myfi [ydwys] yz Arglywdd yz hwn ath ddygais di allan o Uz y Caldeaid i roddi i ti y wlad hon iu hettifeddu.

8 Pntef a ddywedodd, Arglywdd Duw trwy ba bêth y câf wybod yz etifeddai hi?

9 Ac efe a ddywedodd wtzcho, cymmer i mi anner dair blwydd, a gair dair blwydd, a hwydd dair blwydd, a thurtur, a chitw colommen.

10 Ac efe a gymmerth iddo y rhaf hyn oll, ac ai holltodd hwynt ar hyd [eu] canol, ac a roddodd bôb rhann ar gyfer ei gilydd, ond ni holltodd efe yz adar.

11 Pan ddespynne yz adar ar y burgynnod pna Abrah ai gwyltite hwynt.

12 A phan oedd yz haul ar fachludo y szychiodd trym-gwlc ar Abrah : ac wele ddychwyn, [a] thwyllni mawr yn sychio arno ef.

13 Ac efe a ddywedodd wtzch Abram, * gan wybod gwyrhwydd di y bydddy hâd yn ddiethy

Rhuf. 4. 18.

Rhuf. 4. 3.

James 2. 23. Galat. 3. 6.

Gen. 11. 28.

1. 7. 6.

mewn gwlad nid [yw] eiddynt, ac ai gwafanaethant hwynt, a hwyntau ai cystuddiant bedwar-cân mlhynedd.

14 Ar genhedlaeth hwyd yz hon a wafanaethant, a farna fi, ac wedi hynny y deuant allan a chwyfoeth mawr.

15 A thi a ddeui at dy ddau mew'n heddwch : ti a gleddir mew'n henaint teg.

16 Ac [yn] y bedwaredd oes y ddychwelant ymma am na chyslawntwyd hyd yn hynn anwiredd yz Amoriaid.

17 A phan fachludodd yz haul yz oedd twyllwch, ac wele ffwyn yn mygu, a phentwyn tan yn tiamwyo rhwng y dar nau hynny.

18 Pn y dydd hwnnw * y gwnaeth yz Arglywdd gyfammod ag Abrah gan ddyweddyd: i' th hâd ti y rhoddais y wlad hon, * o afon yz Aiph hyd yz afon fawr [sef] afon Euphrates.

Gene. 12. 7. Gen. 13. 15.

1. Brenh. 4. 21. 2. Chron. 9. 26.

19 P Ceniaid, ar Ceneziad, ar Cadmoniaid.

20 Pz Pethiaid hwyd, ar Phereziaid, ar Raphiaid.

21 Pz Amoziaid hwyd, ar Canaaneaid, ar Sirgasiaid, ar Jebusiaid.

P E N. XVI.

Sarai yn rhoddi Agar ei morwyn i Abram. 4. honno yn beichiogi ac yn diystyru ei meistres. 6. Ac yn ffoi oddi wrth ei meistres rhac ei blined wrthi. 7. Yr angel yn ei chyfluro. 11. Enw, a chynneddfau ei mab. 13. Aigwêddi.

Sarai hwyd gwraig Abrah ni phlantale iddo, ac yz ydoedd iddi fozwyn o Aiphes ai hentw Agar.

2 Pna y dywedodd Sarai wtzch Abrah, wele yn awr, yz Arglywdd a lluddiodd i mi blanta : Dos attolwg at fy llaw fozwyn, se alle * y ceir i mi blant o honi hi, ac Abrah a wrandawodd ar lais Sarai.

3 Pna y cymmerodd Sarai gwraig Abrah ei mozwyn Agar yz Aiphes, ym mhen deng-mlhynedd wedi trigo o Abrah yn nhir Canaan, a hi ai rhoddes i Abrah ei gwz yn wraig iddo.

4 Ac efe a aeth at Agar, a hi a feichiogodd : a phan welodd hithe feichiogi o honi, ei meistres oedd wael yn ei golwg hi.

5 Pna y dywedodd Sarai wtzch Abrah yz ydwys yn cael cam gennit ti : mi a roddais fy mozwyn i' th fonwes, a hithe a welodd feichiogi o honi, a gwael ydwys yn ei golwg hi, barned yz Arglywdd rhyngof fi, a thi.

6 Ac Abrah a ddywedodd wtzch Sarai, wele dy fozwyn yn dy law di, gwna iddi yz hyn a fyddo da yn dy olwg dy hun : pna Sarai ai cystuddiodd hi a hithe a ffoalodd rhacddi.

7 Ac angel yz Arglywdd ai cafodd hi wtzch ffynnon yn ffoidd Sur.

8 Ac efe a ddywedodd, Agar, mozwyn Sarai, o ba le y daethost? ac i ba le yz ei di? a hi a ddywedodd ffoi yz ydwys o wyneb fy meistres Sarai.

9 Ac angel yz Arglywdd a ddywedodd wtzch, thi,

chi, dychwel at dy feistres, ac ymddarostwng
tann ei dwylo hi.

10 Angel yz Arglywd a ddywedodd hefyd
wzchi hi: gan amlybau yz amlyhaf dy hâd ti, fel na
rifer ef o luosogrwydd.

11 Dymedodd hefyd angel yz Arglywd
wzchi hi, wele di yn feichiog, a chi a elscori ar fâb,
ac a elwi ei entw ef Ismael: canys yz Arglywd
a glybu dy gyftudd di.

12 Ac efe a fydd ddyn gwylle, ai law ar
ba'wb, a llaw pawb arno yntef, ac yn trigo ger
hyn ei holl frodyz.

13 A hi a alwodd entw'r Arglywd yz hwn
oedd yn llefaru wzchi, ti o' Dduw wyt yn edrych
arnaf: canys ddywedodd oni edrychais ymma
hefyd ar ol yz hwn fydd yn edrych arnaf:

14 Am hynny y galwyd y ffynnon, *ffynnon
Laha Roi: wele rhwng Cades a Bared [y
mae hi.]

15 Ac Agar a ymnddug fâb i Abiam: ac A-
biam a alwodd entw ei fâb, yz hwn a ymnddugafe
Agar, Ismael.

16 Ac Abiam [oedd] fâb pedwar bgain-
mlwydd a chwech o flwyddoedd, pan ymnddug
Agar Ismael i Abiam.

P E N. XVII.

Abram a elwir Abraham. 8 Addewid arall i Abram
ar dir Canaan. 12 Gollod enwaediad. 15 Sara-
raia elwir Sara. 16 Daw yn addo Isaac. 23 A-
braham yn ei enwaedu ei hun, ac Ismael, ai holl
deulu.

PA 12 oedd Abiam onid bn mlwydd cant, yz
na'r ymddagofodd yz Arglywd i Abiam,
ac a ddywedodd wzcho: myfi [ydyw] Dduw
holl alluog, rhodia ger fy mro i, a bydd berffaith.

2 Ac mi a roddaf fyng-hyfammmod rhyngof a
chi, ac ath amlyhaf di yn aml iawn.

3 Yna y sychiodd Abiam ar ei wyneb, a
llefarodd Duw wzcho ef gan ddyweddy.

4 Gwyfi wele [a wna] fyng-hyfammmod a
chi, a chi a fyddi yn dâd llaweroedd o genhed-
loedd.

5 Ath hentu ni elwir mwy Abiam, onid dy
entw fydd Abraham, canys yn dâd llaweroedd o
genhedloed i' rhoddais.

6 Ac mi a' th wna'f yn ffrwythlon iawn, ac
a' th roddaf di yn genhedloedd, a brenhinoedd a
ddecuant allan o honot ti.

7 Gadarnhaf hefyd fyng-hyfammmod
rhyngof a chi, ac a' th hâd ar dy ôl di trwy eu hoe-
soedd * yn gyfammod tragywyddawl, i fod yn
Dduw i ti, ac i' th hâd ar dy ôl di.

8 Ac mi a roddaf i ti, ac i' th hâd ar dy ôl di,
wlâd dy ymnddug sef holl wlâd Canaan yn etif-
feddiacth dyagywyddawl, ac mi a fyddaf Dduw
iddyn.

9 A Duw a ddywedodd wzch Abiam,
cadw dithe fyng-hyfammmod, ti, a' th hâd ar dy ôl
trwy eu hoefoedd.

10 Dymma fyng-hyfammmod yz hwn a

gedwch rhyngof fi, a chwi, a' th hâd, ar dy ôl di:
* enwaeder pob gwryw o honoch chwi.

11 Enwaedwch gan hynny gnawd eich di-
enwaediad: fel y byddo yn * arwydd cyfam-
mod rhyngof fi, achwithau.

12 Pob gwryw yn wyth niwmod oed a en-
waedir i chwi trwy eich oesoedd: yz hwn a an-
er yn ty, ac a bynner am arian gan neb dieithz
yz hwn nid yw o' th hâd ti.

13 Gan enwaedu enwaeder yz hwn a an-
er yn dy dy di, ac a bynner am dy arian di, fel y
byddo fyng-hyfammmod yn eich enawd chwi, yn
gyfammod tragywyddawl.

14 A'r gwryw dientwaededic yz hwn ni en-
waeder enawd ei ddienwaediad, coiric ymnaithz
yz enaid hwnnw o fyle ei bobl: [oblegic] efe a
dozrodd fyng-hyfammmod.

15 Duw hefyd a ddywedodd wzch Abra-
ham, Sarai dy wraig ni elwi ei hentu Sarai,
onid Sara [fydd] ei hentu hi.

16 Bendithiaf hi hefyd, a rhoddaf i ti fâb o
honi, ie bendithiaf hi fel y byddo yn gēhedloe. 3,
brenhinoedd pobloedd fyddant o honi hi.

17 Ac Abraham a sychiodd ar ei wyneb, ac
a chwarddodd, ac a ddywedodd yn ei galon, a
blentir i fâb can mlwydd: ac a blanta Sara a yn
ferch ddeng mlwydd, a phedwar bgain:

18 Ac Abraham a ddywedodd wzch Dduw
ôh na bydde fyw Ismael ger dy fron di,

19 A Duw a ddywedodd, Sara dy wraig
a ymddwg i ti fâb yn ddiau, a chi a elwi ei entw
ef Isaac: ac mi a gadarnhaf fyng-hyfammmod
ag ef, yn gyfammod tragywyddawl i' th hâd ef
ar ei ol ef.

20 Am Ismael hefyd ich wzandwais, wele
mi ai bendithiais ef ac mi ai ffrwythlonaf ef, ac
ai luosogaf yn aml iawn: deuddec tywyfog a
gynhedla efe, ac mi ai rhoddaf ef yn genehed-
laeth lawz.

21 Am cyfammod a gadarnhaf ag Isaac
yz hwn a * ymddwg Sara i ti y pydd hwn y
flwyddyn nestaf.

22 Yna y peidiodd a llafaru wzcho, a Duw
a aeth i synu oddi wzch Abraham.

23 Ac Abraham a gymmerodd Ismael ei
fâb, a'r rhai oll a anesyd yn ei dy ef, a'r rhai oll
a bynnafese ef ai arian: pob gwryw o ddynio ty
Abraham, ac efe a enwaedodd gnawd eu dien-
waediad hwynt, o fewn corph y dydd hwnnw,
fel y llefaraf Duw wzcho ef.

24 Ac Abraham [oedd] fâb onid bn mlwydd
cant, pan enwaedwyd enawd ei ddienwaediad
ef.

25 Ac Ismael ei fâb ef yn fâb tair blwydd
ar ddec pan enwaedwyd enawd ei ddienwaedi-
ad ef.

26 O fewn corph y dydd hwnnw'r endwae-
dwyd Abraham, ac Ismael ei fâb.

27 A holl ddynion ei dy ef y rhai a anesyd
yn ty, ac a bynnesyd ag arian gan neb dieithz a
enwaedwyd gyd ag ef.

A. 7. 8.
Rhu. 4. 11

Genes. 24. 62.

Genes. 18. 19

Genes. 12. 14.

P E N . X V I I I .

Abraham yn derbyn ti angel iw dy. 10. Addewid o Isaac. 12. Sara'n ammeu'r addewid. 18. Addewid o Grist. 21. Duw yn rhybuddio Abraham am ddinistr Sodoma. 23. Ac Abraham yn eiriol trostfyrnt.

AR Argllwydd a ymddangosodd iddo ef yng-wastadedd Hamre: ac efe yn eistedd [wyt] ddyllws y babell, yng-wies y dydd.

2 Ac efe a gododd ei llygaid, ac a edrychodd, ar wele dyw-wyrt yn sefyll ger ei fron, pan welodd, yna efe a redodd i'w cyfarfod hwynt, ac a ymgrymmodd tua ar ddaiar.

3 Ac efe a ddywedodd fy argllwydd, os ceffais yn awr ffafor yn dy olwg di, na ddos heibis oddi wyt dy was.

4 Cymmerer attolwg pchydic ddwr, a golchwch eich traed, a gorphwylswch danu y ppen hwnn,

5 Ac mi a ddygaf danmed o fara fel y cryfhaoch eich calon, wedi hynny y celech fyned ymnaeth, o herwydd i hynny y daethoch heb law eich gwās: a hwynt a ddywedasant, gwna felly fel y dywedastf:

6 Ac Abraham a frestiodd i'r babell at Sara, ac a ddywedodd, paratua di ar freys dair phioled o flawd peillied, telina a gwna yn deiffenau.

7 Ac Abraham a redodd at y gwarthec, ac a gymmerodd is cyner, a dā, ac at rhoddodd at y llanc, yz hwn a frestiodd i'w baratoi ef.

8 Ac efe a gymmerodd ymenyn, a llaeth, a'r llō yz hwn a baratoase efe, ac a roddes oi blaen hwynt, ac efe a safodd gyd a hwynt tann y ppen, a hwynt a fwyrtawant.

9 Yna y dywedasant wytho ef, mae Sara dy waig: ac efe a ddywedodd wele [hi] yn y Babell.

10 Ac [yn] a ddywedodd, *gan ddychweilyd y dychwelaf attat yng-hylch amser bywiolaeth, ac wele fab i Sara dy waig, a Sara oedd yn clywed [wyt] ddyllws y babell, a hwnnw [oedd] oi ol ef.

11 Abraham hefyd, a Sara [oeddynt] hēn, wedi myned metwn oerjan [a] pheidiāle fod i Sara yn ol arfer gwraged.

12 Am hynny y chwaredodd Sara rhyngodi a hi ei hun, gā ddyweddyd: at gwedi fy heneiddio y bydd i mi ddychyllwch * a'm hargllwydd yn hēn [hefyd?]

13 Yna y dywedodd yr Argllwydd wyth Abraham, pa ham y chwaredodd Sara fel hynn, gan ddyweddyd, a blantaf inne yn wir, wedi fy heneiddio?

14 A fydd dim yn anhatwdd i'r Argllwydd: ar yz amser nodedic y dychwelaf attat, yng-hylch amser bywiolaeth, a miā [fydd] i Sara.

15 A Sara a wadodd gan ddyweddyd: ni chwerodais, o herwydd hi a ofnodd: yntef a ddywedodd nid [gwit,] oblegit ti a chwerddastf.

16 Ar' gwyr a godastf oddi yno, ac a edrychasant tua Sodoma, ac Abraham a aeth gyd a hwynt, i'w hantion hwynt,

17 Ar' Argllwydd a ddywedodd, a gelaf fi oddi wyth Abraham yz hyn a wnaif fi:

18 Canys Abraham gan fod a fydd yn gēhedlaeth sawr, a chref, * ac ynddo ef y bendichir holl genhedloedd y ddaiar.

19 Am i mi ei adnabod ef [ni chelaf,] fel y gozchymynno efe i'w seibion, ac i'w dylwythar ei ol ef gadw o honynt ffydd yz Argllwydd gan wneuthur cyfalwnder, a barn, fel y dygo'r Argllwydd ar Abraham yz hyn a lefarodd efe am danaw.

20 Yz Argllwydd hefyd a ddywedodd, am [fod] gwacodd Sodoma, a Gomorra yn ddirfawr, ai pechod hwynt yn dylm iawn.

21 Descynnaf yn awr, ac edrychaf, ai yn ol ei gwaebyz hon a ddaeth attaf, y gwnaethaf yn hollaw, ac onide, mynnaf wybod.

22 A [dau] o'z gwyr a dyofant oddi yno, ac a aethant tua Sodoma, ac Abraham yn sefyll etto ger hyn yz Argllwydd.

23 Abraham hefyd a nesaodd, ac a ddywedodd, addifethi di y cyfalwn hefyd yng-hyd a'r annuwiol:

24 Ond oddi y mae dec a deugain o ral cyfiaw yn y ddinas, a ddifethi di [hwynt] hefyd, ac ni arbedi y lle er mwyn y dec a deugain cyfiaw y rhai [ydynt] oi mewn hi?

25 Na byddo i ti wneuthur y cryfwr beth, gan ladd y cyfiawn gyd a'r annuwiol, fel y byddo y cyfiaw megis yz annuwiol: na byddo [hynny] i ti, oni wna barnudd yz holl diefarn?

26 Yna y dywedodd yz Argllwydd os cāf fi yn Sodoma ddeg a deugain yn gyfiaw o fewn y ddinas, yna y maddueaf i'r holl fangre honno er eu mwyn hwynt.

27 Ac Abraham a attchodd, ac a ddywedodd, wele yn awr y dechreuais lefaru wyth fy Argllwydd, a mi yn llwch ac yn lludw.

28 Ond obid bydd pump yn eistieu o'z dec a deugain cyfiaw a ddifethi di'r holl ddinas er pumb? yntef a ddywedodd na ddifethaf os cāf yno bump a deugain.

29 Chwanegodd hefyd lefaru wytho ef etto, a dywedodd: ond odid ceir yno ddeugain, yntef a ddywedodd nis gwnaif er mwyn y deugain.

30 Yna y dywedodd na ddigies fy Argllwydd atolwg os llefaraf, ceir yno onid obid ddec ar hugain: yntef a ddywedodd nis gwnaif os cāf yno ddec ar hugain.

31 Yna y dywedodd efe wele yn awr y chwenychwn lefaru wyth fy Argllwydd, ond odid ceir yno ugain: yntef a ddywedodd nis difethaf er mwyn ugain.

32 Yna y dywedodd efe, na ddigies fy Argllwydd atolwg, a llefaraf y waith hon yn unig, ond odid ceir yno ddec: yntef a ddywedodd nis difethaf er mwyn y dec.

33 Yna'r aeth yz Argllwydd ymnaeth pan ddarfu iddo lefaru wyth Abraham, ac Abraham a ddychweilodd i'w le ei hun.

Genef. 12. 2.
Genef. 22. 17.

Genef. 17. 19.
Genef. 21. 2.
Rhuif. 9. 9.

1. Pct. 3. 6.

Lot yn derbyn angylion iw dy. 4 Anaturiol bechod y Sodomaid. 10 Yr angylion yn achub Lot. 24 Diniſtr Sodom. 26 Colp gwraig Lot. 31 Merchched Lot yn meddwi eu tad iw ddwyn ef i ymlolgach a hwynt.

Y A y ddau angel a ddaethant i Sodom a yn y hwy, a Lot yn eistedd ym-mhorth Sodom a pha welodd Lot, efe a gyfododd iw cyfarfod hwynt ac a ymgyrmodd [af] wyneb tua y ddaiar.

Genef. 18.4.

2 Ac efe a ddywedodd wele yn awr fy arglwyddi, troi'wch atolwg i dy eich gwās, llesteu'wch hefyd a * golchwch eich traed, yna codwch yn fozeu ac ewch i'ch caith: hwynt a ddywedasant na [wnawn] o herwydd yni a allwn letteu yn y heol.

3 Ac efe a fu daer iawn arnynt hwy, yna y troesant atto, ac y daethant iw dy ef, ac efe a lwnaeth iddynt wledd, ac a bobodd fara croiw, a hwynt a swyrtasant.

4 Pna cyn gorwedd o honynt, gwy y ddinas, [ſef] gwy Sodom, hēn ac ieuange, a angylchasant o angylch y tŷ [ſef] y holl bobl o eichaf [y ddinas.]

5 Ac a alwasant ar Lot, ac a ddywedasant wrtho, mae y gwy y rhai a ddaethant attat ti heno: dwg di hwynt allan attom ni, ſel y adwaenom hwynt.

6 Pna y daeth Lot atynt hwy allan i'r dyws, ac a gaerodd y ddy ar ei ol.

7 Ac a ddywedodd atolwg fy-mrobyr na lwnewch ddywg.

8 Wlele yn atw [y mae] dwy ferched genifi, y rhai nid adnabuant w: dygaf hwynt allan attoch chi yn atw, a gwnewch iddynt ſel y gweloch yn odā, yn unig na lwnewch ddim i'r gwy hyn, o herwydd er mwyn hynny y daethant dan gylcod ſyng-hronglwyd mau fi.

9 Pna y dywedasant, nella hwynt: dywedasant hefyd, efe a ddaeth i ymdaith yn unig, ac yn atw ai gan farnu y barna efe: yn atw yni a lwnawn hwy o niwed i ti, nac iddynt hwy. ſelly y buant daer iawn * ar y gw [ſef] Jar Lot, a hwy a neſſasant i ddy y ddy.

Pet. 2.7.

10 Pna y gwy a eſtynnasant eu llaw, ac a ddygasant Lot atynt hwy i'r tŷ, ac a gaasant y ddy.

Doct. 19.16.

11 * Tarawſant hefyd y dnyion y rhai [oeddynt wrth] ddyws y tŷ a dallineb, o fychan i ſaw, ſel y blinaſant yn ceſto y dyws.

12 A'r gwy a ddywedasant wrth Lot, plwy ſydd genniti ymmaetto, [dy] ddawō, ath ſeibiō, ath ferched, a'r hyn ōll [ſydd] i ti yn y ddinas a ddygi di allan o'r ſangre hon.

Genef. 18.20.

13 O blegit y dyym ni ar ddiniſtrio y lle hwn * am fod eu gwaedd hwynt yn ſawr ger bron y Arglydd: a'r Arglydd a'n hanfonod ni iw ddimſtrio ef.

14 Pna y aeth Lot allan ac a ſefarodd wrth ei ddawon y rhai oeddynt yn yriodi ef ferched ef, ac a ddywedodd: cyfodwch deuwch allan

o'r ſaith ymma: o herwydd y mae i'r Arglydd yn difetha y ddinas: ac yng-olwg ei ddawon y dywedodd efe ſel [yn] yn cellweir.

15 Ac ar godiad y wawr y angylion a ſuant daer ar Lot, gan ddyweddy: cyfot ti cymmer dy wraig, a th ddyw ferched, y rhai dydynt iw cael, rhac dy ddifetha di yn antwiredd y ddinas hon.

Doct. 10.5.

16 Pntef a oedd hwy-ſrydic, yna y * gwy a ymaſelasant yn ei law ef, ac yn llaw ei wraig, ac yn llaw ei ferched, am doſturio o'r Arglydd wrtho ef: ac ai dugasant ef allan, ac ai goſſodasant o'r tu allan i'r ddinas.

17 Ac wedi eu ddwyn hwynt allan, efe a ddywedod diange am dy enioes, nac eddych ar dy ol, ac na ſaf yn y holl waſtadedd, diange i'r mynydd rhac dy ddifetha.

18 Pna y dywedodd Lot, nid [ſelly] atolwg fy arglwyddi.

19 Wlele yn awr y caſodd dy was ſſafor yn dy olwg, a mawrheist dy dugaredd y hon a lwnaethoſt a mi gan gadw fy enioes yn fyw: ac ni allaf ſi ddiange i'r mynydd rhac i'r dywg ſyng-odditweddy, a marw o honof.

20 Wlele yn awr y ddinas hon yn agos i ffoi iddi, a bechan yw, atolwg gad ti i mi ddiange yno: (onid bechan yw hi?) a byw fydd fy enaid.

21 Pntef a ddywedodd wrtho, wele mi a ganniadheais dy ddyuniad hefyd am y peth hyn, ſel na ddiniſtriwyf y ddinas [am] y hon y dywedast.

22 Byſſia, diange di yno, o herwydd ni allaf lwnethur dim nes dy ddyfod yno: am hynny y galwoodd efe entw y ddinas Zoar.

23 Cyfodafe y haul a'r y ddaiar, pan ddaeth Lot i Zoar.

24 Pna i'r Arglydd a * lawfodd ar Sodom a Gomoza ſiwmſtan, a thān oddi wrth y Arglydd o'r nefoedd.

Deut. 29.17, 18, 19. Ier. 50.40. Eze. 16.49. Oze. 11.8. Amos. 4.11. Luc. 17.29.

25 ſelly y dinistriodd efe y dinafoedd hynny, a'r holl waſtadedd, a holl dygolygon y dinafoedd, a chnwd y ddaiar.

26 Pna ei wraig ef a eddychod dyach ei cheſt oi du ol ef, a hi a acth yn golofn halen.

27 Ac Abraham a gododd yn fozeu i'r lle y hwn y ſafale efe ynddo ger bron y Arglydd.

28 Ac efe a eddychod tua Sodom, a Gomoza, a thua hōll dir y gwaſtadedd, yna y gwe-lodd, ac wele cyfododd mwg y tir ſel mwg ddy.

29 A phan ddifethodd Duw ddinafoedd y gwaſtadedd, yna y coſtodd Duw am Abraham, ac a yrodd Loto ganol y dinistr pan ddiniſtriodd efe y dinafoedd y rhai y oedd Lot yn tri-go ynddynt.

30 A Lot a eſcynnod o Zoar, ac a dygodd yn y mynydd ai ddyw ferched gyd ag ef, o herwydd efe a ofnodd dygo yn Zoar, ac a dygodd melwn ogof, efe ai ddyw ferched.

31 Pna y dywedodd y hynaf wrth y teiangaf, ein tad ni [ſydd] hēn, a gwyr nio oes yn y wlad i ddyfod attom ni, wrth ddyfod y holl dir.

32 Trypt rhoddwn i'n tād win itw p'fed, fel
 y gorweddodd gyd ag ef ac y cadwom hād yn
 fyw o'n tād.
 33 Felly hwynt a roddasant win itw tād i y-
 fed y noson honno, a'r hynaf a ddaeth ac a o'z-
 eddodd gyd ai tād, ac ni wybu efe pan o'z wedd-
 odd hi, na phan gyfododd hi.
 34 A thannoeth y dywedodd yz hynaf wrth
 yz ieuangaf, wele gorweddais neithwz gyd
 a'm tād, rhoddwn win iddo ef itw p'fed heno he-
 fyd, a dos di, a gorwedd gyd ag ef, fel y cadwom
 yn fyw hād o'n tād.
 35 Felly hwynt a roddasant win itw tād i y-
 fed y noson honno hefyd, a'r ieuangaf a gododd,
 ac a o'z weddodd gyd ag ef, ac ni wybu efe pan o'z
 weddodd hi, na phan gyfododd hi.
 36 Felly dwy ferched Lot a feichlogwyd
 oi tād eu hun.
 37 A'r hynaf a escozodd ar fab, ac a alwodd
 ei entw ef Hoab : efe yw tād y Hoabiaid hyd
 heddyw.
 38 A'r ieuangaf hefyd a escozodd hithe ar
 fab, ac a alwodd ei entw efe Benmammi : ef yw
 tad meibion Ammon hyd heddyw.

P E N . X X .

Abraham yn gwladychu yng-wlad Gerar. 2 Abimelec
 yn dwyn ei wraig ef. 3 Duw yn bygwth Abimelec.
 9 Abimelec yn beio ar Abraham. 11 Atteb Abrahā.
 14 Rhoddiad gwraig Abraham a dref. 17 Duw yn
 iachauty Abimelec trwy weddi Abraham.

A Abraham a gychwinnodd oddi yno i dir
 y deheu, ac a gyfanneddodd rhwng Ca-
 des a Sur, ac a ymdeithiodd yn Gerar.

2 A dywedodd Abraham am Sara ei wraig,
 fy chwaer yw hi : ac Abimelec bzenin Gerar a
 anfonodd, ac a ddug Sara.

3 Pna y daeth Duw at Abimelec nos walch
 mew'n bzeuddwyd, ac a ddywedodd wrtho: wele
 di yn farw an y wraig yz hon a gymmerais, a
 hi yn berchen g'wr.

4 Ond Abimelec ni nestafe atti hi, ac efe a
 ddywedodd fy Arglwydd, a leddi di y genedl gy-
 ffaw'n hefyd :

5 Oni ddywedodd efe wrthif fi, fy chwaer
 yw hi : a hithe hefyd ei hun a ddywedodd fy
 mrawd yw efe : ym mherffeithwydd fyng-ha-
 lō, ac yng-lendid fy nwylo y gwneuthum hyn.

6 Pna y dywedodd Duw wrtho ef mew'n
 bzeuddwyd, minne hefyd a wn mai ym mher-
 ffeithwydd dy galon y gwnaethost hyn, a mi
 a'rh attaliais rhac pechu i'm herbyn : am hynny
 ni'rh adewais i gyffwrdd a hi.

7 Pn alw gan hynny dot ti y wraig
 trachefn i'r gwz, o herwydd prophwyd yw efe,
 a phan weddio efe trosot, byddi fyw : ond oni
 rodddi trachefn, gwlybydd mai gan farw y
 byddi farw, ti a'r rhai oll ydynt eiddoti.

8 Pna y cododd Abimelec yn fozeu, ac a
 alwodd am ei holl weision, ac a dyaethodd yz
 holl becheu hyn wrth ynt hwy, a'r gwyz a ofna-
 sant yn ddirfawr.

9 Galwodd Abimelec hefyd am Abraham,

a dywedodd wrtho, beth a wnaethost i mi : a
 pheth a bechais i'rh erbyn, pan ddygyt bechod
 [moz] fawz arnaf, ac ar fy nheyrnas : gwna-
 ethost a mi weithredoedd y rhai ni ddylefyd eu
 gwneuthur.

10 Abimelec hefyd a ddywedodd wrth Abra-
 ham, beth a welaist, pan wnaethost y perch hynn :

11 A dywedodd Abraham am ddywedyd o
 honofi yn odiau nid [oes] ofn Duw yn y lle
 hwn : a hwynt a'm lladdant o achos fyng-w-
 raig.

12 A hefyd yn wir fy chwaer [yw] hi, merch
 fy nhād, ond nid merch fy mam : ac y mae hi
 yn wraig i mi.

13 Ond pan barodd Duw i mi gyzyddo o
 dy fy-nhad, yna y dywedais wrthi hi, dymma dy
 garedigrwydd yz hwn a wnei a mi ym-mhōb
 lle yz hwn y delom ni iddo, * dywet am danaf fi,
 fy mrawd yw efe.

Genef. 12. 13.

14 Pna y cymmerodd Abimelec ddefaid, a
 gwarthec, a gweision, a mozwynion, ac ai rho-
 ddes i Abraham : rhoddes hefyd iddo ef Sara
 ei wraig trachefn.

15 A dywedodd Abimelec, wele fyng-wlad
 ger dy fron di, trig lle y byddo da yn dy olwg.

16 Ac wrth Sara y dywedodd, wele rhod-
 ais i'rh frawd fil o [darnau] arian : wele efe
 yn ozchudd llygaid ic, yn erbyn y rhai oll [ydy-
 ynt] gyd a thi, a phawb [arall] ac felly hi a ge-
 ryddwyd.

17 Pna Abraham a weddiodd a'r Duw, a
 Duw a iachodd Abimelec, ai wraig, ai fozwyn-
 ion, fell y plantent.

18 D herwydd yz Arglwydd gan gaeu, a
 gacale ar bob croth yn nyf Abimelec o achos
 Sara gwraig Abraham.

P E N . X X I .

2 Ganedigaeth Isaac, ai enwaediad. 9 Bwriad Agar o
 dy Abraham am i Ismael watwar Isaac. 17 Yr angel
 yn cysfuro Agar. 22 Cyngair rhwng Abraham, ac
 Abimelec.

Ar Arglwydd a ymwelodd a Sara fel y
 dywedafe, a gwnaeth yz Arglwydd i Sa-
 ra* fel y llefarafe.

Genef. 17. 19.
Genef. 18. 10.
Act. 7. 8.
Gal. 4. 23.
Hebr. 11. 11.

2 D herwydd Sara a* feichlogodd, ac a ym-
 ddug i Abraham fab yn ei henaint, ar yz amser
 nodedic yz hwn a ddywedafe Duw wrtho ef.

3 Ac Abraham a alwodd henw ei fab (yz
 hwn a anefyd iddo, (yz hwn a ymddugafe Sara
 iddo ef) Isaac.

4 Ac Abraham a entwadodd Isaac ei fāb yn
 wrth niw'nod oed : * fel y goychymynafe
 Duw iddo ef.

Genef. 17. 12.

5 Ac Abraham [oedd] fab can mlwydd pan
 anwyd iddo ef Isaac ei fāb.

6 Pna y dywedodd Sara: gwnaeth Duw i
 mi chwerthyn, pob un a gylwo a chwadd gyd
 a mi.

7 Wia ddywedodd hefyd, pwy a ddywedafe
 i Abraham y rhoddafe Sara sugyn i blant : ca-
 nys mi a escozais fab yn ei henaint ef.

8 A'r bachgen a gymyddodd, ac a ddiodyf-
 nwyd,

niwyd, ac Abraham a wnaeth wledd fawr ar y dydd y diddysniwyd Isaac,

9 A Sara a welodd sâb Agar yz Aiphces, yz hwn a ymddugale hi i Abrahâ yn gwatrwar

10 A hi a ddywedodd wrth Abraham, gyrr ymmaith y gaeth forwyn hon ai mab, o herwydd ydd ni chaff mab y gaethes hon gyd etifeddu a'm mab mau fi Isaac.

11 A'r peth hyn fû ddywg iawn gan Abraham er mwyn ei sâb.

12 Pna Duw a ddywedodd wrth Abraham na fydded dywg yn dy olwg am y llange, nac am dy gaeth forwyn, yz hyn oll a ddywedo Sara wrthit, gwyrando ar ei llais: o herwydd yn Isaac y gelwir i ti hâd.

13 Ac am sâb y forwyn gaeth hefyd gossodaf ef yn genhedlaeth, o herwydd dy hâd ti ydyw ef.

14 Pna y cododd Abraham yn fozeu, ac a gymmerodd sara, a chostreled o ddwr, ac a rhoddes at Agar, gan ossod ar ei hyscwydd hi [hynny] a'r bachgen hefyd, ac efe ai gollyngodd hi ymmaith, a hi a aeth, ac a gyrrwyddodd yn anialwch Beer-sebah.

15 Pan ddarfu y dwf yn y gostrel, yna hi a fwyriodd y bachgen tan bn o'z gwyrdd.

16 A hi a aeth, ac a eisteddodd ei hunan yn bell ar gyfer, megis ergyd bwa, canys dywedale ni allaf edych ar y bachgê yn marw: felly hi a eisteddodd ar [ei] gyfer, ac a dderchafodd ei llef, ac a wylodd.

17 Pna Duw a wraðawodd ar lais y llange, ac angel Duw a alwodd ar Agar o'z nesoedd, ac a ddywedodd wrthi, beth [a ddarfu] i ti Agar: nac ofna, o herwydd Duw a wraðawodd ar lais y llange o'z lle y mai efe.

18 Cysot, cymmer y llange, ac ymafel yddo a'rh latw, o blegit myfi ai gossodaf ef yn genhedlaeth fawr.

19 Pna Duw a agozodd ei llygaid hi, a hi a ganfu bydelw dwf, ac hi aeth ac a lanwodd y gostrel o'z dwf, ac a ddiododd y llange.

20 Ac yz oedd Duw gyd a'r llange, ac efe a gynnyddodd, ac a dzigodd yn yz anialwch, ac oedd berchen bwa.

21 Ac yn anialwch Paran y trigodd efe, ai sam a gymmerodd iddo wraig o wlad yz Aiph.

22 Ac yn yz amiser hwnnw Abimelec a phicol tywysog ei lu ef a ymddiddanaf ag Abraham gan ddyweddy: Duw [fydd] gyd a chi yn yz hyn oll yz ydywyt yn ei wneuthur.

23 Pn awr gan hynny, cwtng wrthif fi i Duw, na fyddi anffyddlon i mi, nac i'm mab, nac i'm hwy, yn ol y dygaredd yz hon a wneuthum a chi, y gwnef di a minne, ac a'm gwlad yz hon yz ymdeithiaist ynddi.

24 Ac Abraham a ddywedodd mi a dyngaf.

25 Pna Abraham a gerpyddodd Abimelec, o achos y pydelw dwf yz hwn a ddygale gweision Abimelec trwy dyais.

26 Ac Abimelec a ddywedodd, nis gwybum i pwy a wnaeth y peth hyn: tithe hefyd ni

fynegaist i mi, a minne ni chlywais [hynny] hyscwydd.

27 Pna y cymmerodd Abraham ddeffaid, a gwarthec, ac ai rhoddes i Abimelec, ac a wnaethant gyngrair ill dau.

28 Ac Abraham a osododd saith o hespinod [o'z] pnaidd ar y naill du.

29 Pna y dywedodd Abimelec wrth Abraham, beth [a wna] y saith hespin hynny y rhai a ossodaf wrthynt eu hunain:

30 Ac yntef a ddywedodd, fel y cymmerech di y saith hespin o'm law, i fod yn deffio-laeth mai myfi a gloddiais y pydelw hwn.

31 Am hynny efe a alwodd hentu y lle hwnnw Beer-sebah: o blegit yno y tyngalant ill dau.

32 Felly y gwnaethant gyngrair yn Beer-sebah: a chysododd Abimelec, a phicol tywysog ei lu ef, ac a ddychwelafat i dir y phillistiaid.

33 Ac yntef a blannodd goed yn Beer-sebah, ac a alwodd yno ar enw yz Arglywydd Duw traggwyddol.

34 Ac Abraham a ymdeithiodd ddyddiau lawer yn nhir y phillistiaid.

PEN. XXII.

1 Duw yn profi fydd Abraham, drwy orchymyn iddo aberthu ei fab. Ac Abraham yn dangos ei fydd ai vfydd-dod. 20 Hiliogaeth Nachor.

AC wedi y pecheu hyn y bu i Dduw * brofi Abraham, a dyweddy wrtho, Abraham: yntef a ddywedodd wele fi.

Heb. 11. 17.

2 Pna y dywedodd [Duw] cymmer yz awran dy sâb yz hwn a hoffaist sef dy unig Isaac, a dos rhagot i dir Hozrah, ac offr ymma ef yno yn boeth offrwm ar bn o'z mynyddoedd yz hwn a ddyweddy wrthit.

3 Pna Abraham a fozeu gododd, ac a gyfrwydd ei assyn, ac a gymmerodd ei ddau lange gyd ag ef, ac Isaac ei sâb, ac a hollodd goed y poeth offrwm, ac a gyfododd, ac a aeth i'r lle yz hwn, a ddywedale Duw wrtho ef.

4 Ac ar y crydydd dydd y derchafodd Abraham ei llygaid, ac efe a wele y lle o hir-bell.

5 Ac Abraham a ddywedodd wrth ei langciau arholwch chwi ymma gyd a'r assyn, a mi a'r llange a awn hyd acw, ac a addolwn, ac a ddychwelwn atoch.

6 Pna y cymmerth Abraham goed y poeth offrwm, ac ai gosododd ar Isaac ei sâb, ac a gymmerodd y tân a'r gyllell yn ei law ei hun, ac a aethant ill dau yng-hyd.

7 Pna y llefarodd Isaac wrth Abraham ei dâd, ac a ddywedodd fy nhâd: yntef a ddywedodd wele fi fy mab: yna eoz ef wele dâd a choed, ond mae oen y poeth offrwm:

8 Ac Abraham a ddywedodd, Duw a eddych iddo ei hun am oen y poeth offrwm, felly'r aethant ill dau yng-hyd.

9 Ac a ddaethant i'r lle'r hwn a ddywedale Duw wrtho ef, ac yno'r adailadodd Abraham alloz, ac a osododd y coed mewn trefn ac a rwyriodd

m.2.21.

rwy modd Isaac ei fab, ac ai gosododd ef ar yz alloz ar uchaf y coed.

10 Pna Abraham a estynnodd ei law ac a gymmerodd y gyllell i ladd ei fab.

11 Ac angel yz Arglwydd a alwodd arno ef o'z nefoedd, ac a ddywedodd, Abraham, Abraham : yntef a ddywedodd weli fi.

12 Ac efe a ddywedodd nac estyn di dy law ar y llange, ac na wna ddim iddo, o herwydd gwn weithian i ti ofni Duw, gan nad attaliaist dy bnic fab oddi wrthif i.

13 Pna y derchafodd Abraham ei lygaid, ac a edychodd, ac wele hwydd yn [ei] ol, [ef] wedi ei ddal erbyn ei gryn mew'n dylfni: ac Abraham a aeth ac a gymmerth yz hwydd, ac ai hoftrymmodd yn boeth offrw'm yn lle ei fab.

14 Ac Abraham a alwodd henw y lle hwnnw, r Arglwydd a wél, am hynny y dywedir heddyw yn y mynydd y gwelir yz Arglwydd.

15 Ac angel yz Arglwydd a alwodd ar Abraham yz ail waith o'z nefoedd :

16 Ac a ddywedodd i mi fy hun y cyngais medd yz Arglwydd, o herwydd gwneuthur o honot y peth hyn, ac nad attaliaist dy bnic fab,

17 Dai gan fendithio i' th fendithiaf, a chan amrhau r amrhaf dy hâd, fel ser y nefoedd, ac fel y tywod yz hwn [sydd] ar lann y môr: a' th hâd a feddianna boeth ei elynion.

18 Ac * yn dy hâd ti y bendithir holl genhedloedd y ddatar : o achos gwrando o honot ar fy llais i.

19 Pna Abraham a ddychwelodd ac ei llangciau, a hwy a godafant, ac a aethant yng-hyd i Beer-sebah, ac Abraham a dzigodd yn Beer-sebah.

20 Darfu hefyd wedi y pethau hyn fynegu i Abraham gan ddywedyd : wele dâg Silcha hithe hefyd blant i Nachoz dy frawd.

21 Hus ei gyntaf-anedic, a Buz ei frawd yntef, Camuel hefyd tâd Aram.

22 A Chesed, a Hazo, a Shildas, ac Idlaph, a Bethuel :

23 Bethuel hefyd a genhedlodd Rebecca, yz wyth hyn a blantodd Silcha i Nachoz frawd Abraham.

24 Ei ozdderch-wraig hefyd, ai hentu Reumah a escozodd hithe hefyd Tebah, a Saham, a Chahas, a Bahacha.

PEN. XXIII.

1 Marwolaeth Sara. 4 Abraham yn prynu iddi fedd-rod. 19 Claddedigaeth Sara.

AC oes Sara ydoedd gan-mlhynedd a laith-mlhynedd ar hugain [dymna] flynyddoedd oes Sara,

2 A Sara a fu farw yng-haer Arbab, honno [yw] Hebzon yn nhir Canaan, ac Abraham aeth i alaru am Sara, ac i wylfain [am den] hi.

3 Pna y cyfododd Abraham i fyni oddi ger

hyn ei [gozph] marw ac a lefarodd wrth feibion Heth gan-ddywedyd :

4 Dieithz ac alltud ydwyfi gyd a chwi, rhoddwch i mi etifeddiaeth beddyd gyd a chwi, fel y claddwyf fy marw o'm gwpydd.

5 A meibion Heth a attebalant Abraham gan ddywedyd wrtho.

6 Clyw ni fy arglwydd, tywysog Duw [wyr] ti, yn ein plith : cladd dy farw yn [dy] ddewis o'n beddau ni : ni rwyftr neb o hononi ei fedd i ti, i gladdu dy farw.

7 Pna y cyfododd Abraham, ac a ymgymmodd i bobl y tir [sef] i feibion Heth,

8 Ac a ymddiddanodd a hwynt gan ddywedyd : os yw eich ewylls at gladdu fy marw o'm gwpydd, gwrandewch fi, ac eiriolwch trosol fi ar Ephron fab Zohar :

9 Ar roddio honaw ef i mi yz ogof Hachpelah, yz hon [sydd] eiddo ef, ac [sydd] yng-hwyr ei faes, er ei llaw [werth] o arian rhodded hi i mi yn etifeddiaeth beddyd yn eich plith chwi.

10 Ac Ephron oedd yn aros ym-mysc meibion Heth : yna Ephron yz Hethiad a attebodd Abraham, lle y clywodd holl feibion Heth : yng-wydd pawb a ddeuent i boeth ei ddinas ef, gan ddywedyd :

11 Nage fy arglwydd clyw fi, rhoddais y maes i ti, a'r ogof yz hon [sydd] ynddo, i ti y rhoddais hi, yng-wydd meibion fy mhobl y rhoddais hi i ti : cladd di dy farw.

12 Pna Abraham a ymgymmodd o flaen pobl y tir.

13 Ac efe a lefarodd wrth Ephron lle y clybu pobl y tir, gan ddywedyd : etto os tydi [yw ef] o na m gwrandewit fi : rhoddaf werth y maes, cymmer gennif ac mi a gladdaf fy marw yno.

14 Pna Ephron a attebodd Abraham, gan ddywedyd wrtho.

15 Gwrando fi fy arglwydd, y tir [a dai] bedwar cant siel o arian, beth yw hynny rhyn-gof fi a thithe : am hynny cladd dy farw.

16 Felly Abraham a wrandatodd ar Ephron, a phwyfodd Abraham i Ephron yz arian y rhai a ddywedaf ef lle y clybu meibion Heth : pedwar-cant siel o arian cymmeradwy ym mhlich marchnad-wyz.

17 Felly y sicrhautwyd maes Ephron yz hwn [oedd] ym-Hachpelah, yz hon [oedd] o flaen Hamre, y maes a'r ogof yz hon [oedd] ynddo, a phob pren yz hwn [oedd] yn y maes, ac yn ei holl derfynau o amgylch,

18 Yn feddiant i Abraham, yng-olwg meibion Heth gyd a phatub a ddelynt i boeth ei ddinas ef.

19 Ac wedi hynny Abraham a gladdodd Sara ei wrraig, yn ogof maes Hachpelah ar gyfer Hamre, honno [yw] Hebzon yn nhir Canaan.

20 Felly y sicrhautwyd y maes, a'r ogof yz

Gene. 12.3.
Gen. 18.18.
Eccl. 44.25.
1st. 3.25.
Gal. 3.8.

hon oedd ynddo, i Abraham yn etifeddiacth be-
ddod oddi wrth feibion Heth.

P E N . XXIIII.

3 Abraham yn peri iw wâs dyngu y ceisic wraig i Isaac
o genedl Abraham. 12 Gwedd y gwâs, a'r arwydd
llwyddiant a gafodd efe. 33 Ei ddiwydrwydd ef i
wneuthur ewyllys ei feistr. 50 Atteb cenedl Rebec-
ca. 58 Cydrunder Rebecca i fyned at Isaac 67 Isaac
yn priodi Rebecca.

AC Abraham oedd hên, wedi myned yn oe-
dyannus, a'r Arglywydd a fendithiasc A-
braham ym mhob din.

Gene. 47. 29.

2 Adyweddodd Abraham wrth ei wâs hy-
naf [yn] ei dŷ, yz hwn oedd yn llywodraethu ar
y hyn oll a'r [a oedd] ganddo : * gosot yn awr
dy law tann fy moyddwyd.

3 Fel y parwyf ic dyngu i Arglywydd Dduw
y nefoedd a Dduw y ddafar, na chymmerech
wraig i'm mab i o ferched y Canaancaid y rhai
r ydwyf yn trigo yn eu mysc.

4 Ond i'm gwlad sy hun yz ei, ac syng-he-
nedl sy hun yz ei di, ac a gymmeri wraig i'm
mab Isaac.

5 A'r gwâs a ddywedodd wrtho ef, onid odid
ni fydd y wraig ddyfod ar fy ôl i'r wlad hon,
gan ddychwel yd a ddychwelaf yd fab di i'r tŷ yz
hwn y daethost allan o honaw ?

6 Yna y dywedodd Abraham wrtho, gwilia
arnat rhac i ti ddychwel yd fy mab mau-fi yno.

Gene 15. 7.
Gene. 13. 15.
Gene. 15. 18.
Gene. 26. 4.

7 Arglywydd Dduw y nefoedd yz hwn a'm
cymmerodd i o dŷ fy nhâd, ac o wlad synghe-
nedl yz hwn hefyd a ymddiddanodd a mi, ac a
dyngodd wrthif gan ddywed yd : * ich hâd ti y
rhoddaf y tŷ hwnn, efe a enfydd ei angel o' th fla-
en di, fel y cymmerech wraig i'm mab oddi
yno.

8 Ac os y wraig ni fydd ddyfod ar dy ôl di,
yna glân fyddi oddi wrth y llw hwn : yn bnic
na ddychwel di fy mab i yno.

9 A'r gwâs a osododd ei law tann fozd-
wyd Abraham ei feistr, ac a dyngodd iddo am y
pêth hynn.

10 A chymmerodd y gwâs ddec camel, o
gamelod ei arglywydd, ac a aeth ymmaith : ca-
nys holl dda ei arglywydd [oedd] tann ei law
ef : ac efe a gododd ac a aeth i Mesopotamia i
ddinas Bachel.

11 Ac efe a wnaeth i'r camelod o'rwedd
o' tu allan i'r ddinas, wrth bydew dwfwr ar byd
nawn, yng-hylch yz amser y bydde [merched]
yn dyfod allan i dynnu dwfwr.

12 Ac efe a ddywedodd o Arglywydd Dduw
sy meistr Abraham, gwna [i llywyddiant] ddig-
wyddo o'm blaen i heddyw : a gwna di dyga-
redd a'm meistr Abraham.

13 Wlele fi yn sefyll wrth y ffynnon dwfwr,
a merched gwyr y ddinas yn dyfod allan i dyn-
nu dwfwr.

14 Bydded mai'r llangces yz hon y dywed-
wyf wrthi gogwydda attolwg dy stên, fel yz yf-

wyf : os dywed hi yf, a mi a ddiodaf dy gamelod
di hefyd, honno a ddarper aist i th wâs Isaac : ac
wrth hynn y caf wybod wneuthur o honot ti
dygaredd a'm meistr.

15 A bu hynn : cynn darfod iddo lefaru, wele
Rebecca yn dyfod allan, (yz honno a anesyd i Be-
thuel fab Bilcha, gwraig Bachel, brawd Abra-
ham) ai stên ar ei hyscwydd.

16 A'r llangces [oedd] dyg odieth yz olwg,
yn fozwyn, ac heb i wr ei hadnabod, a hi aeth i
wared i'r ffynnon, ac a llanwodd ei stên, ac a
ddaeth i fynu.

17 A'r gwâs a rebodd i'w chysarfod, ac a
ddywedodd : attolwg gad i mi yfed ychydic
ddwfr o' th stên.

18 A hi a ddywedodd yf fy meistr, a hi a fry-
stiodd, ac a ddespynnodd ei stên ar ei llaw, ac ai
diododd ef.

19 Pan ddarfu iddi ei ddiodi ef, hi a ddywed-
odd : cynnaf hefyd i th gamelod hyd oni ddarffo
iddyt yfed.

20 Yna hi a freystiodd, ac a dywalltodd ei stên
i'r casn, ac a rebodd eil-waith i'r pydew i dynnu,
ac a dynnodd i'w holl gamelod ef.

21 Fel y gwâr a fyddodd o'i phlegit hi, gan
dewi, i wybod a llywydd a'r Arglywydd ei daith ef,
ai nac do.

22 A bu pan ddarfu i'r camelod yfed, gym-
meryd o'z gwâr glust-dlws aur, yn hanner sicl
ei phwys : a dwy fraichled aur i'w dwylo hi, yz
ddec [sic] i'w phwys.

23 Ac efe a ddywedodd, merch p'wy [ydywyt]
ti : mynega i mi attolwg : a oes lle i mi i letcu
[yn] nhŷ dy dâd ?

24 A hi a ddywedodd wrtho, myfi [ydywyt]
ferch i Bethuel fab Bilcha yz hwn a ymddug hi
i Bachel.

25 Ac hi a ddywedodd wrtho ef [y mae]
gwelst ac ebydd ddigon geunym ni, a lle i let-
teu.

26 Yna y gwâr, a ymgyrmydd ac a addo-
lodd yz Arglywydd.

27 Ac a ddywedodd, bendigedic fyddo Ar-
glywydd Dduw sy meistr Abraham, yz hwn ni
adauodd sy meistr heb ei dygaredd, ai ffyddlon-
deb, yz [ydywyt] fi ar y ffordd : dug yz Arglywydd
fi [i] dŷ b'wyd sy meistr.

28 A'r llangces a rebodd, ac a fynegodd yn
nhŷ ei mam fel y buale [y] pecheu hynn.

29 Ac i Rebecca r [oedd] brawd, ai entw La-
ban : a Laban a rebodd at y gwâr allan i'r ffyn-
non.

30 A phan welodd efe y glust-dlws, ar b'iech-
ledau am ddwylo ei chwaer, a phan glywodd efe
eirtau Rebecca ei chwaer yn dywed yd : fel hyn
y dywedodd y gwâr wrthif, yna efe a aeth at y
gwâr, ac wele efe yn sefyll gyd ar gamelod wrth y
ffynnon.

31 Ac efe a ddywedodd, tyret ti i melon fen-
digedic yz Arglywydd, pa ham y sefi di allan ?
mi a baratiais y tŷ, a lle i'r camelod.

32 Yna y daeth y gwŷl'r tŷ, ac yntef a ryddhaodd y camelod, ac a roddodd wellt ac ebyan i'r camelod, a dwfwr i olchi ei draed ef, a thyaed y dynion y rhai oeddynt gyd ag ef.

33 Yna y golodwyd [bwyd] oi flaen efi fwytta, ac efe a ddywedodd ni fwyttaf hyd oni chyaethwyf fy negefau : yna y dywedwyd traetha.

34 Ac efe a ddywedodd gwās Abraham [pdywyl] fi.

35 A'r Arglywydd a fendithiodd fy meistr yn ddifalw, ac efe a gynnyddodd, canys rhoddodd iddo ddefaid, a gwarthec, ac arian, ac aur, a gweiffion, a mozwynion, a chamelod, ac allynod.

36 Sara hefyd gwrraig fy meistr a ymddug fab i'm meistr, wedi ei heneiddio hi, ac efe a roddodd i hwnnw yz hyn oll [oedd] ganddo.

37 A'm meistr a'm tyngodd i, gan ddywedyd : na chymmer wraig i'm mab i, o serched y Canaancaid, y rhai'r ydywyl yn trigo yn eu tir.

38 Ond ti a ei i dŷ fy nhâd, ac at fy nhŷlwyth, fel y cymmerech wraig i'm mab.

39 Yna y dywedais wrth fy meistr, onid oddid ni ddaw'r wraig ar fy ôl :

40 Yna y dywedodd efe wrthi, yz Arglywydd yz hwn y rhodiais ger ei fron, a enbyn ei angel gyd a thi, ac a lwydda dy daith di : fel y cymmerech wraig i'm mab i o'm tylwyth fy hun, ac o dŷ fy nhâd.

41 Yna y byddi rydd oddi wrth fy mellidith, os ti a ddaw ac fy nhŷlwyth : canys oni roddant i ti, yna y byddi rydd oddi wrth fy mellidith.

42 A heddyw y daethum at y ffynnon, ac a ddywedais, Arglywydd Dduw fy meistr Abraham, os ti fydd yz a wyan yn llwyddo fy nhaith, yz hon yz wyfi yn myned arni.

Gene. 24. 13.

43 Wele fi yz sefyll wrth y ffynnon ddwfr, a'r forwyn yz hon a ddelo allan i dynnu, ac y dywedwyf wrthi : dod ti i mi attolwg ychydic dwfr i'w yfed oth stên :

44 Ac a ddywedo wrthi inne, ffdi, a thymnaf hefyd i'ch gamelod, bydded honno y wraig yz hon a ddarparodd yz Arglywydd i fab fy meistr.

45 Cyn darfod i mi ddywedyd yn fying-halion, wele Rebecca yn dyfod allan, ai stên ar ei hyscwydd, a hi aeth i wared i'r ffynnon, ac a dynnodd : yna dywedais wrthi dioda fi attolwg.

46 Hiche a frystiodd, ac a ddesynnodd ei stên oddi arni, ac a ddywedodd ff, a mi a ddyfhab dy gamelod hefyd : felly'r yfais, a hi a ddyfshaodd y camelod.

47 A mi a ofynnais iddi, ac a ddywedais, merch pwy [pdywyl] ti : hiche a ddywedodd merch Bethuel mab Nachor, yz hwn a ymddug Bilcha iddo ef. Yna y gollodais y glust-dws, wrth ei hwyneb, a'r bweichledau am ei dwylo hi.

48 Ac a ben-wyrais, ac a ymgyrmaais i'r Arglywydd ac a fendithiais Arglywydd Dduw fy meistr Abraham, yz hwn a'm harwetnodd ar hyd yz iawn ffordd, i gymmeryd merch hrawd fy meistr i'w fâb.

49 Ac yn awr od ydych chiwi yn gwneuthur trugaredd, a ffyddlondeb a'm meistr, mynegwch i mi, ac onid e, mynegwch i mi, fel y troiwyf ar y llaw ddehau neu ar y llaw allwy.

50 Yna'r attebodd Laban, a Bethuel, ac a ddyweddalant : oddi wrth yz Arglywydd y daeth y peth hyn, ni allwn ddywedyd wrthit ddywg, na dâ.

51 Wele Rebecca o'rh flaen, cymmer, a dds, a bydded wraig i fab dy feistr, fel y llefarodd yz Arglywydd.

52 A phan glybu gwās Abraham eu geiri-au hwynt, yna efe a ymgyrmodd hyd lawr i'r Arglywydd.

53 A thynnodd y gwas allan dŷlau arian a thylsau aur, a gwiscoedd, ac ai rhoddodd i Rebecca, rhoddodd hefyd [bethau] gwerthfawr i'w hrawd hi, ac i'w mam.

54 Yna y bwyttalant, ac yz yfalant, efe, a'r dynion y rhai [oeddynt] gyd ag ef, ac a letceualant, a chodasant yn forou, ac efe a ddywedodd gollyngwch fi ac fy meistr.

55 Yna y dywedodd ei hrawd, ai mam, triged y llangces gyd a ni ddeng-nhitwynod o'z lleiaf, wedi hymny hi a gairf fyned.

56 Yntef a ddywedodd wrthynt, na rwyf strwch fi gan i'r Arglywydd llwyddo fy nhaith, gollyngwch fi, fel yz elwyf at fy meistr.

57 Yna y dywedasant galwonn ar y llangces, a gofynnwn iddi hi.

58 Felly y galwasant ar Rebecca, a dywedasant wrthi : a ei di gyd ar gwŷ hwn : a hi a ddywedodd af.

59 Yna y gollyngasant Rebecca ei chwaer, ai mammaeth, a gwās Abraham, ai dynion :

60 Ac a fendithiasant Rebecca, ac a ddywedasant wrthi : ein chwaer, bydd di fil fyddiwn : ac etfedded dy hâd bo'rh ei galeion.

61 Yna y cododd Rebecca ai llangcessau, ac a farchogasant ar gamelod, ac aethant ar ôl y gwŷ, a'r gwas a gymmerodd Rebecca, ac a aeth ymnaith.

62 Ac Isaac oedd yn dyfod o ffordd * pydetw, Laharol ac efe yn trigo yn nhir y deheu.

63 Yna y daeth Isaac allan i fpyrrio yn y maes ym mîm yz hwy, ac a dderchafodd ei lygaid, ac a edychodd, ac wele gamelod yz dyfod.

64 Rebecca hefyd a dderchafodd ei llygaid, ac wele Isaac, ac hi a ddesynnodd oddiar y camel.

65 A hi a ddywedodd wrth y gwās pwy [pwy] 'r gwr hwn fydd yn rhodio yn y maes i'n cyfarfod ni : a'r gwās a ddywedodd fy meistr [pwy] efe : a hi a gymmerth foled, ac a ymwisfodd.

66 A'r gwàs a fynegodd i Isaac yz hyn oll a wnaeth efe.

67 Yna Isaac ai dŷg hi i metwn i babil Sara ei fam, ac efe a gymmerth Rebecca i fod yn wraig iddo, ac ai hoffodd hi, ac Isaac a ymgyslurodd ar ol ei fam.

P E N. XXV.

1 Abraham yn priodi Cetura, ac yn ennill plant lawer o honi. 5 Abraham yn rhoddi ei holl dda i Isaac, ac yn marw. 12 Hiliogaeth Ismael. 21 Rebecca yn beichiogi ac yn efor Esau, ac Jacob. 30 Esau yn gwerthu braint ei anedigaech er ychydig gawl.

AC Abraham a gymmerodd eil-waith wraig, ai henw Cetura.

2 A hi a escozodd iddo ef, Zimran, ac Tocsan, a Medan, a Midian, ac Felbac, a Suah.

1 Cron. 1. 32.

3 A* Tocsan a genhedlodd Seba, a Dedan: a meibion Dedan oeddynt, Assurim, a Letusim, a Leumim.

4 A meibion Midian, [oeddynt,] Ephah, ac Epher, a Danoch, ac Abida, ac Elbaah, yz holl rat hynn [oeddynt] feibion Cetura.

5 Ac Abraham a roddodd yz hynn oll [oedd] ganddo i Isaac.

6 Ac i feibion y gofderch-wragedd yz hyn [oeddynt] i Abraham y rhoddodd Abraham roddion, ac efe ai hanfonodd hwynt oddi wrth Isaac ei fâb, tu a'r dwyzain, i dir y dwyzain, ac efe etto yn fyw.

7 Ac dymma ddyddiau blynyddoedd enioes Abraham yz hyn y bu ef fyw: can-mlwynedd, a phymtheng mlwynedd, a thugain.

8 Ac Abraham a dyngodd, ac a fu farw, mewn oed tēg, yn hēn, ac yn ddigonatwl [o ddyddiau,] ac efe a gasglwyd at ei bobl.

9 Yna Isaac, ac Ismael ei feibion ai claddasant ef yn ogof Machpelah ym maes Ephron fab Zohar yz Bethiad, yz hwn [fydd] ar gyfer Hamre.

10 Y maes yz hwn a bynase Abraham gan feibion Beth: yno y claddwyd Abraham, a Sara ei wraig.

11 Ac wedi farw Abraham, darfu hefyd i Douw fendichio Isaac ei fâb ef: ac Isaac a dygodd wrth * sffynnon Laharoi.

Gene. 16. 14.
Gene. 24. 62.

12 Ac dymma genhedlaethau Ismael fab Abraham, yz hwn a ymddugale Agar yz Aiphites mozwyn Sara i Abraham.

1 Cron. 1. 29.

13 Ac dymma henwau * meibion Ismael, erbyn eu henwau: trwy eu cenhedlaethau: Nabaioth cyntaf-anedic Ismael, yna Cedar, ac Abdeel, a Hiblam.

14 Hilmah hefyd, a Dumah, a Massa.

15 Hadar, a Thema, Jetur, Naphis, a Chedmah.

16 Dymma hwynt meibion Ismael, ac dymma eu henwau hwynt wrth eu tresydd, ac wrth eu cestill: yn ddeuddec o dywyllogion ar eu pobl.

17 Ac dymma slynyddoedd enioes Ismael,

can-mlwydd, a dwy ar bymthec ar hugain o slynyddoedd: yna y trengodd, ac y bu farw, ac y gasglwyd ef at ei bobl.

18 Yz hyn [fydd] ar gyfer yz Aiphe, ffordd yz ei di i Assyria: ac o flaen ei holl frodyz y cytaneddodd efe.

19 Ac dymma genedlaethau Isaac fab Abraham, Abraham a genhedlodd Isaac.

20 Ac Isaac oedd fab deugain mlwydd, pan gymmerodd efe Rebecca ferch Bethuel y Syriaad, o Mesopotamia, chwaer Laban y Syriaad yn wraig iddo.

21 Ac Isaac a weddiodd ar yz Arglwydd dyos ei wraig am ei bod hi 'n amhlantadwy a'r Arglwydd a wrandawodd arno ef, a Rebecca ei wraig a feichiogodd.

22 A'r meibion a ymgurasant yn ei chroch hi, yna y dywedodd hi, os felly, beth [a wna] fi fel hyn: ac hi a aeth i ymosyn a'r Argglwydd.

23 A'r Argglwydd a ddywedodd wrthi hi, dwy genhedlaeth [ydynt] yn dy grôch di, a dau [fath ar] bobl a wahenir o'th fru di, a'r naill fydd cryfach na'r llall, * a'r hynaf a walaenaetha r'ie. Rhu. 9. 12.

24 A phan gyflawnodd ei dyddiau hi i escoz, yna wele gefellion [oeddynt] yn ei chroch hi.

25 A'r cyntaf a ddaeth allan yn gôch oll, fell cochl flewoc, a galwasant ei enw ef Esau.

26 Ac wedi hynny y * daeth ei frawd ef allan, ai law yn ymaslyd yn sodl Esau: a galwyd ei enw ef Jacob. Ac Isaac oedd fab trugain mlwydd pan anwyd hwynt.

Osea. 12. 3.
March. 1. 3.

27 A'r llangciau a gymnyddasant, ac Esau oedd wj yn medru hela [a] gwj gwylt, ac Jacob, [oedd] wj perffaith yn cyfanneddu mewn pebyll.

28 Isaac hefyd oedd hōffganddo Esau, o herwydd helwriaeth [fydde] yn ei safn ef: a Rebecca a hoffte Jacob.

29 Ac Jacob a fertwodd gawl: yna Esau a ddaeth o'z maes, ac efe yn ddeffgygiol.

30 A dywedodd Esau wrth Jacob, gad ef i mi yfed attolwg o' [cawl] cōch ymma: o herwydd deffgygiol [wyf] fi: am hynny y galwyd ei enw ef Edom.

31 Yna y dywedodd Jacob, gwerth di heddyw i mi dy anedigaeth-fraint.

32 A dywedodd Esau wele fi yn mynedi farw, ac i ba beth [y cadwaf] y ganedigaeth-fraint hwn i mi?

33 A dywedodd Jacob t'wng i mi heddyw, ac efe a dyngodd iddo, ac felly y gwerthodd efe ei anedigaeth-fraint i Jacob.

34 Ac * Jacob a roddes i Esau fara a chawl ffachys, ac efe a swyddaodd, ac a yfodd, ac a gododd ac a aeth ymmaith: felly y dyfyrodd Esau ei anedigaeth-fraint.

Hebr. 12. 16.

P E N. XXVI.

Duw yn ymgeleddu Isaac yn amser newyn 3, Ac yn addo iddo wlad Canaan, a'r fendith yng-Hrist 7, Isaac yn galw ei wraig yn chwaer 12, llwyddiant Isaac 15 Y Philistiaid yn llestr dwfr i Isaac, ac yn ei yrru o'r wlad 24, Duw'n cysfuro Isaac 26, Abimelec yn gwneuthur cyngrair ag Isaac 34. Gw-ragedd Esau.

YMa y bu newyn yn y tir, heb law y newyn cyntaf yz hwn a fuale yn nyddiau Abraham: Ac Isaac aeth at Abimelec brenin y Philistiaid i Gerar.

2 Canys yz Arglywdd a ymddangosfale iddo ef, ac a ddywedaf, na ddos i wared i'r Aipht, aros yn y wlad yz hon a ddywedwyf w'ychyt.

3 Ymdeithia yn y wlad honn, a mi a fyddaf gyd a thi, ac a'ch fendithiaf: o herwydd i ti ac i'ch had y rhoddaf yz holl wledydd hynn, ac mi a gyflawnaf y llw'r hwn a dyngais w'ch Abraham dy dâd ti.

Gen.22.17.

4 Ac mi a amlyhaf dy had ti fel ser y nefoedd, a rhoddaf i'ch had ti'r holl wledydd hynn: a holl genhedlaethau y ddatar a fendithir yn dy had ti.

5 Am w'ando o Abraham ar fy llaisi, a chadw fyng-hadwriaethau, syng-ozchymynni-on, sy neddfau, a'm cyfreithiau.

6 Felly y trigodd Isaac yn Gerar.

7 A gw'z y lle hwnnw a ymofynnafant am ei wraig ef, ac efe a ddywedodd, sy chwaer [yw] hi canys ofnodd ddywedodd syng-wraig [yw] rhac [eb ef] i ddynon y lle hwnnw sy lladd am Rebecca: canys hi [ydoedd] deg yz olwg.

8 Yna y bu gwedi ei fod yno ddyddiau lawer, i Abimelec brenin y Philistiaid edyech trwy'r ffenestr, a chanfod, ac wele Isaac yn chwate a Rebecca ei wraig.

9 Yna Abimelec a alwodd ar Isaac, ac a ddywedodd, wele, yn ddiau dy wraig [yw] hi: a pha ham y dywedais sy chwaer [yw] hi: yna y dywedodd Isaac w'cho, dywedais [hynn] rhac sy lladd oi phlegit.

10 A dywedodd Abimelec, pa ham y gwnaethost hynn a ni: byatdd na ozwedodd yn o'z hobl gyd a'ch wraig di, felly y dygasyt arnom ni bechod.

11 Yna y gozchymynnodd Abimelec i'r holl hobl, gan ddywedodd: yz hwn a gyffyddo a'r gw'z hwn neu ai wraig a leddir yn farw.

12 Ac Isaac a hauodd yn y tir hwnnw, ac a gafodd yn y flwyddyn hono y can-cymmaint: felly y bendithiaf yz Arglywdd ef.

13 A'r gw'z agymyddodd, ac aeth gan fyned a thyfu, hyd onid aeth yn farw o dieth.

14 Ac yz oedd ganddo ef gyfoeth o ddefaid a thypoeth o warthec, a gweiffon lawer: a'r Philistiaid a genfigennafant w'cho ef.

15 A'r holl bydwau y rhai a gloddiafale gweiffon ei dâd ef yn nyddiau Abraham ei dâd ef, y Philistiaid ai caefant, ac ai llanwafant a phidd,

16 Ac Abimelec a ddywedodd w'ch Isaac, dos oddi w'chym-ni, canys ti a aethost yn gryfach o lawer na yni.

17 Ac Isaac aeth oddi yno, ac a wersylodd yn-nyffryn Gerar, ac a byellwyfodd yno.

18 Ac Isaac a ddychwelodd, ac a gloddiodd y pydwau dwfr, y rhai a gloddiafent yn ni ddi-au Abraham ei dâd ef, ac a gaeaf y Philistiaid wedi marw Abraham: ac a henwodd henwau arnynt, yn ol yz henwau y rhai a henwafent ei dâd ef arnynt hwy.

19 Gweiffon Isaac a gloddiafent hefyd yn y dyffryn, ac a gafant yno ffynnon o ddwr rhedegoc.

20 Yna bugeiliaid Gerar a ymrysonafant a bugeiliaid Isaac gan ddywedodd: y dwf [ydd] eiddom ni, yna efe a alwodd hwy yz yz dwf Efec: o herwydd ymgenhennu o honynt ag ef.

21 Cloddiafent hefyd bydwau arall, ac ymrysonafant am hwnnw: ac efe a alwodd ei enw ef Sitnah.

22 Ac efe a fudodd oddi yno, ac a gloddiodd bydwau arall, ac nid ymrysonafant am hwnnw, ac efe a alwodd ei enw ef Rehoboth: ac a ddywedodd, canys yn awr yz ehangodd yz Arglywdd arnom fel y ffrwythom yn y tir.

23 Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Beersebah,

24 A'r Arglywdd a ymddangosodd iddo y noson honno, ac a ddywedodd, my fi [ydyw] Duw Abraham dy dâd, nac ofna, canys byddaf gyd a thi, ac mi a'ch fendithiaf, ac a luosogaf dy had er mwyn Abraham syng-was.

25 Ac efe a adailadodd yno alloz, ac a alwodd ar enw'r Arglywdd, ac yno y gosododd efe ei babel, a gweiffon Isaac a gloddiafant yno bydwau.

26 Yna y daeth Abimelec atto ef o Gerar, ac Ahuzah ei gyfeill, a Phicol tywysog ei lû.

27 Ac Isaac a ddywedodd w'chynt, pa ham y daethoch chiwi attaf si: gan i chiwi syng-hafau, a'm hanfon oddi w'chych?

28 Yna y dywedafant gan weled ni a wel-som mai'r Arglywdd sydd gyd a thi, a dywedafom, bydded yn awr gyngrair rhyngom ni [lef] rhyngom ni a thi: a ni a wnawn gyfamod-a thi.

29 Ma wnei i ni ddywg, megis ni chyffyddo afom a thi, a megis, y gwnaethom ddaioni yn bnic a thi, ac a'ch anfonafom mewn heddwch, ti yn awr [wyt] fendigedic yz Arglywdd.

30 Ac efe a wnafeth iddynt wled, a hwynt a swyrtafant, ac a yfalant.

31 Yna y codafant yn foreu, a hwynt a dyngafant bob yn iw gilydd, ac Isaac ai gollyngodd hwynt a hwy a aethant oddi w'cho ef mewn heddwch.

32 Y dydd hwnnw y darfu i weiffon Isaac ddyfod a mynegu iddo ef o achos y pydwau yz hwn a gloddiafent, a dywedafant w'cho, catw-som

sem ddwfr.

33 Ac efe at galwodd ef Sebah, am hynny henw y ddinas [yw] Beersebah hyd y dydd hwn.

34 Ac yz oedd Esau yn fâb deugein-mlwppo, ac efe a gymmerodd yn wraig, Judith ferch Beerî'r Hethiad, a Basemah ferch Elon yz Hethiad.

35 Ac hwynt oeddynt chwertoder yspyydi Isaac, ac i Rebecca.

P E N. XXVII.

Isaac yn gofyn laig o helwriaeth Esau, gan addaw ei fendith iddo 5, Iacob trwy gyngor ei fam yn achub blaen Esau am y fendith 30, Esau yn dyfod, a thrwy ymbil mawr yn caffel yr ail fendith. 41 Esau yn caflu, ac yn bygwth enioes Iacob. 42 Rebecca yn anfon Iacob i Mesopotamia.

ABu wedi heneiddio o Isaac, a thypylltu ei lygaid fel na wele, alw o honaw ef Esau ei fâb hynaf, a dywedyd wytho, fy mab: yntef a ddywedodd wytho ef, wele fi.

2 Ac efe a ddywedodd wele mi a heneiddiais yn awr, nid adwen ddydd fy marwolaeth.

3 Ac yn awr cymmer atto lwg dy offer, dy gawell saethau, a'ch fwa, a dos allan i'r maes, a hela i mi helfa.

4 A gwna i mi ddainteichion o' fâch a garaf, a ddiwg [hwynt] attafi, fel y bwyttawf, er mwyn dy fendithio o'm henaid cynn fy marw.

5 A Rebecca a glybu pan ddywedodd Isaac wyth Esau ei fâb: ac Esau aeth i'r maes i hela helfa iu dwyn.

6 Pna Rebecca a lefarodd wyth Jacob ei mab, gan ddywedyd: wele clywais dy dâd yn llefaru wyth Esau dy frawd gan ddywedyd.

7 Ddiwg i mi helfa, a gwna di i mi ddainteichion: fel y bwyttawf, ac i'ch fendithiwyf, ger hyn yz Arglwydd o' fâen fy marw.

8 Ond yn awr fy mab gwando ar fy llais i, am yz hynn a o'z chymynnaf i ti.

9 Dos yn awr i'r praid, a chymmer oddi yno ddau fynn gae da, a mi at harlwyaf hwynt yn ddainteichion i'ch dâd, fel y câr efe.

10 A chi at dygi [hwynt] i'ch dâd, fel y bwyttao megis i'ch fendithio o' fâen ei farw.

11 Pna y ddywedodd Jacob wyth Rebecca ei fam, wele Esau fy mrawd yn w'z dleuoc, a minne yn w'z llyfn.

12 Fy nhad ond odd a'm teimla, yna y bwyddaf yn ei ollwg ef fel twyll-wz: felly y dygaf arnaf fellidh, ac nid bendith.

13 Ai fam a ddywedodd wytho ef, arnaf [y byddo] dy fellidh fy mab, yn unig gwando ar fy llais, dos, a ddiwg i mi.

14 Ac efe a aeth, ac a gymmerth [y mynnod] ac at dygodd at ei fam: ai fam a wnaech ddainteichion fel y care ei dâd.

15 Rebecca hedyd a gymmerodd hoff wisced Esau ei mab hynaf, y rhai [oeddynt] gyd a hi yn tŷ, ac a wiscodd Jacob ei mab iuan-gaf.

16 Gwisgodd hi hedyd grwyn y mynnod geifr am ei ddwylo ef, ac am yfndra ei wddf ef.

17 Ac a roddes y ddainteichion, a'r bara y rhai a arlwyaf hi yn llaw Jacob ei mab.

18 Ac efe a ddaeth at ei dâd, ac a ddywedodd, fy-nhad, yntef a ddywedodd, wele fi, pwy dywyt ti fy mab:

19 Pna y ddywedodd Jacob wyth ei dâd, myfi [dywyf] Esau dy gyntaf-anedic, gwneuthym fel y ddywedais wythif: cyfot yn awr, cistebd, a bwytta o'm helfa, fel i'm bendithio dy enaid.

20 Ac Isaac a ddywedodd wyth ei fâb, pa fodd fy mab y ceisais mo'z fuan a hynn: yntef a ddywedodd, am i'r Arglwydd dy Dduw bert [iddo] ddigwyddo o'm blaen.

21 Pna y ddywedodd Isaac wyth Jacob, tyret yn nes yn awr fel i'ch deimlwyf fy mab: ai ty di [yw] fy mab Esau, ai nade.

22 Pna y nellsaodd Jacob ac Isaac ei dâd, yntef ai teimlodd, ac a ddywedodd, y llais [yw] llais Jacob, a'r dwylo, dwylo Esau [dydynt].

23 Ac nid adnabu efe ef, am fod ei ddwylo, fel dwylo ei frawd Esau, yn fletoc: am hynny efe ai bendithiodd ef.

24 Dywedodd hedyd, ai ti [fydd] ymma fy mab Esau: yntef a ddywedodd myfi.

25 Ac efe a ddywedodd ddiwg di attafi fel y bwyttawf o helfa fy mab megis i'ch fendithio fy enaid: yna y ddiwg atto ef ac efe a fwyttâodd, ddiwg iddo ef twin hedyd ac efe a yfodd.

26 Pna y ddywedodd Isaac ei dâd wytho ef tyret ti yn nes yn awr fel i'ch gullanwyf fy mab.

27 Pna y daeth efe yn nes, ac yntef ai cusanodd ef, ac a sawyrod araglau ei wisced ef, ac ai bendithiodd ef, ac a ddywedodd wele araglau fy mab, fel arogl maes yz hwn a fendithiodd yz Arglwydd.

28 A * rhoddod Duw i ti o' llyth y nefo. Heb. 11. 20.

29 Gwasanaethed pobloedd dy di, ac ymgyrmed cenhedloedd i ti, bydd di feistr ar dy frodyz, ac ymgyrmed meibion dy fam i ti: mellidgedic [fyddo] a'ch fellidhio, a bendigedic, a'ch fendithio.

30 A phan ddarfu i Isaac fendithio Jacob, ac i Jacob yn bynn fyned allan o' lwydd Isaac ei dâd, yna Esau ei frawd a ddaeth oi hela.

31 Ac yntef hedyd a wnaech ddainteichion ac a ddiwg ac ei dâd, ac a ddywedodd wyth ei dâd: cyfoded fy nhad, a bwyttaed o helfa ei fâb, fel i'm bendithio dy enaid.

32 Ac Isaac ei dâd a ddywedodd wytho ef, pwy [dywyf] ti: yntef a ddywedodd myfi [dywyf] dy fâb cyntaf-annedic di Esau.

33 Pna Isaac a ddychymnodd a dychymnaw iawn, ac a ddywedodd: pwy yn awr [ydyw] efe yz hwn a heliodd helfa, ac a ddiwg i mi: a mi a fwytteais o'z clwbl cyn dy dyfodd, ac ai bendithiais ef, bendigedic hedyd fydd ef.

34 Pan glybu Esau eiriau ei dâd, efe a waeddodd

ddodd a gwaedd fawr a chwertw iawn, ac a ddywedodd wrth ei dâd, bendithia di fynne, ie finne, fy nhâd.

35 Ac efe a ddywedodd dy frawd addaeth mewn twyll, ac a ddug dy fendith,

36 Dywedodd yntef, ond iawn y gelwir ei enw ef Jacob, canys efe a'm difodlodd i ddwy waith bellach: dŷg efe fyng anedigaeth-fraint, ac wele yn awr efe a ddygodd fy mendith: dywedodd hefyd, oni chedwaist gyd a thi fendith i minne?

37 Ac Isaac a atebodd, ac a dywedodd wrth Esau, wele mi ai gollodais ef yn feistr i ti, a rhoddais ei holl frod: yn weision iddo ef, ag yd, a gwin y cynheliais ef: a pheth a wnaft i cithe fy mab weichian?

38 Ac Esau a ddywedodd wrth ei dâd, ai bn fendith a oedd gennit fy nhâd? bendithia finne, finne hefyd fy nhâd: felly Esau a dderchafodd ei lef ac a wylodd.

39 Pna'r atebodd Isaac ei dâd, ac a ddywedodd wrtho, wele ym mraffer y ddaiar y bydd dy hyswylfod, ac ym myf gwlith y nefoedd oddi uchod.

40 Wrth dy gleddyf hefyd y byddi fyw, a'ch frawd a wasanaethi, onid bydd [amser] pan feistrolech di, ac y toprech ei iau ef oddi am dy wddf.

41 Ac Esau a galaodd Jacob am y fendith [a]r hon y bendithiafe ei dâd ef, ac Esau a ddywedodd yn ei galon, * netau y mae dyddiau galar fy nhâd, pna y lladdaf Jacob fy mrawd.

42 A mynegwyd i Rebecca eiriau Esau ei mab hynaf, hiche a anfonodd, ac a alwodd am Jacob ei mab ieuangaf, ac a ddywedodd wrtho ef: wele Esau dy frawd a ymgysura ynot ti erwy dy ladd.

43 Ond yn awr fy mab gwyrando ar fy llais, cyfot ti, ffo rhagot at Laban fy mrawd i Haran.

44 Ac aros gyd ag ef ychydig ddyddiau, hyd oni chilio lliid dy frawd:

45 Hyd oni chilio digofaint dy frawd oddi wrthit, ac anghofio o honaw ef yz hyn a wnaethost iddo, pna'r anfonaf ac i'ch gymmeraf oddi yno: pa ham y byddwn yn ymddifad o honoch ill dau [mewn] bn dydd?

46 Dywedodd Rebecca hefyd wrth Isaac, * bliniais ar fy enioes o herwydd merched Beth: os cymmer Jacob wraig o ferched Beth, i ba bech y [chwenny]chwn] fy enioes?

PEN. XXVIII.

Isaac yn gwaharddi iacob briodi yn o'r Canaancaid. 6 Esau yn cymmyrd y drydedd wraig o blith yr Imacliaid. 12 Iacob yn gweled yscal yn cyredd i'r nef. 13 Duw yn addo i Iacob wlad Canaan, a'r fendith yng-Hrist. 20 Adduned Iacob.

YNa y galwodd Isaac ar Jacob, ac ai bendithiodd ef, efe a orchymynnodd iddo hefyd, ac a ddywedodd wrtho, na chymmer di wraig o ferched Canaan.

2 Cyfot * dos i Mesopotamia i dŷ Bethuel

tâd dy fam, a chymmer ie wraig oddi yno o ferched Laban brawd dy fam.

3 A Duw holl alluoc a'ch fendithio, ac a'ch ffrwythlono, ac a'ch luofogo, fel y byddech di yn gynnulleidfa pobloedd,

4 Ac a roddo i ti fendith Abraham, i ti ac i'ch hâd gyd a thi, i etifeddu o honoc ti: dir dy ymdaith, yz hwn a roddodd Duw i Abraham.

5 Felly Isaac a anfonodd Jacob, ac efe a aeth i Mesopotamia at Laban fâd Bethuel y Syrtaf brawd Rebecca, mam Jacob ac Esau.

6 Pan welodd Esau fendithio o Isaac Jacob, ai anson ef i Mesopotamia i gymmer yd iddo ef wraig oddi yno, a gozchymyn iddo wrth ei fendithio gan ddywedyd: na chymmer wraig o ferched Canaan,

7 A gwyrando o Jacob ar ei dâd, ac ar ei fam, ai fyned i Mesopotamia:

8 Pna y gwelodd Esau mai dywg oedd ferched Canaan yng-olwg Isaac ei dâd ef.

9 Ac Esau a aeth at Ismael, ac a gymmerodd Bahalath merch Ismael mab Abraham, chwaer Nabaioth yn wraig iddo ac ei wraiged [erall.]

10 Ac Jacob a aeth allan o Beer-seba ac a aeth tua Haran.

11 Ac a ddaeth dywy ddamwain i fangre, ac a lerteuodd yno: oblegit machludo'r haul, ac efe a gymmerth o gerric y lle hwnnw, ac a osiodd tann ei benn, ac a gyscodd yn y fan honno.

12 Pna y hreuddwydodd, ac wele yscal yn sefyll ar y ddaiar, ai phenn yn cyrhaeddyd i'r nefoedd: ac wele angylion Duw yn dingo, ac yn deseyn ar hyd ddi.

13 Ac * wele yz Arglywydd yn sefyll arni hi, ac efe a ddywedodd my fi [ydyf] Arglywydd Duw Abraham dy dâd, a Duw Isaac, i ti ac i'ch hâd y rhoddaf y ti yz hwn yz dywpt ti yn gozwedd arno.

14 A'ch hâd ti fodd fell llwch y ddaiar, * a thi a doxti allan i'r gozllewyn, ac i'r ddywain, ac i'r gogledd, ac i'r dehau: a * holl deuluoedd y ddaiar a fendithir ynot ti, fel yn dy hâd di.

15 Ac wele mi [a fyddaf] gyd a thi, ac a'ch gadwaf ya le bynnac yz elech, ac a'ch ddygaf trachefn i'r wlad honn: o herwydd ni'ch adawaf hyd oni twelwyf yz hyn a leferais wrthit.

16 Pna y deffrodd Jacob oi gwsc, ac a ddywedodd diau fod Duw yn y lle hwn, ac nis gwpyddwn.

17 Ac efe a ofnodd, ac a ddywedodd, mox ofnadwy yw yz lle hwn: nid [oes] ymma onid thi i Duw, ac dymma bozth y nefoedd,

18 Ac Jacob a gpfododd yn forou, ac a gymmerth y garrec yz hon a osiodd efe tann ef benn, ac ai gosiodd hi yn ei sefyll, ac a dywal-todd olew ar ei phenn:

19 Ac efe a alwodd hentu y lle hwnnw Bethel, ond er hynny Luz [suaf] hentu y ddinas o'r cymaf.

20 Pna yz addunodd Jacob adduned gan ddywedyd

Genef. 35. 1.
Genef. 48. 3.

Deut. 12. 20.

Genef. 18. 18.
Genef. 22. 18.
Genef. 26. 4.

bd. 1. 10.

Genef. 26. 35.

Oze. 12. 12.
Genef. 24. 10.

ddywedyd : os Duw fydd gyb a'm fi, ac am ceidw yn y ffordd ymma, y hon yz ydywyl yn ei cherdded, a rhoddi i misara iu fwyeta, a dillad i wisco :

21 A dychwelyd o honof metwn heddwch i dy fy nhad : yna y bydd yz Arglwydd yn Dduw i mi.

22 Ar garrec ymma yz hon a ossodais yn ei sefyll a fydd yn dy Duw, ac o'z hyn oll a rodddech i mi, gan ddegymmu mi ai degymmaf ef i ti.

P E N. XXIX.

Iacob yn dyfod at Laban, yn cyfarfod a Rahel, ac yn ymgaredigo a hi. 13 Laban yn myned i gyfarfod Iacob ac yn ei ddwyn ef iu dy. 18 Iacob yn gwafanaethu Laban saith mlynedd er cael Rahel. 22 Laban trwy dwyll yn rhoddi Lea at Iacob yn lle Rahel. 27 Iacob yn gwafanaethu saith mlynedd eraill ac yn cael Rahel. 31 Stiwythlondeb Lea.

AC Iacob a gymmerth ei dyaed, ac a aeth i wlad meibion y dwyiein.

2 Ac efe a eddychodd ac wele bydew yn y maes, ac wele dair diabell o ddefaid yn gorwedd wrtho : o herwydd o'z ydew hwnnw y dyfrhaent y diabelloedd, a charrec sawl [oedd] Jar eneu y ydew.

3 Ac yno y ceselyd yz holl ddiabelloedd, a hwynt a dzeiglent y garrec oddi ar eneu y ydew, ac a ddwfrhaent y pzaidd : yna y rhoddent y garrec trachefu ar eneu y ydew yn ei lle.

4 Pna y dywedodd Iacob wrth ynt, fy mrobyz o bale r [ydych] chwiz : a hwynt a ddywedasant yz ydyw ni o Haran.

5 Ac efe a ddywedodd wrth ynt, a adwaenoch chwiz Laban fab Nachoz : a hwynt a ddywedasant, adwaenom.

6 Putef a ddywedodd wrth ynt hwy a [oes] lwyddiant iddo ef : a hwynt a ddywedasant [oes] lwyddiant. Ac wele Rahel ei ferch ef yn dyfod gyb a'r pzaidd,

7 Pna y dywedodd efe twele etto y dydd yn gyunnar, nid [yw] bydd casglu yz anifeiliaid, dyfrhewch y pzaidd, ac ewch, [a] bugeiliaid.

8 A hwynt a ddywedasant ni allwn, byd oni chafeler yz holl ddiabelloedd, a cheiglo o honnynt y garrec oddi ar wyned y ydew, yna y dwfrhaion ni y pzaidd.

9 Tra yz ydoedd efe etto yn llefaru wrth ynt, y daeth Rahel hefyd gyb a'r pzaidd yz hwn [oedd] eiddo ei thad hi, oblegit hi oedd yn bugailio.

10 A phan welodd Iacob Rahel ferch Laban braud ei fam, a phzaidd Laban braud ei fam yna y nesaodd Iacob, ac a dzeiglodd y garrec oddi ar eneu y ydew, ac a ddwfrhaodd hzaidd Laban braud ei fam.

11 Pna y cusanodd Iacob Rahel, ac a dderchafodd ei lef, ac a wylodd,

12 A mynegodd Iacob i Rahel, mai cartwz ei thad oedd efe : ac mai mab Rebecca oedd efe : hithe a redodd, ac a fynegodd iu thad.

13 A phan glybu Laban hanes Iacob mab ei chwaer, yna efe a redodd iu gyfarfod ef, ac ai cosleiddodd ef, ac ai cusanodd, ac ai dug ef iu dy : yna y mynegodd efe i Laban yz holl eirtau hyn.

14 A dywedodd Laban wrtho ef, yn ddiau fy asgwyn, a'm enatw ydywyt ti, ac efe a dzeigodd gyb ag effis llaw.

15 Pna y dywedodd Laban wrth Iacob, ai o herwydd mai syng-hartwz wyt ti i'm gwafanaethi yn rhad : mynega di i mi bech [fydd] dy gyflog :

16 Ac i Laban [yz oedd] dwy ferched, a henw yz hynaf [oedd] Lea, ac enw yz ieuangaf Rahel.

17 A Hygaid Lea [oeddynt] weintaid ond Rahel oedd deg [ei] pzydd, a glan-deg yz olwg.

18 Ac Iacob a hoffodd Rahel ac a ddywedodd, mi a'rh wasanaethaf di saith mlynedd am Rahel dy ferch ieuangaf.

19 Pna y dywedodd Laban, gwell yw ei rhoddi hi i ti, nai rhoddi hi i wz arall : aros gyb a mi.

20 Felly Iacob a wasanaethodd am Rahel saith mlynedd, ac yz oeddynt yn ei olwg ef fel ychydic ddyddiau : am fod yn hoff ganddo efe y hi.

21 Pna y dywedodd Iacob wrth Laban moes syng-wraig, (canys cyflawnwyd fy nyddiau) fel yz elwyf atti hi.

22 A Laban a gaeclodd holl ddynton y fann honno, ac a wnaeth wledd.

23 Ond bu yn yz hwyz iddo gymmeryd Lea ei ferch, a idwyn hi atto ef, ac yntef a aeth atti hi.

24 A Laban a rodd iddi Zilpah ei fozywn, yn fozywn i Lea ei ferch.

25 A bu y bozeu, wele mai Lea [oedd] hi, yna y dywedodd efe wrth Laban, pa ham y gwnaethost hyn i mi : onid am Rahel i'rh wasanaethais : a pha ham i'm elwyf i'rh :

26 A dywedodd Laban ni wneir felly yz y lle hwnn : gan roddi yz ieuangaf o flact yz hynaf.

27 Cyflawna di yz wythnos honn, yna y rhoddwn i ti honn hefyd, am dy wasanaeth yz hwn a wasanaethi gyb a mi etto, saith mlynedd eraill.

28 Ac Iacob a wnaeth felly, ac a gyflawnod yz wyth nos honno, yna efe a roddodd Rahel ei ferch yn wraig iddo.

29 Laban hefyd a roddodd i Rahel ei ferch, Bilha ei fozywn, yn fozywn iddi hi.

30 Ac efe a aeth hefyd at Rahel, ac a hoffodd Rahel yn fwy na Lea, ac a wasanaethodd gyb ag ef etto saith mlynedd eraill.

31 Pan welodd yz Arglwydd, mai cas oedd Lea, yna efe a agozodd ei chroth hi, a Rahel [oedd] jamblantadwy.

32 A Lea a feichiogodd, ac a escozodd ar fab

ac a alwodd ei entw ef Ruben, o herwydd hi a ddywedodd, diau ebych o? Arglwydd ar fyng-hystudd, canys yn awr fyng-wy a'm hoffa fi.

33 A hi a feichiogodd eilwaith, ac a esco-rodd ar fâb, ac a ddywedodd: am glywed o? Arglwydd mai cās [ydwyl] fi, am hynny y rhoddodd efe i mi hwn hefyd: a hi a alwodd ei entw ef Simeon.

34 A hi a feichiogodd trachefn, ac a esco-rodd ar fâb, ac a ddywedodd: fyng-wy weichian a hyn yn awr wythifi, canys plentais iddo dy mab. Am hynny galwyd ei entw ef Levi.

35 A hi a feichiogodd trachefn, ac a esco-rodd ar fâb, ac a ddywedodd: weichian y molianaf y? Arglwydd: am hynny y galwodd ei entw ef Juda, ac hi a beidiodd a phlanta,

PEN. XXX.

4 Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

“ **P**A Rachel a Lea heb allu planta eu hunain yn rhoddi eu llaw-forwynion i w gwr, a'r rhai hynny yn planta. 15 Lea yn rhoddi i Rachel fandragorau am gael Jacob i gyfegu gyd a hi. 27 Duw yn cyfoethogi Laban er mwyn Jacob. 31 Cyllog Jacob. 43 Ai gyfocch.

14 Ruben hefyd a aeth yn nyddiau cynhataf gwenith, ac a gafodd fandragorau yn y maes, ac ai dug hwynt at Lea ei fam ef: yna Rachel a ddywedodd wrth Lea, dyro atolwg i mi o fandragorau dy fâb.

15 Hicthe a attebodd iddi, ai bychan [yw] dwyn o honot fyng-wy? ond dwin a fynit hefyd fandragorau fy mab: A Rachel a ddywedodd, cyfced gan hynny gyd a thi heno a'm fandragorau dy fâb.

16 Yna Jacob a ddaeth o'r maes yn y hwy, a Lea a aeth allan i w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, attaf fi y deul, o blegit gan hynny i'ch hynais a'm fandragorau fy mab: ac efe a gyscodd gyd a hi y nos honno.

17 A Duw a wrandawodd ar Lea, a hi a feichiogodd, ac a ymddug y pumed mab i Jacob.

18 Yna Lea a ddywedodd, rhodd Duw fyng-ob? [im,] o herwydd rhoddi o honot fy llaw-forwyn i'm gw: a hi a alwodd ei entw ef Isaac.

19 Lea hefyd a feichiogodd etto, ac a ymddug y chweched mab i Jacob.

20 Yna Lea a ddywedodd, cynhyfcaeddodd Duw fy fi a chynhyfcaeth dda: fyng-wy a dyig weichian gyd a mi, o blegit chwech o feibion a ymddygaiss iddo ef, a hi a alwodd ei entw ef Zebulon.

21 Ac wedi hynny hi a esco-rodd ar ferch, ac a alwodd ei entw hi Dina.

22 Yna y cofiodd Duw Rachel, a Duw a wrandawodd arni, ac a ago-rodd ei chōth hi.

23 A hi a feichiogodd, ac a esco-rodd ar fâb, ac a ddywedodd: Duw a ddeleodd fyng-warth-rudd.

24 A hi a alwodd ei entw ef Joseph, gan ddywedyd: y? Arglwydd a ddyu yn ychwaneg i mi fâb arall.

25 A phan ymddugais Rachel Joseph, yna Jacob a ddywedais wrth Laban: gollwng fi ymmaith fel y? elwyl i'm byd, ac i'm gwlad fy hun.

26 Dyro fyng-wyagedd i mi, a'm plant, y rhai y gwafanaethais am danynt gyd a thi, fel y? elwyl ymmaith: o blegit ty di a wyddost fyng-wafanaeth, y? hwn a wneuthum i ti.

27 A Laban a ddywedodd wrtho, os cefais ffafor yn dy olwg [na syl:] da y glw i'r Arglwydd fy mendichio i, o'rh blegit ti.

28 Hefyd efe a ddywedodd, dogna dy gysflog arnaf a mi ai rhodda.

29 Yntef a ddywedodd wrtho, ti a wyddost pa ddeltu y gwafanaethais dy di: a pha fodd y bu dy anifeillaid ti gyd a'm fi.

30 O blegit ychydic [oedd] y? hyn ydoedd gennit ti cyn fy [nyfod] i, ond yn lluosog- gtwydd y cynnyddodd [hynny:] o herwydd y? Arglwydd a'rh fendichiodd di trwy fyng-waith i: bellach gan hynny pa byd y darparaf [ddim] hefyd i'm tē fy hun?.

31 Yna y ddywedodd yntef, pa beth a roddaf iti? ac Jacob a attebodd, ni roddi i mi ddim, os gwne i mi y peth hyn, dychwelaf, bugeiliaf [a] chadwaf dy brawd di.

32 Et amwyaf trwy dy holl brawd di hedyddiw, gan nailltuo oddi yno bob llwdu mân-frith, a matw-frith, a phob llwdu coch-ddu ym mhlith y defaid, y matw-frith hefyd a'r mâfrith ym mhlith y geifr, a [hynny] a fydd fyng hysflog.

33 A'm cyflawnder fy hun a destiolaetha gyd a mi o hyn allan ger dy fron di y delych at fyng-oby i: y hyn oll ni [byd] fân-frith, neu fatw-frith ym mhlith y geifr, neu goch-ddu ym mhlith y defaid, lladrad [a fydd] hwnnw gyd a'm fi.

34 Yna y dywedodd Laban, wele: o na bydde [felly] a'r ôl dy air di.

35 Ac yn y dydd hwnnw y nailltuodd efe y bychod traed-frithion, a matw-frithion, a'r holl eife mân-frithion, a matw-frithion, y hyn oll y [oedd] gwynn arno, a phob coch-ddu ym mhlith y defaid, ac ai rhoddes tann law ei feibion ei hun.

36 Ac a ofododd daich tri ditwmod rhyngddo ei hun o'r Jacob: felly Jacob a boethodd y rhann arall o brawd Laban.

37 Yna Jacob a gymmerch iddo ei hun wiail o boplywydd a chyll, a ffawyd, ac a ddirisclodd ynddynt ddiriscliadau gwynnion, gan ddatguddio y gwnning y hwn [ydoedd] yn y gwiail.

38 Ac a ofododd y gwiail y rhai addiriscelate efe yn y nentydd, o fewn y cafnau dyfroedd, lle y deue y praidd i yfed, ac gyfer y praidd fel y cyfebrent pan ddeleut hwy i yfed.

39 Felly y praidd a gyfebrasant wrth y gwiail, a'r praidd a hillodd [rai] traed-frithion, a mân-frithion, a matw-frithion.

40 Yna Jacob a ddiolodd y' wyn, ac a ofododd wynebarw y praidd, at y traed-frithion, ac at bob coch-ddu ym mhlith praidd Laban: ac a ofododd ddiadellau iddo ei hun a'r nailltu, ac nid gyd a phraidd Laban y gosoddodd hwynt.

41 A phob [amser] y cyfebre y defaid cryfaf, Jacob a ofode y gwiail o flaen y praidd yn y nentydd, i gael o honynt gyfebru wrth y gwiail.

42 Ond pan gyfebre y praidd yn ddiweddar ni ofode efe [ddim]: felly y diweddaraf oeddynt eiddo Laban, a'r cryfaf eiddo Jacob.

43 A'r gwyl a gynnyddodd yn dya rhagorol: ac y' ydoedd iddo ef brawd helaeth, a mo'wynion, a gweision, a chamelod, ac Afynnod.

P E N. XXXI.

Plant Laban yn grwnach yn erbyn Jacob. 3 Duw yn gorchymyn iddo ddychwelyd iw wlad. 5 Efcyn mynegu ei helynt iw wragedd priod. 13 Gofal Duw i'os Jacob. 19 Rahel yn lledratta delwau ei thad. 23 Laban yn canlyn ar oll Jacob. 44 Y cyfammod rhwng Laban ac Jacob.

ACefe a glybu eiriau meibion Laban yn dyweddydd: Jacob a ddug y' hyn oll

[oedd] i'ntâd ni, ac o'r hyn [ydoedd] i'ntâd ni y gwnaeth efe y' holl anrhydedd hyn.

2 Hefyd Jacob a welodd wyneb-yydd Laban, ac wels nid [ydoedd] tu ag attaw ef me-gis cynt.

3 A'r Arglywydd a ddywedase wrth Jacob, dychwel i wlad dy dadau, ac at dy genhedl dy hun, ac mi a fyddaf gyd a thi.

4 Yna Jacob a anfonodd, ac a alwodd Rachel, a Lea i'r maes, ac ei brawd.

5 Ac a ddywedodd wrthynt, my fi a welaf wyneb-yydd eich tâd chwi, mai nad fel cynt [y mae] efe tu ag attaf: a Duw fy nhad a fu gyd a'm fi.

6 A chwi a wyddoch mai a'm holl allu y gwafanaethais gyd a'ch tâd.

7 Ond eich tâd a anghywirodd a'm fi, ac a newidodd fyng-hysflog i ddeng-waith: ond nis goddefodd Duw iddo wneuthur i mi ddywg.

8 Os fel hyn y dywede: y mân-frithion a fydd dy gysflog di, yna y' holl brawd a heppilient fân-frithion: ond os fel hyn y dywede: y traed-frithion a fydd dy gysflog di, yna 'r holl brawd a heppilient [rai] traed-frithion.

9 Felly Duw a ddug anifeiliaid eich tâd chwi, ac ai rhoddes i mi.

10 Bu hefyd yn amser cyfebru o'r praidd, dderchafu o honof fy llygaid, ac mewn breuddwyd y gwelais, ac wele y' hysyddod (y rhai oeddynt yn llammu y praidd) yn draed-frithion, ac yn fân-frithion, ac yn fatw-frithion.

11 Yna y dywedodd angel Duw wrthif mewn breuddwyd, Jacob: minne a attebais, wele fi.

12 Yntef a ddywedodd, derchafa weithian dy llygaid, a gwel di y' holl hysyddod y rhai dynt yn llammu y praidd yn draed-frithion, yn fân-frithion, ac yn fatw-frithion, o blegit gwelais y' hyn oll y mae Laban yn ei wneuthur i ti.

13 Gy fi [yw] y Duw o Bethel, lle 'r enneniaist golofn [ac] lle 'r addunaist adduned i mi, cyfoe ti bellach dos allan o'r wlad hon, dychwel i wlad dy genhedl dy hun.

14 Yna 'r attebodd Rachel a Lea, ac a ddywedasant wrtho, a [oes] etto i ni rann, neu etfeddiaeth yn nhŷ ein tâd.

15 Ond yn eistronesau y cyfrifodd efe ny ni: o blegit efe a'u gwerthodd, a chan dzeulio a dzeuliodd hefyd ein harian ni.

16 Canys y' holl olud y' hwn a ddug Duw oddi a'r ein tâd ni, ny ni a'n meibion ai piaw: bellach y' atw hon gwona di y' hyn oll a ddywedodd Duw wrthif.

17 Yna Jacob a gysfodd, ac a ofododd ei feibion, ai wraged, ar y camelod.

18 Ac a ddug ymnaith ei holl anifeiliaid, ai holl gyfoeth y' hwn a enillase, [fel] ei anifeiliaid meddiâol, y rhai a enillase efe ym Desopotamia, i'fyned at Isaac ei dâd, i wlad Canaan.

19 Laban hefyd a aethe i gneifio ei ddefaid, a Rachel a ledyattaodd y delwau y rhai [oeddynt]

Genesis 31

dynt] gan ei thâd hi.

20 Felly Jacob a aeth yn lleddadaidd oddi wrth y Syyiad, canys ni fynegodd iddo mai ffoi y' oedd efe.

21 Felly y ffôdd efe a'r hyn oll [oedd] ganddo, ac a gyfododd, ac a aeth d'wy'r afon, ac a gyfeiriodd [at] fynydd Gilead.

22 A mynegwyd i Laban, ar y trypdydd dydd, mai ffoi a wnaethe Jacob.

23 Pna y cymmerth efe ei frodyr gyd ag ef, ac a erlidiodd ar ei ôl ef daith saith niwmod, ac ai goddiwedddodd ef ym mynydd Gilead.

24 Onid Duw a ddaethe at Laban y Syyiad liw nôs mewn b'cuddwyd, ac a ddywedale wrtho, ymgadw arnat, rhag yngen o honot wrth Jacob na da na d'wg.

25 Pna Laban a oddiweddodd Jacob, ac Jacob a ofododd ei babell yn y mynydd: Laban hedyd a wersylodd yng hyd ai frodyr ym mynydd Gilead.

26 Pna Laban a ddywedodd wrth Jacob, pa beth a wnaethost? oblegit ti a aethost yn lleddadaidd oddi wrthif i, a chcludaist fy merched, fel caethglud cleddyf.

27 Am ba beth y ffoaist yn ddirgel, ac y lleddatteaist oddi wrthi fi, ac ni fynegaist i mi, fel yz heb yngalwn dydi a llawenydd, ac a chaniadau, a thympan, ac a thelyn?

28 Hefyd ni adewaist i mi gulanu fy meibion, a'm merched, gwnaethost yzawzan yn ffôl.

29 Hi a allwn l'neuthur i chw'idd'wg: ond Duw eich tâd chw' i a lefarodd wrthif neithwyr gan ddywedyd, ymgadw arnat rhac yngen wrth Jacob, na da, na d'wg.

30 Weithian gan hynny, gan fyned yz aethost ymmaith, o blegit gan hiraethu yz hiraethaist am dy dâd. [Ond] pa ham y lleddatteaist fy nuwiau i?

31 Pna Jacob a attebodd, ac a ddywedodd wrth Laban, am ofni o honot: o blegit meddyliais rhac d'wyn o honot dy ferched oddi wrthif.

32 Gyd a'r hwn y cefyrych dy dduwiau na chaffed fyw ger byn ein brodyr, mynn di w'rhod pa beth [o'r eiddott fydd] gyd a'm fi, a chymmer i ti: ac nis gwypde Jacob mai Rachel ai lleddattale hwynt.

33 Laban gan hynny a aeth i metwn i babell Jacob, ac i babell Lea, ac i babell y d'wylaw fozwyn, ac ni chafodd hwynt: yna yz aeth allan o babell Lea, ac y daeth i babell Rachel.

34 A Rachel a gymerafe y delwau, ac ai gofodafe hwynt yn sadell y camel, ac a eisteddodd arnynt, a Laban a deimlodd yz holl babell ac nis cafodd [hwynt.]

35 O blegit dywedafe hi wrth ei thâd, na ddigied fy arglwydd, am nas gallaf gyfodi ger dy fron di, canys arfer gwagedd a [ddigwyddodd] i mi, yna y chwiliodd efe, ac ni chafodd y delwau.

36 Pna Jacob a ddigiodd, ac a ymr'ysionodd

a Laban: o blegit Jacob a attebodd ac a ddywedodd wrth Laban, pa beth [yw] fyng-hamwedd i?: pa beth [yw] fy m'hechod?: gan erlid o honot ar fy ôl?

37 Canys teimlaist fy holl ddodysen i, pa beth a gefaist o holl ddodysen dy dy di?: gosot [ef] ymma ger byn fy mrodyr i a'ch frodyr di-the, fel y barnant rhyngom ni ein dau.

38 Hi fi bellaech [a sum] ygain mhynedd gyd a thi, dy ddefaid a'ch eise ni erthyafant, ac ni swytteais h'ydod dy b'raidd.

39 Hi ddygum selyfaeth attat ti, my fi ai gw'nalwn ef yn dda, o'm llaw i y gosynnit hynny: yz hyn a leddateid y dydd, a'r hyn a leddateid y nos, [a fynnit hedyd.]

40 Bim [lle] i'm treuliodd gw'ys tr'wy yz dydd, a rhew tr'wy yz nôs: a'm cwlc a g'illie o'm llygaid.

41 Bellaech [y cerddodd] i mi ygain mhynedd yn dy dy di, yedair blynedd ar ddec y gw'anaethais di am dy d'wylaw ferched, a ch'we blynedd am dy b'raidd, a thi a newidaist fyng-hyfflog ddec o weithiau.

42 Oni buafe [fod] Duw fy nhâd, Duw Abraham, ac arf'wyd Isaac gyd a'm fi, diau yz a'w hon y gollyngasit fi ymmaith yn wa'glaw: onid Duw a welodd fyng-hyffydd a llafur fy n'wylaw, ac a'ch geryddodd [di] neithwyr?

43 Pna Laban a attebodd, ac a ddywedodd, wrth Jacob, y merched [hyn ydynt] fy merched mauff, a'r meibion [hyn ynt] fy meibion mau fi, a'r p'raidd [yw] fy m'braidd mau fi: a'r hyn oll a weli eiddo fi oedd, ond hedyd pa beth a wnaf i'm merched hyn fy hun?: ac i'w meibion hwynt, yz rhaf a'elcozafant.

44 Cyret gan hynny yn a'w, gw'nalwn gyfammod mi a thi, a bydded yn deffioaeth rhyngost, a thithe.

45 Pna Jacob a gymmerth garrec ac ai coddodd hi yn golofn.

46 Hefyd Jacob a ddywedodd wrth ei frodyr cefriwch gerric, a hwynt a gymmerafant gerric, ac a wnaethant garnedd, ac a swyttafiant yno ar y garnedd.

47 A Laban ai gallowd hi Jegar Sahadutha: ac Jacob ai gallowd hi Gilead.

48 O blegit Laban a ddywedafe: y garnedd hon a fydd dyll rhyngost a thithe hedyd yz am hynny y gallowd [Jacob] ei henw hi Gilead.

49 A Hyspah hedyd, o blegit efe a ddywedafe, edyryched yz Arg'wydd rhyngost a thithe, pan foni ni bob un o olwg ei gyl'ydd.

50 Os goz'hymini di fy merched, neu os cymmeri w'ragedd heb law fy merched i: nid [oes un] gw'z gyd a ni, edyrych, Duw [fydd] dyll rhyngost a thithe.

51 Dywedodd hedyd Laban wrth Jacob: wele y garnedd hon, ac wele y golofn yz hon a ofodais rhyngost a thi.

52 Tyst [a fydd] y garnedd hon, a thyst [a fydd] y golofn na ddeuafi tros y garnedd hon at-
tat ti, ac na ddoi dithe tros y garnedd hon, neu'r
golofn hon at tafi, er niwed.

53 Duw Abrahā, a Duw Nachoz a farno
rhyngom ni ([sef] Duw eu tabau hwynt) felly
y tyngodd Jacob i ofn ei dād Isaac.

54 Hefyd Jacob a aberthodd aberth yn y
mynydd, ac a alwodd ar ei frodyr i swytha bara,
a hwynt a swythalant fara, ac a dylgalant tros
nôs yn y mynydd.

55 A Laban a gyfododd yn fozeu, ac a gusa-
nodd ei feibion, ai ferched ef, ac ai bendithiodd
hwynt: felly Laban a aeth ymnaith, ac a ddych-
welodd i'w frô ei hyn.

P E N. XXXII.

1 Duw yn cyfluro Jacob trwy ei angylion. 6 Esau a
phedwar cant o wyr yn dyfod i gyfarfod Jacob.
10 Jacob yn gweddio ar Dduw gan gyfadde ei an-
heilyngdod ei hun. 13 Efe yn anfon anrhegion ac
Esau. 24 Efe yn ymalyd cwmp a'r angel. 28 A'r
angelyni ei henwi ef Israel.

Y Na Jacob a gerddod i'w daith yntef : ac
angylion Duw a gyfarfuant ag ef.

2 Ac Jacob a ddywedodd pan welodd hwy-
ynt : dymma werstyll Duw, ac a alwodd henw
y lle hwnnw Bahanaim.

3 Ac Jacob a anfonodd gennadaw oi flaen ac
ei fratw Esau, i'w lād Seir [i] faes Edom.

4 Ac a ozychymynnodd iddynt gan ddywed-
yd: fel hyn y dywedwch wrth fy arglwydd [sef]
wrth Esau, fel hyn y dywed dy wās di Jacob :
gyd a Laban yz ymdeithiais, ac y trigais hyd yn
hyn.

5 Ac y mae i mi eidionnau, ac allynnod, de-
faid a gweision, a moxywnion, ac anfon a wne-
thum i synegu i'm harglwydd, i gael ffarf yn dy
olwg.

6 Ar cennadaw a ddychwelasant at Jacob
gan ddywedyd, daethon at dy fratw [sef] ac E-
sau yz hwn hefyd [fydd] yn dyfod i'ch gyfarfod
ti, a phedwar cant o wŷz gyd ag ef.

7 Pna Jacob a ofnodd yn sawz, a chyfyng
oedd arnatw, ac a rannodd y bobl y rhai [oedd-
pnt] gyd ag ef, a'r defaid, a'r eidionnau, a'r ca-
melod yn ddwy fintai.

8 Ac a ddywedodd, os daw Esau at y naill
fintai, a tharo honno, pna y fintai arall a fydd yn
ddiangol.

9 Pna y dywedodd Jacob, ô Duw fy-nhād
Abrahā, a Duw fy-nhād Isaac, ô Arglwydd, yz
hwn a ddywedais wrthif, dichwel i'ch wlad, ac
at dy genhedl dy hun, ac mi a wnaf ddaioni i ti.

10 Ni ryglyddais ddim o'ch holl dygaredd-
au di, nac o'z holl wirionedd, yz hyn a wnaethost
a'ch wās di : o blegit a'm ffonn y daethym tros
yz fozddonen hon, ond yn atw'r ydwiŷ yn ddwy
fintai.

11 Achub si atolwg o law fy mrawd, o law
Esau, o blegit yz ydwyŷi yn ei ofni ef, rhac dy-
fod o honatw, a'm taro si, [a'r] sam gyd a'r plant.

12 O blegit ty di a ddywedais, gwnaŷ dda-
oni i ti yn ddiaw : a'ch hād ti a ofodaf fel tyfod y
mōz, yz hwn o amlder ni ristir.

13 Ac pno y trigodd efe y noson honno : ac
o'z hyn a ddaeth i'w law ef y cymmerth efe an-
rheg i'w fratw Esau,

14 Dau cant o eifr, ac ygain o fychod, deir
cant o ddefaid, ac ygain o hyyddod :

15 Dec ar hugain o gamelod blithion ai
llydnod, deugain o warthec, a dec o deirw, yg-
ain o allynnod, a dec o ebolion.

16 Felly efe a roddes yn llaw ei weision, bōb
gyr o'z naillu, ac a ddywedodd wrth ei weisi-
on: ewch trosodd o'm blaen i, a gosodwch gyfr-
wng rhwng pob gyr ai gilpdd.

17 Ac efe a ozychymynnodd i'r blaenaf gan
ddywedyd : os Esau fy mrawd a'ch gyferfydd
di, ac a ymosyn a thy di gan ddywedyd : I bwy
[y perthyni] di : ac i ba le 'r ei : ac eiddo pwy
[yw] y rhai hyn o'ch flaen di :

18 Pna y dyweddi, anrheg dy wās Jacob yw
honn, wedi ei hantoni i'm harglwydd Esau : ac
wele yntef hefyd ar ein hol ni.

19 Felly y gozychymynnodd hefyd i'r ail, ac
i'r trydydd, ac i'r rhai oll oeddynt yn canlyn y
gyroedd, gan ddywedyd : yn y modd hwn y
dywedwch wrth Esau, pan gyfarfyddoch ag ef.

20 A dywedwch hefyd, wele dy wās Jacob ar
ein hol ni o blegit (eb ef) bodlonaf ei wyneb ef a'r
anrheg yz hon [fydd] yn myned o'm blaen : ac
wedi hynny edrychaf yn ei wyneb ef, ond antur
efe a dderbyn fy wyneb inne.

21 Felly yz anrheg a aeth oi flaen ef, ac efe a
dygodd y noson honno yn y gwerstyll.

22 Ac efe a gyfododd y noson hōno, ac a gym-
merth ei ddwy wŷagedd, ai ddwy law-foxywn,
ai bŷn māb ar ddéc, ac a aeth tros rŷd Jabboc.

23 Ac ai cymmerth hwynt, ac ai trosglwydd-
odd trwy'r afon : felly efe a drolglwyddodd yz
hyn [oedd] gannodo.

24 Ac Jacob a adalwyd ei hunan, pna yz
ymdrechodd gwŷ ag ef, nes codi'r wawz.

25 A phan welodd na bydde yn ddech nac ef :
pna y cyffyddodd efe ag afal ei glun ef, fel y
llaessodd afal clun Jacob, wrth ymdrechu o hon-
aw ag ef.

26 A'r [Angel] a ddywedodd, gollwng si
ymmaith, o blegit y wawz a gyfododd : yntef a
attebodd *nich oll yngafon i'm bendithi si.

27 Hefyd [yz angel] a ddywedodd wrtho,
bech [yw] dy hentw di : ac efe a attebodd Jacob.

28 Yntef a ddywedodd, *mwyach ni elwir dy
hentw di Jacob, ond Israel : o blegit ymdrechais
gyd a Duw fel tywysog, felly [yz ymdrechi]
gyda dynion a thi a ozychfugi.

29 Pna Jacob a ymosynnodd, ac a ddywed-
odd mynega attolwg dy hentw, ac yntef a atte-
bodd, i ba bech y gofynni hyn am fy hentw i : ac
pno efe ai bendithiodd ef.

30 Ac Jacob a alwodd hentw y fann Peniel :
o blegit gwelais Duw wyneb yn wyneb, a
diangodd fy entoeg.

Of. 7. 124

G=ncf. 35. 10

31 A'r haul a'gyfodafe arno fel yz oedd yn myned trwy Peniel, ac efe [oedd] yn gloff oi giuin.
 32 Am hynny meibion Israel ni fwyânt y gewyn a giliodd yz hwn [lydd] o fewn a fal y glun hyd y dydd hwn, o blegit cyfwrdd ag afal clun Jacob ar y gewyn a giliodd.

P E N . XXXIII.

4 Esau ac Jacob yn cyfarfod, ac yn cymmodi ai gilydd.
 11 Esau yn derbyn anrhegion Jacob. 19 Jacob yn prynu dtyll o dir. 20 Ac yn cyfodi allor.

Ac Jacob a dberchafodd ei lygaid, ac a e-dyphodd, ac wele Esau yn dyfod a phedwar cant o wŷz: ac efe a rannodd y plant at Lea, ac at Rahel, ac at y ddwy law-fozwyn.

2 Ac ym mlaen, y gosododd efe y ddwy law-fozwyn, ai plant hwynt: a Lea, ai phlant hithe yn ol [y rhai hynny:] yno Rahel a Joseph yn olaf.

3 Ac yntef a gerddodd oi blaen hwynt, ac a ymstygodd i lawz seith-waith, oni ddaeth efe hyd ac ei frawd.

4 Pna Esau a redodd iu gyfarfod ef, ac ai coffetiodd ef, ac a fychiodd ar ei wddf ef, ac ai cullanodd ef, a hwynt a wplasant.

5 Ac a dberchafodd ei lygaid ac a ganfu y gwagedd, a'r plant, ac a ddywedodd, pwy yw y rhai hyn cennyt ef: yntef a ddywedodd y plant y rhai a roddes Duw i'ch wâs di.

6 Felly y llaw-fozwynion a ddyneffasant, hwynt-hwy, ai plant, ac a ymgrymmasant.

7 Pna y nesaodd Lea, ai phlant hithe, ac a ymgrymmasant, ac wedi hynny y nesaodd Joseph a Rahel, ac a ymgrymmasant.

8 Pna [Esau] a ddywedodd, pa bech [yw] cennyt yz holl sintai atcw yz hon a gyfarfûm i'z yntef a ddywedodd [anfonais hwynt] i gael ffafoz yng-olwg fy arglwydd.

9 Ac Esau a ddywedodd y mae gennifi ddi-gou fy nraibw: bydded i ti yz hyn [lydd] gennyf.

10 Ond Jacob a ddywedodd nage attolwg os cefais ffafoz yn dy ollwg: ond cymmer fy anrheg o'm llaw fi, gan weled o honof dy wyneb di, fel gweled wyneb Duw, a'ch fod yn fodlon i mi.

11 Cymmer attolwg fy anrheg, yz hon a ddycepwyd i ti: o blegit Duw ai roddes i mi, ac am fod gennifi bôb peth: felly efe a **fa** daer arnofef, ac yntef a gymmerodd:

12 Ac a ddywedodd cychwannun ac atwn, a mi a'af o'ch flaen di.

13 Yntef a ddywedodd wŷcho, fy arglwydd a wŷz mai tynner [yw] y plant, a [bod] y praido a'r gwarthec blithion gyd a'm fi: os gyrryz hwynt bn diwmod yn rhy chwynn, yna marw a wna yz holl haido.

14 Aed attolwg fy arglwydd o flaen ei wâs, a minne a ddeuaf yn araf gyd a'r anifeiliaid y rhai [ydynt] o'm blaen i, a chybd ar plant, hyd oni ddellwyl at fy arglwydd i Seir.

15 Pna Esau a ddywedodd, gadawaf yn awz gyd a'ch [rai] o'z bobl y rhai [ydynt] gennyf

fi: yntef a atebodd, I ba bech [y gwnef] hynny: cafwyl ffafoz yng-olwg fy arglwydd.

16 Felly Esau y dydd hwnnw a ddyphwe-lodd ar hyd ei ffordd ei hun i Seir.

17 Ac Jacob a gerddodd i Surcoth, ac a a-dailabodd iddo dy, ac a wnaeth fychod iu anifeili aid: am hynny efe a alwodd henw y lle Surcoth.

18 Hefyd Jacob a ddaeth yn ilwddiamus i ddinas Sichem, yz hon [lydd] yng-wlad Canaan, (pan ddaeth efe o Heclopotamia,) ac a werffyllodd o flaen y ddinas.

19 Ac a bynodd rann o'z maes yz hwn yz estynnafef ei babell ynddo, o law meibion Hemoz, ead Sichem, am gant darn o artan.

20 Ac a ollododd yno alloz, ac ai henwodd [alloz] cadarn Duw i'z Israel.

P E N . XXXIIII.

2 Sichem mab Hemor yn treifo Dina. 8 Hemor yn ei gosyn hi yn briod i Sichem. 22 Enwaediad y Siceiniaid wrth ddymuniad meibion Jacob, a thrwy ei-riol Hemor. 25 Simeon a Lefi yn dial am aniwairdeb Sichem. 28 Jacob yn ceryddu ei feibion am eu gwaith yn dial.

Yna Dina merch Lea, yz hon a ymddugafef hi i Jacob, a aeth allan i weled merched y wlad.

2 Pna Sichem mab Hemoz yz Hefiad ty-wyslog y wlad [honno] ai canfu hi, ac ai cymmerth hi, ac a o'z weddodd gyd a hi, ac ai treffiodd.

3 Ai feddwl ef a lŷnodd wrth Dina ferch Jacob: ie efe a hoffodd y llangces, ac a ddywedodd wrth [fodd] calon y llangces.

4 Sichem hefyd a lefarodd wrth Hemoz ei dâd gau ddyweddy: cymmer y llangces hon yn wraig i mi.

5 Pna Jacob a glybu [i Sichem] halogi Dina ei ferch, ai feibion ef oeddynt gyd ai hant-feiliaid yn y maes: am hynny Jacob a dawodd afôn hyd oni ddaethant hwy [adyef]

6 A Hemoz tad Sichem a aeth allan at Jacob, i ymddiddan ag ef.

7 Pna meibion Jacob a ddaethant o'z maes, ac wedi clywed o honnynt, ymosodasant, a digia-sant yn ddirfawz, o blegit gwneuthur [o Si-chem] ffolmeb yn Israel, gan o'z wedd gyd a merch Jacob, canys ni ddylofssyd gwneuthur felly.

8 A Hemoz a ymddiddanodd a hwynt gan ddyweddy, glynu a wnaeth meddwl Sichem fy mab i wrth eich merch chwi: rhoddwch hi attolwg yn wraig iddo ef.

9 Ac ymgysfathychwch a ni, rhoddwch eich merched chwi i ni, a chymmerwch ein merched ni i chwithau.

10 Felly y prestwylwch gyd a ni, a'r wlad fydd o'ch blaen chwi, trigwch a negeseuwch ynddi, a byddwch feddiannol o honi.

11 Sichem hefyd a ddywedodd wrth ei chad, ac wrth ei brodyz hi, cafwyl ffafoz yn eich go-lwg, a'r hyn a ddywedoch wrthif a roddaf.

12 Gosodwch arnaf fi donfawz gynhyfscach, neu roddiaw, ac mi a roddaf fel y dywedoch wr-

chif : rhoddwch chwithau y llangces i mi yn waig.

13 Pna meibion Jacob a attebasant Sichein, a Hemoz ei dâd ef, ac a ymddiddanasant yn dwyllodius, o herwydd iddo ef halogi Dina eu chwaer hwynt.

14 Ac a ddywedasant wrthynt hwy, ni allwn lneuchur y peth hyn, gan roddi ein chwaer ni i wy dienwaededic, o blegit gwarthudd [yw] hynny i ni.

15 Ond yn hynny y cytunwn a chwí, os byddwch fel hynny, gan enwaedu pob gwypw i chwí.

16 Pna y rhoddwn ein merched ni i chwí, ac y cymmerwn eich merched chwithau i ninnau, a chydd trigwn a chwí, a byddwn yn vn bobl.

17 Ond oni wandewch arnom ni i gael o honoch eich enwaedu, pna y cymmerwn ein merch, ac a awn ymmaith.

18 At geiriau hwynt oeddynt dda yng-olwg Hemoz, ac yng-olwg Sichein mab Hemoz.

19 Ac nid oedd y llange wnaethur y peth o blegit efe a roddafe ferch ar ferch Jacob: ac yz oedd efe yn anrhybuddusach na holl dy ei dâd ef.

20 Pna Hemoz, a Sichein ei fab ef a aethant at boeth eu dinas hwynt, ac a lefarasant wrth eu dinaswion hwynt, gan ddywedyd :

21 Y gwyp hyn heddychol [ynt] hwy gyd a ni, ac a bysgant yn y wlad [hon], Jac a wnant eu negesau [ynddi] : Jac wele [y mae] y wlad yn ehang o leocdd ger eu hion hwynt : cymmerwn eu merched hwynt i ni yn wgedd, a rhoddwn ein merched ninnau iddynt hwy.

22 Ond yn hynny y cytuna y dynion a ni, i ddygo gyd a ni, gan fod yn vn bobl, trwy enwaedu pob gwypw i ni, fel y maent hwy yn enwaededic.

23 Eu hanifeillair hwynt, ac cyfoeth hwynt, ai holl yscrubiatio hwynt onid eiddo ni [fyddant] hwy : yn unig cytunwn a hwynt, fel y triggant gyd a ni.

24 Pna ar Hemoz, ac ar Sichein ei fab ef y gwandawodd pawb a'r a oeddynt yn dyfod allan o boeth ei ddinas ef : ac enwaedwyd pob gwypw [lef] y rhai oll a'r a oeddynt yn dyfod allan o boeth ei ddinas ef.

25 A bu ar y crydydd dydd pan oeddynt hwy yn ddolurus, ymmeryd o ddau o feibion Jacob Simeon, a Lefi, hodyz Dina, bôb vn ei gleddyf, ac a ddacthant yn erbyn y ddinas yn hyderus, ac a laddasant bôb gwypw.

Gene. 49. 6.

26 *Laddasant hefyd Hemoz, a Sichein ei fab ef, a min y cleddyf : a chymmerasant Dina o dy Sichein, ac aethant allan.

27 Meibion Jacob a ddaethant ar y lladdedigion, ac a yspeilasant y ddinas, am halogi o honnynt eu chwaer hwynt.

28 Cymmerasant eu defaid hwynt, ai gwarthec, ai hallynnod hwynt, a'r hyn [oedd] yn y ddinas, a'r hyn [oedd] yn y maes.

29 Caeth-gludasant hefyd, ac yspeilasant

eu holl gyfoeth hwynt, ai holl blant hwynt, ai gwagedd hwynt, a'r hyn oll [oedd] yn y tai.

30 Pna Jacob a ddywedodd wrth Simeon, ac wrth Lefi, trallobasoch si gan beri i mi fod yn ffridd gan bresswylwyr y wlad, gan y Canaanaid, a'r Phereziaid, a minne ag ychydic o wpr : ymgafelant gan hynny yn fy erbyn, a tharawant si, felly y difethir si, mi, a'm cwtwyr.

31 Hwyrchau a attebasant, ai megis puttain y gwnae efe ein chwaer ni ?

P E N. XXXV.

1 Jacob yn myned i Bethel wrth orchymmyn Duw i adailadu allor. 2 Efe yn puro tylwyth ei dy. 3 Duw 'n gwneuthur i elynion iacob ei ofni. 4 Debora mammaeth Rebecca 'n marw. 5 Addo gwlad Canaan. 6 Rachel yn marw ar anedigaeith dyn bach. 7 Meibion iacob. 8 Iacob yn dyfod at ei dâd Isaac. 9 Oes, a marwolaeth Isaac.

Y Na y dywedodd Duw wrth Jacob, cyfot, elcyn i Bethel, a thyrig yno, a gwna yno a lloz i Dduw, yz hwn a ymddangosodd i ti *pan ffoaill o wydd Efaudy frawd.

Gene. 31. 4.

2 Pna Jacob a ddywedodd wrth ei deulu, ac wrth y rhai oll [oeddynt] gyd ag ef : bwritwch ymmaith y duwiau dieithz, y rhai [ynt] yn eich plith chwí, ac ymlânheuwch, a newidwch eich gwifcoedd.

3 O blegit cyfodwn, ac elcynnwn i Bethel, ac yno y gwnaf alloz i Dduw yz hwn a'm gwandawodd yn nfydd syng-hylludd, ac a fu gyd a'm si yn y ffordd, yz hon a gerddais.

4 Pna y rhoddasant at Jacob yz holl ddouwiau dieithz y rhai [oeddynt] yn eu llaw hwynt, a'r clust-dyslau, y rhai [oeddynt] yn eu clustiau hwynt : ac Jacob at cuddiodd hwynt, tann y dderwen, yz hon [oedd] yn ymmyl Sichein.

5 Felly y cychwinnasant, ac ofni Duw [oedd] ar y dinasoedd, y rhai [oeddynt] ofhamgplech hwynt, ac nid erlidasant ar ol meibion Jacob.

6 Ac Jacob a ddaeth i Luz, yng-wlad Canaan, hon [yw] Bethel, efe ai holl bobl y rhai [oeddynt] gyd ag ef :

7 Ac a adallawodd yno alloz, ac a hentwodd y *lle El-bethel : o blegit yno yz ymddangosafle Duw iddo ef, pan ffoafe efe o wydd ei frawd.

Gene. 28. 19.

8 A marw a wnaeth Deboza mammaeth Rebecca, a hi a gladdwyd i llaw Bethel dann y dderwen : am hynny y galwyd hento honno Alhon-bachuch.

9 Hefyd Duw a ymddangosodd eilwaith i Jacob pan ddaeth efe o Mesopotamia ac ai bendithiodd ef.

10 A Duw a ddywedodd wrtho, dy hento di [yw] Jacob, ni *elwir dy hento di Jacob mwy, onid Israel a fydd dy hento di : galwodd gan hynny ei entw ef Israel.

Gene. 32. 8.

11 Hefyd Duw a ddywedodd wrtho, myfi [wyl] Dduw holl alluog, cynnydda, ac amlyd : cenedl,

cededl, a chymulleidfa cenhedloedd a fydd o he-
 not ti, a bynhinnoedd a ddeuanc allan o'ch lwy-
 nau di,
 12 A'r wlad yz hon a roddais i Abrahám, ac
 i Isaac, a roddaf i ti, ac i'ch hâd ti ar dy ôl di y
 rhoddaf y wlad [honno.]
 13 Pna'r efcynnozd Dwtu oddi wythaw ef
 yn y fan lle y llefaraf efe wytho ef.
 14 Ac Jacob a ofododd golofn i sefyll yn y
 fann lle'r ymddiddanaf efe ag ef, [lef] co-
 lofn faen, ac a daenellodd arni ddiod offrwini, ac
 a dywalltodd olew arni.
 15 Felly Jacob a alwodd hentu y fann lle
 r ymddiddanodd Dwtu ag ef: Bethel.
 16 Pna'r aethant ymmaith o Bethel, ac yz
 oedd etto megis mulltir o dir i ddyfod i Ephraim:
 yno'r efcyodd Rachel, a bu galed [arni hi] wyth
 efcy.
 17 A darfu pan oedd yn galed [arni] wyth
 efcy o honi, i'r fdywaig ddywedyd wythi hi,
 nac ofna: o blegit llymnia hefyd i ti fâb,
 18 Darfu hefyd wyth fened oi henaid hi
 allan, (o blegit marw a wnaeth hi) yna iddi hi
 alw ei enw ef Benoni: ond ei dâd ai henwodd ef
 Ben-iâmin.
 19 Felly Rachel a fu farw, ac a gladdwyd yn
 y ffordd i Ephraim: hon [yw] Bethlehem.
 20 Ac Jacob a ofododd golofn i sefyll ar ei
 bedd hi, honno [yw] colofn bedd Rachel hyd he-
 ddyw.
 21 Pna Israel a gerddodd, ac a estynnodd
 ei babell o'z tu hwnt i Digidal-eder.
 22 A phan yboedd Israel yn trigo yn y w-
 iad honno, yna Ruben a aeth, ac a o'rweddodd
 *gys a Bilha gozdderch-wraig ei dâd ef, achlybu
 Israel [hyzny:] yna meibion Jacob oeddynt
 ddeu-ddec.
 23 Meibion Lea, Ruben cyntafanedic Ja-
 cob, a Simeon, a Leî, ac Juda, ac Isaac, a Za-
 bulon,
 24 Meibion Rachel, Joseph, a Benjamin.
 25 A meibion Bilha llaw-fozwyn Rachel:
 Dan, a Nephthali.
 26 A meibion Zilpha llaw-fozwyn Lea:
 Gad, ac Aser, Dymma feibion Jacob, y rhat a
 anwyd iddo ym-Mesopotamia.
 27 Pna Jacob a ddaeth at Isaac ei dâd efi
 Hamre i gaer Arba, hon [yw] Hebron, lle'r
 ymdeithiaf Abrahám, ac Isaac.
 28 A dyddiau Isaac [oeddynt] gan-mlwydd,
 a phedwar bgain mlwydd.
 29 Pna Isaac a dyngodd, ac a fu farw, ac a
 galeiwyd at ei bobl yn hên, ac yn gyflawn o oe-
 dyan, ai feibion Esau ac Jacob ai claddasant
 ef.

PEN. XXXVI.

2 Gwraecdd Esau. 7 Cyfoeth Jacob, ac Esau. 9 Hi-
 liogaeth Esau. 24 Caffachad mûlod.

” **A**c dymma genedlaethau Esau: efe yw
 ” Edom.

2 Esau a gymmerth ei wjagedd o ferched
 Canaan: Ada merch Esau yz Hethiad, ac A-
 holibama merch Ana, merch Sibeon yz He-
 thad.
 3 Basemath hefyd merch Ismael, chwacr
 Nebaioth.
 4 Ac *Ada a ymddug Eliphas i Esau, a
 Basemath a efcyodd ar Rehuel. 1.Cron.1.35.
 5 Aholibama hefyd a efcyodd ar Jehus, ac
 Talam, a Chozah: dymma feibion Esau, y rhat
 a anwyd iddo yng-wlad Canaan.
 6 Ond Esau a gymmeraf efi wjagedd, ai
 feibion, ai ferched, a holl ddynton ei dy, ai amfei-
 liaid, ai holl yscrubliaid, ai holl gyfoeth efi yz hyn
 a gafglaf efe yng-wlad Canaan, ac a aeth
 ymmaith i wlad [Seir] cynn dyfod ei fraud
 Jacob.
 7 O blegit eu cyfoeth hwynt oedd fwy,
 nac y gellynt gyd trigo: ac nis galle gwlad eu
 hynwaith eu cynnwys hwynt gan eu hanfei-
 liaid,
 8 Felly y * trigodd Esau ym mynydd 1ofua.24.4.
 Seir: Esau [yw] Edom,
 9 Ac dymma genedlaethau Esau tâd yz
 Edomiaid ym mynydd Seir.
 10 Dymma hentuau meibion Esau: * Eli-
 phas mab Ada gwraig Esau: Rehuel mab
 Basemath gwraig Esau.
 11 A meibion Eliphas oeddynt Theman,
 Omar, Sepho, a Gatham, a Chenez.
 12 A Thimna oedd o'zdderch-wraig i Eli-
 phas mab Esau, ac a efcyodd Amelec i Eli-
 phas, dymma feibion Ada gwraig Esau.
 13 Ac dymma feibion Rehuel: Rahath, a
 Serah, Samma, a Hizza, y rhat hyn oeddynt
 feibion Basemath gwraig Esau.
 14 Hefyd y rhat hyn oeddynt feibion Aholi-
 bama merch Ana, merch Sibeon gwraig E-
 sau: canys hi a ymddug i Esau, Jehus, ac Ja-
 lam, a Chozah.
 15 Dymma ddugiaid meibion Esau: mei-
 bion Eliphas cyntafanedic Esau, duwe The-
 man, duwe Omar, duwe Sepho, duwe Ce-
 nez.
 16 Duwe Chozah, duwe Gatham, duwe A-
 melec: dymma ddugiaid Eliphas yng-wlad E-
 dom: dymma feibion Ada.
 17 Ac dymma feibion Rehuel mab Esau,
 duwe Rahath, duwe Serah, duwe Samma,
 duwe Hizza: dymma ddugiaid Rehuel yng-w-
 lad Edom: dymma feibion Basemath gwraig
 Esau.
 18 Dymma hefyd feibion Aholibama gw-
 raig Esau, duwe Jehus, duwe Talam, duwe
 Chozah: dymma ddugiaid Aholibama merch
 Ana gwraig Esau.
 19 Dymma feibion Esau, ac dymma eu
 dugiaid hwynt: efi [yw] Edom.
 20 Dymma feibion Seir yz Hozaiad, cyfan-
 neddwyz y wlad [honno:] Lotan, a Sobal, a
 Sibeon, ac Ana.

21 A Dison, ac Eser, a Disan: dymma ddugiaid yz Hoziad meibion Seir yng-wlad Edom.
 22 A meibion Lotan oeddynt Hozi, a Demam: a chwær Lotan [oedd] Chimna.
 23 Ac dymma feibion Sobal: Alfan, a Hanahath, ac Ebal, Sepho, ac Onam.
 24 Ac dymma feibion Sibeon: sef, Afa, ac Ana: hwn yw Ana r hwn a gafodd y mulod yn yz antalwech wrth bozhi o honatw alynnod Sibeon ei dâd.
 25 Ac dymma feibion Ana: Dison, ac Aholibama merch Ana.
 26 Dymma hefyd feibion Dison: Hemdan, ac Elban, a Jethran, a Cheran.
 27 Dymma feibion Eser, Bilhan, a Saafan, ac Acan.
 28 Dymma feibion Disan: Us, ac Aran.
 29 Dymma ddugiaid yz Hoziad: Duwc Lotan duwc Sobal, duwc Sibeon, duwc Ana.
 30 Duwc Dison, duwc Eser, duwc Disan: dymma ddugiaid yz Hoziad, wrth eu dugiaethau yng-wlad Seir.
 31 Dymma hefyd y hynhinoedd y rhai a deyrnasasant yng-wlad Edom cyn teyrnasu hynin ar feibion Israel.
 32 Yn gyntaf y teyrnasodd yn Edom Bela mab Beoz: a henw ei ddinas ef [oedd] Dinhebah.
 33 Yna Bela a fu farw: a Jobab mab Setrah o Bosra a deyrnasodd yn ei le ef.
 34 Jobab hefyd a fu farw: a Husam o wlad Temani, a deyrnasodd yn ei le ef.
 35 A bu Husan farw: yna Hadad mab Bedad yz hwn a darawodd y Midian ym maes Hoab, a deyrnasodd yn ei le ef: a henw ei ddinas ef [ydoedd] Aftih.
 36 Parto hefyd a wnaeth Hadad, a Samlah o Hastreah a deyrnasodd yn ei le ef.
 37 A phan fu Samlah farw: Saul o Rehoboth [wrth] yzafon, a deyrnasodd yn ei le ef.
 38 A phan fu Saul farw, Baalhanan mab Achboz a deyrnasodd yn ei le ef.
 39 A phan fu Baalhanan mab Achboz farw: Hadar a deyrnasodd yn ei le ef, a henw ei ddinas ef [oedd] Wau: A henw ei wraig Hehetabel, merch Hatreb, merch Bezahab.
 40 Dymma gan hynny henwau ddugiaid Eflau ynol eu teuluoedd hwynt, yn eu trigleoedd hwynt, erbyn eu henwau hwynt: duwc Timna, duwc Alfah, duwc Jetheth.
 41 Duwc Aholibama, duwc Ela, duwc Pinon.
 42 Duwc Cenaz, duwc Theman, duwc Hiblar.
 43 Duwc Hagdiel, duwc Iran: dymma ddugiaid Edom, yn ol eu preswylfeudd yng-wlad eu perchennogaeth hwynt: dymma Eflau tād yz Edomiad.

PEN. XXXVII.

1. Ioseph yn achwyn ar ei frodyr wrth ei dâd. 5. Efe yn breuddwydio, ai frodyr yn ei gafau. 28. Ac yn ei

werthu ef i'r Ismaeliad. 34. Galar Jacob am Ioseph.

A Chygodd Jacob yng-wlad ymddaithe ei dâd sef yng-wlad Canaan.

2 Dymma genhedlaethau Jacob: Ioseph yn fab dwy flwydd ar bymthec oedd fugail gyd ai frodyr ar y praidd: ac efe oedd yn llange gyd a meibion Bilha, a chyb a meibion Zilpha gwagedd ei dâd ef: yna Ioseph a ddygodd eu dywg enllib hwynt at eu tād hwynt.

3 Ac Israel oedd hoffach ganddo Ioseph nai holl feibion, o blegit efe ai cawle ef yn ei hennaint: ac efe a wnaeth siaced fraith iddo ef.

4 Pan welodd ei frodyr, fod eu tād yn ei garu ef yn swy nai holl frodyr: yna hwy ai casasant ef, ac ni feddynt ymddiddan [ag] ef yn heddyrhol.

5 Ac Ioseph a freuddwydiodd freuddwyd, ac ai mynegodd i'w frodyr: am hynny y casasant ef etto yn ychwaneg.

6 O blegit dywedale wrthynt, gwrandetwch atolwg y breuddwyd hwn, yz hwn a freuddwydais.

7 Ac wele rhtwymo ysgubau r oeddem ni yng-hanol y maes, ac wele fy yscub mau fi a gyfododd, ac a safodd hefyd, ac wele eich yscubau chwi a ddaethant o amgylch ac a ymgyrmasant i'm hysgub mau fi.

8 Yna ei frodyr a ddywedasant wrtho ef, ai gan deyrnasu y teyrnest arnom ni: ai gan arglwyddiaethu r arglwyddieithi arnom ni: etto am hynny y chawnegasant ei gafau ef, o blegit ei freuddwydion, ac o blegit ei eiriau ef.

9 Hefyd efe a freuddwydiodd etto freuddwyd arall, ac ai mynegodd i'w frodyr, ac a ddywedodd: wele yz haul, a'r lleuad/ ac bn ar ddec o ser yn ymgyrmmu i mi.

10 Ac efe ai mynegodd i'w dâd, ac i'w frodyr, ai dâd a feiodd arno ef, ac a ddywedodd wrtho ef pa freuddwyd yw hwn, yz hwn a freuddwydais: ai gan ddyfod y deulwn ni, mi a'ch sam a'ch frodyr, i ymgyrmmu i lawr i ti?

11 Ai frodyr a genfigennasant wrtho ef, ond ei dâd a gadwodd y peth [mewn côf:]

12 Yna ei frodyr ef a aethant i fugeilio praidd eu tād yn Sichem.

13 Ac Israel a ddywedodd wrth Ioseph, onid [yw] dy frodyr yn bugeilio yn Sichem: tyret, a mi a'ch anfonaf atynt: yntef a ddywedodd wrtho ef, wele fi.

14 Yna y dywedodd ei [dâd] wrtho ef, dos weithian, eddych [pa] lwyddiant [fydd] i'ch frodyr, a [pha] lwyddiant [fydd] i'r praidd, a dwg eilch wael at [i] mi: felly efe ai hanfonodd ef o lynu Hebron, ac efe a ddaeth i Sichem.

15 Yna y cyfarfu gŵr ag ef: ac wele efe yn cyrwydio yn y maes, a'r gŵr a ymosynnodd [ag] ef, gan ddywedyd, pa beth yz ydwynt yn ei geistio?

16 Yntef a ddywedodd ceisio fy mrodyr yz ydwyf fi: mynega atolwg i mi pa le y maent hwy yn bugeilio?

17 Ar g'wz a ddywedodd cychwnnasant oddi ymuna, o blegit clywais hwynt yn ddywedw, awn i Dothan: yna Joseph a aeth a'r ol ei frodyz, ac ai cafodd hwynt o fewn Dothan.

18 Dwythau ai canfuant ef o bell, a chyn ei ddynesu atynt hwy'r ymwyriadasant hefyd [yn] ei [erbyn] Jaf, i'w ladd ef.

19 A ddywedasant báb yn wrth ei gilydd, wele accw y heddwyd-wz yn dyfod.

20 Deuwch gan hynny yn awz, a lladdwn ef, a thastwn ef yn un o'z pydewau, a ddywedwn, hwyll-fil dywg ai hwyttuodd ef: yna y cawn weled beth fydd ei freuddwydion ef.

21 A *Ruben a glybu, ac ai hachubodd ef, oi llaw hwynt, ac a ddywedodd, na laddwn ef yn farw.

22 Ruben a ddywedodd hefyd wrthynt, na thywllwch waed: hwyllwch ef i'r pydew hwn, y hwn [fydd] yn yzaniafwch, ac nac estynnwch law arno ef: fel yz achube ef oi llaw hwynt i'w ddwyn eil-waith at ei dâd.

23 A phan ddaeth Joseph at ei frodyz, yna y gwnaethant i Joseph ddiolc ei siacced [lef] y siacced fraith'r hon [ydoedd] a'm dans ef.

24 Yna y cymmerasant ef, a thastasant ef i'r pydew, a'r pydew [oedd] wâg heb ddwfr ynddo.

25 Yna'r eisteddasant i'w yttu hwyd, ac a dderchafasant eu llygaid, ac a edychasant: ac wele sintai o Ismaeliad yn dyfod o Silead yn myned i wared i'r Aipht, ai camelod yn dwyn llystiau, a balm, a myr.

26 Yna y ddywedodd Juda wrth ei frodyz, pa lesaad [a fydd,] os lladdwn ein brawd, a chelu ei waed ef?

27 Deuwch a gwerthwn ef i'r Ismaeliad, ac na fydded ein llaw ni arno ef: o blegit ein brawd ni a'n cna'w ni ydyw efe: ai frodyz a gyntunasant.

28 A phan ddaeth * y marchnad-wyz o Midian heibio, y tynasant, ac y cyfodasant Joseph i synu o'z pydew, ac a werthasant Joseph i'r Ismaeliad, er ygain darn o arian: hwyntau a ddygasant Joseph i'r Aipht.

29 Wedi hynny Ruben a ddaeth eil-waith i'r pydew, ac wele nid [ydoedd] Joseph yn y pydew: ac yntef a rwygodd ei ddillad.

30 Ac a ddychwelodd at ei frodyz, ac a ddywedodd, y llange nid [ydyw] accw: aminne i ba le'r âf fi?

31 Yna hwy a gymmerasant siacced Joseph, ac a laddasant lwdn gaff, ac a dyochasant y siacced yn y gwaed.

32 Ac a anfonasant y siacced fraith, ac ai dugasant at eu tâd hwynt, ac a ddywedasant, honn a gatwsom, mynn dybod weithian ai siacced dy fâb [yw] hi, ai nad e.

33 Yntef ai hadnabu hi, ac a ddywedodd, siacced fy mab [yw hi] * hwyll-fil dywg ai hwyttuodd ef: gan larpio y llarpwyd Joseph.

34 Ac Jacob arwygodd ei ddillad, ac a olo-

dodd sach-len am ei lwynau, ac a alarodd am ei fâb ddyddiau lawer.

35 Ai holl feibion, ai holl ferched a godasant i'w gyluro ef, ond efe a wythododd gymmerw cyllur, ac a ddywedodd: yn ddiau desynnaf yn alarus at fy mab i'r beddyd, ai dâd a wylodd [am dano] ef.

36 Ar Madiniaid ai gwerthasant ef i'r Aipht i Putiphar tywyllog Pharao, [a'r] di-stain.

P E N. XXXVIII.

2 Iuda yn priodi. 7 Drygioni Er, ac Onan, a dialled Duw arnynt hwy. 18 Iuda yn gorwedd gyd a Thamar. 24 Ac yn barnu Thamar i'w llosgi am Odineb. 29 39 Ganedigaeth Phares, a Zarah.

AC yn y cyfamser hwnnw, y darfu i Juda addeffcyn oddi wrth ei frodyz, a throi at w'z o Adulam, ai henw Hirah.

2 Ac yna y canfu Juda ferch g'wz o Ganaan, ai enw ef [oedd] Sua, ac ai cymmerodd hi, ac a aeth att' hi.

3 A hi a feichiogodd, ac a escozodd a'r fâb, ac efe a alwodd ei * enw ef Er.

4 A hi a feichiogodd eil-waith, ac a escozodd ar fâb, a hi a alwodd ei enw ef Dnan.

5 A thzachefn hi a escozodd ar fâb, ac a alwodd ei enw ef Selah: Ac yn Ce'zib yz oedd [Juda] pan escozodd hi ar hwn.

6 Yna Juda a gymmereth wraig i Er ei gyntaf-anedic: ai henw hi [oedd] Thamar.

7 Ac * yz oedd Er cyntaf-anedic Juda yn ddygionus yng-oltwg yz Argllwydd, am hynny y lladdodd yz Argllwydd ef.

8 Yna Juda a ddywedodd wrth Dnan dâs at wraig dy frawd, a gwna iddi rann cyfathrach-wz, a chysot hâd i'ch frawd.

9 Felly Dnan a wybu nad iddo ei hun y bydde'r hâd: gan hynny pan ele efe at wraig ei frawd, yna y colle efe ei [hâd] ar y llawz, rhac rhoddi o honaw hâd i'w frawd.

10 A dygionus oedd yz hyn a wnaethe efe yng-oltwg yz Argllwydd: am hynny efe ai laddodd yntef.

11 Yna Juda a ddywedodd wrth Thamar ei waidd ef, trig yn weddw [yn] nh' dy dâd, hyd oni chynnyddo fy mab Selah: oblegit efe a feddyliafe rhac lladd hwnnw hefyd, fel ei frodyz ef: felly Thamar a aeth, ac a dygodd [yn] nh' ei thâd.

12 Ac wedi llawer o ddyddiau, marw a wnaeth merch Sua gwraig Juda, yna Juda a gymmereth gylur, ac a aeth i synu i Thinnath, at gneif-wyz ei ddefaid, ef ai gymydog Hirah yz Adulamiad.

13 Wynegwyd hefyd i Thamar, gan ddywedw: wele dy chwegrwn yn myned i synu i Thinnath, i gneifio ei ddefaid.

14 Pithe a ddiolcodd ddillad ei gweddwdod oddi ani deni, ac a orchguddiodd [ei hwyneb] a moleb, ac a ymwlscodd, ac a eisteddodd yn urws Enaim yz hwn [fydd] ar y ffordd i Thinnath:

Gen. 42. 22.

Joeth. 10. 13. sal. 105. 17.

enef. 44. 28.

22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

“ Thinnath: o blegit gweled yz oedd hi fyned o
 “ Selah yn lawz, ac na roddais hi yn wraig i
 “ ddo ef.
 “ 15 Felly Juda ai canfu hi, ac a dphiodd [ei
 “ bod] hi yn buttain, o blegit gozchguddio o honi
 “ ei hwyneb.
 “ 16 Ac efe a dyoawdd atti hi i'r ffordd, ac a
 “ ddywedodd, cyret atolwg, gad imi ddyfod attaf:
 “ o blegit nid oedd efe yn gwybod mai ei waidd
 “ ef [ydoedd] hi: hithe a ddywedodd, beth a roddi
 “ i mi, os cei ddyfod attaf?
 “ 17 Yntef a ddywedodd, mi a heb yngaf fyn
 “ gaff o [blith] y praidd: hithe a ddywedodd
 “ [bod] law [ys] rhoddi wyl hvd oni heb yngach.
 “ 18 Yntef a ddywedodd, beth [fydd] y
 “ gwylt yz hwn a roddaf i ti: hithe a ddywedodd
 “ dy fel, a'ch gochl, a'ch ffonn, yz hon [fydd] yn
 “ dy law di: ac efe at rhoddes iddi, ac a aeth atti, a
 “ hi a feichiogodd o honaw ef.
 “ 19 Yna y cyfododd hi ac a aeth ymmaith, ac
 “ a ddiolcodd ei moled oddi amdeni, ac a wilcodd
 “ ddillad ei gweddwdob.
 “ 20 Ac Juda a heb yngodd fyn gaff yn
 “ llaw'r Abdulamiad ei gynyddog ef, i gymmeryd
 “ y gwylt o law y wraig: ond ni chafod [hwn-
 “ nw] hi.
 “ 21 Ac efe a ymosymodd a gwylt y frô
 “ honno gan ddywedyd: pa le [y mae] y buttain
 “ honno yz [hon] ydoedd yn Enaim wrth y ffordd:
 “ hwythau a ddywedafant ni: yz yma [yn] but-
 “ tain.
 “ 22 Yna efe a ddychwelodd at Juda, ac a ddy-
 “ wedodd, ni chefais hi, a gwylt y frô honno hefyd
 “ a ddywedafant ni bu yma [yn] buttain.
 “ 23 Ac Juda a ddywedodd, cymmered iddi
 “ hi, rhac ein bod ni yn watwogerdd: wele, mi a
 “ heb yngais y mynn hwn, a chithe ni chefais hi.
 “ 24 Ac ynghylch pen tri mis y mynegwyd
 “ i Juda, gan ddywedyd: Chamar dy waidd di a
 “ butteinodd, ac wele hi a feichiogodd hefyd
 “ mewin godineb: yna y dywedodd Juda dy-
 “ gwch hi allan, a llofer hi.
 “ 25 Yna hi (pan ddygwyd hi allan) a anfo-
 “ nodd ac ei chwegrwn, gan ddywedyd: o'z gwylt
 “ yz hwn fydd eiddaw y rhai hyn yz ydwyfi yn
 “ feichiog: hefyd hi a ddywedodd, adnebydd at-
 “ tolwg eiddo pwy [yw] yz fel, a'r gochl, a'r
 “ ffonn ymma.
 “ 26 Yna Juda a adnabu [y pethau hynny],
 “ ac a ddywedodd: cyfiawnach yw hi na'm fi, o
 “ herwydd na roddais hi i'm mab Selah: ac ni
 “ bu iddo ef a wnaeth a hi mwy.
 “ 27 Ac yn amser ei hescorpedigaeth hi, wele
 “ efellion yn ei chroch hi.
 “ 28 Bu hefyd pan efcorodd hi, i [yn] roddi
 “ [allan ef] law: a'r fyd-wraig ai cynmerth ac a
 “ rwyfodd a'm ei law ef [edef] gôch gan ddy-
 “ wedyd: hwn a ddaeth yn gyntaf allan.
 “ 29 A phan dymodd efe ei law yn ei hól, yna
 “ wele ei fr awd ef a ddaeth allan, a hithe a ddywe-
 “ dodd, pa ham y rhwygais arnat rwygiad? a'm

hynny y galwyd ei* entw ef Phares.
 30 Ac wedi hynny ei frawd ef a ddaeth al-
 lan, yz hwn [yz oedd yz edef] gôch a'm ei law: a
 galwyd ei entw ef Zarah.

1. Cron. 1.
Mat. 13.

P E N. XXXIX.

1 Gwerthu Ioseph i Putiphar. 2 Gwraig Putiphar
 yn ei demptio ef. 13 Ac yn achwyn arno ef. 20
 Eigarchar ef. 21 Ymgeledd Duw iddo ef.

Felly Ioseph a ddygwyd i wazed i'r Aipht, a
 Phutiphar yz Aipht-wz tywysog Pharao
 [af] ddistain ai yz ymmodd ef o law'r Ismaeliad,
 y rhai ai dygalent ef ei wared yno.

2 Ac yz oedd yz Arglywdd gyd ag Ioseph,
 ac efe oedd wz llwyddianus: tra fu efe yn nhf
 ei feistr yz Aiphtiad.

3 Ai feistr ef a welodd mai yz Arglywdd [o-
 edd] gyd ag ef, a [bod] yz Arglywdd yn llwy-
 ddo yn ei law ef yz hyn oll a wncle ef.

4 Felly Ioseph a gafodd ffafoz yn ei ollwg
 ef, ac ai gwalanaethodd ef, yntef ai gwnaeth ef
 yn ben-golygwr ar ei dy ef, ac ar oddes [yz hyn]
 oll oedd eiddo dan ei law ef.

5 Ac er pan wnaethe efe ef yn ben-golygwr
 ar ei dy, ac ar yz hyn oll [oedd] eiddo ef, darfu i'r
 Arglywdd fendithio t' r Aiphtiad er mwyn
 Ioseph: ac yz oedd bendith yz Arglywdd ar yz
 hyn oll oedd eiddo ef yn y t' r, ac yn y mats.

6 Am hynny y gadauodd efe yz hyn oll [o-
 edd] ganddo tan law Ioseph, ac nid adwaene
 ddim ar [a oedd] gyd ag ef, oddi eith y bwyd
 yz hwn yz oedd efe yn ei fwytta: Ioseph hefyd
 oedd de g o bydd, a glân yz ollwg.

7 A darfu wedi y pethu hynny i wraig ei
 feistr efdor chafu ei gollwg ar Ioseph, a dywe-
 dydd: goz wedd gyd am fi.

8 Yntef a wrthododd, ac a ddywedodd wrth
 wraig ei feistr, wele fy meistr nid erwyn pa beth
 [fydd] gyd a'm fi yn y t' r: rhoddes hefyd yz hyn
 oll [fydd] eiddo ef, tan fy llaw i.

9 Nid oes [neb] fwy yn y t' r hwn na myfi,
 ac ni waharddodd efe ddim rhagof, ond ty di, o
 blegit ei wraig ef [wyt] ti: pa fodd gan hynny
 y gallaf wneuthur y mawr-ddyg hwn, a phe-
 chu yn erbyn Duw?

10 Ac fel yz oedd hi yn dywedyd wrth Ioseph
 beunydd, ac yntef heb wrandu ar ni hi, i o'z
 wedd yn ei hynny hi, gan fod gyd a hi.

11 Yna yng-hylch y cyfamser hwnnw y bu
 i Ioseph ddyfod i'r t' r i wneuthur ei o'z wyl:
 ac nid [oedd] yz yn o ddyinion y t' r yno yn
 t' r.

12 Hithe ai daliodd ef erbyn ei wisc, gan
 ddywedyd, goz wedd gyd a mi: yntef a ada-
 wodd ef wisc yn ei llaw hi, ac a ffoawdd, ac a aeth
 allan.

13 A phan welodd hi adel o honaw ef ei
 wisc yn ei llaw hi, a ffoi ohonaw allan.

14 Yna hi a alwodd ar ddyinion ei t' r, ac a
 dyaethodd wrth ynt gan ddywedyd: gwelwch,
 efe a ddug i ni Hebrwy 'in gwriadwyddo: da-
 eth attaf i o'z wedd gyd a my fi, minne a wa-
 ddais

ddais a llef uchel.

15 A phan glywodd efe dderchafu o honoffi fy llef, a gweiddi: yno efe a ffoawd, ac a aeth allan, ac adawodd ei wisc yn fy ymmyl i.

16 A hi a osododd ei wisc ef yn ei hymnyl, hyd oni ddaeth ei feistr ef adref.

17 Yna hi a lefarodd wrtho yn y modd hyn, gan ddywedyd: yz Hebrze was, yz hwn a ddugait i ni a ddaeth attaf i'm gwladwyddo.

18 Ond pan dderchefais fy llef, a gweiddi, yna efe a adawodd ei wisc yn fy ymmyl, ac a ffoawd allan.

19 A phan glybu ei feistr ef eiriau ei wraig yz hai a lefaraf hi wrtho ef, gan ddywedyd, yn y modd hwn y gwnaeth dy was di i mi: yna yz enynnodd ei lid ef.

20 Yna meistr Joseph ai cymmerth ef, ac ai rhoddes ef ym y carchar dy, lle yz oedd carcharozion y byrenin yn rhwym. Ac yno y bu efe yn y carchar-dy.

21 Ond yz Arglwydd oedd gyd a Joseph, ac a ddangosodd iddo ef dygaredd, ac a roddes ffoaf iddo ef yngolwg pennaeth y carchar-dy.

22 A phennaeth y carchar-dy, a roddes tan law Joseph yz holl garcharozion, y rhai [oeddynt] yn y carchardd, ac efe oedd yn gwneuthur yz hyn oll a fuafent hwy yn ei wneuthur yno.

23 Nid [oedd] pennaeth y carchar-dy yn edrych am ddim oll a'r oedd [cann ei law ef, am [fod] yz Arglwydd gyd ag ef: a'r hyn a wnaif efe yz Arglwydd ai llwydde.

P E N. X L.

3 Pharaon yn carcharu ei ben-trulliad ai ben-pobydd.

8 O Dduw y daw deongliad breuddwydion. 19 Ioseph yn deonglio breuddwyd y ddau garcharor.

23 Aniolchgarwch y pen-trulliad tu ag at Ioseph.

A Darfu wedi y pecheu hynny i dnulliad byrenin yz Aipht, a'r pobydd bechu yn etbyn eu harglwydd hwynt, byrenin yz Aipht.

2 A Pharaon a lidodd wrth ei ddau bennaeth [sef] wrth y pen-trulliad, a'r pen-pobydd.

3 Ac ai rhoddes hwynt mewn dalfa, yn nhŷ y distain [sef] yn y carchar-dy, lle'r oedd Ioseph yn rhwym.

4 A'r distain a wnaeth Ioseph yn o lygw arnynt hwy: yna efe ai gwafanaethodd hwynt, a buant hwy mewn dalfa ddyddiau [lawer].

5 Yna breuddwydialant freuddwyd ill dau, pob un ei freuddwyd ei hun yn yz un nŷ [a] phob un ar ol deongliad ei freuddwyd ei hun, y trulliad a'r pobydd, y rhai [oeddynt] eiddo byrenin yz Aipht, ac yn rhwym yn y carchardd.

6 A'r bozau y daeth Ioseph attynt, ac a edrychodd arnynt, ac wele hwynt yn ahyll.

7 Ac efe a ymosymodd a phennaethiaid Pharaon, rhai [oeddynt] gyd ag ef mewn dalfa [yn] nhŷ ei feistr ef gan ddywedyd: pa ham [y ma] eich wynebaw yn ddywg heddyw?

8 Yna y dywedafant wrtho, breuddwydialom freuddwyd, ac nid [oes] ai deonglo ef: yna Ioseph a ddywedodd wrthynt, onid i Dduw

[y perthyn] dehogli: mynegwch adolwyn i mi.

9 Yna y pen-trulliad a fynegodd ei freuddwyd ef [i] Ioseph, ac a ddywedodd wrtho: yn fy mreuddwydd [yz oeddw] ac wele winwydden o'm blaen.

10 Ac yn y win-wyddden [yz oedd] tair caingc, ac [yz ydoedd] hi megis yn blaendarddu: ei bloeun a dorasse allan, ei gwypsc hi oeddynt addfed [eu] grawn-win.

11 Hefyd [yz oedd] cwyppan Pharaon yn fy llaw, a chymmerais y grawn-win, a gwelcrais hwynt i gwyppan Pharaon, a rhoddais y cwyppan yn llaw Pharaon.

12 Yna Ioseph a ddywedodd wrtho ef, dymma ei ddeongliad ef: tri diwrnod yw y tair caingc.

13 O fewn tri diwrnod etto Pharaon a dderchafu dy ben di, ac a'ch rŷdd di cilwaith yn dy swydd, a rhoddi gwyppan Pharaon yn ei law ef fel y buost arferol yn y cyntaf pan oeddyt dnulliad iddo.

14 Etto cofia fi gyd a'chi, pan fo daioni i ti, a gwna attolwg a mi dygaredd a choffa fi wrth Pharaon, a dwg fi allan o'r hwn.

15 O blegit yn lleddad i'm lladrattawd o wlad yz Hebrzeid, ac ymma hefyd ni wneuthum ddim, fel y gosodent fi yng-barchar.

16 Pan welodd y pen-pobydd mai daioni a ddeonglase efe, yna y dywedodd wrth Ioseph, minne hefyd [oeddw] yn fy mreuddwyd, ac wele dy chawell rhwyd-dylloc ar fy mhen.

17 Ac yn y catwell bechaf [yz oedd] peth o bob hwyd Pharaon o waith pobydd: ar ehediad yn eu hwycca hwynt o'r catwell oddi ar fy mhen.

18 Yna Ioseph a atebodd, ac a ddywedodd, dymma ei ddeongliad ef: tri diwrnod yw y tri chawell.

19 O fewn tri diwrnod etto y cymmer Pharaon dy benn di oddi arnat, ac a'ch groga di ar byrenn, a'r ehediad a swyccant dy gnawd ti oddi am danat.

20 Ac ar y trydydd dydd, yz oedd dydd ganedigaeith Pharaon, yna efe a wnaeth h wledd, i'w holl weision, ac efe a dderchafodd ben y pen-trulliad, a phen y pen-pobydd ym mysc ei weision ef.

21 Ac a osododd y pen-trulliad eilwaith yn ei swydd, ac yntef a roddes y cwyppan i law Pharaon.

22 A'r pen-pobydd a grogodd efe, fel y dehoglase Ioseph iddynt hwy.

23 Ond y pen-trulliad ni chostodd Ioseph eich anghostodd ef.

P E N. X L L.

26 Dehongliad breuddwyd Pharaon. 40 Ioseph yn lywyawdur ar yr holl Aipht. 50 Ganedigaeth dau fab Ioseph, Manasses, ac Ephraim. 54 Y newyn yn dechreu ar hyd yr holl wledydd.

Y Na ym mhen ddyf slynedd laton y bu i Pharaon freuddwydio: ac wele efe yn sefyll wrth

wyth yz afon.

2 Ac wele yn efcyn o'z afon saith [o] wartheg tég yz olwg, a thewon o gig, ac mew'n gwyr glodd-dir y porasent.

3 Wele hefyd saith o wartheg eraill yn efcyn ar eu hol hwynt o'z afon yn ddywg yz olwg, ac yn gullion o gig : a safafant yn ymmyl y gwartheg cymtal Jar lann yz afon.

4 Ar gwartheg ddywg yz olwg a chullion o gig a fwytafant y gwartheg tég yz olwg, a bheision : yna y dihunodd Pharao.

5 Efe a gyscodd hefyd, ac a freuddwydiodd eil-waith : ac wele saith o dwysennau yn cyfu ar vn gozfen, o [dwysennau] bheiscion a dá.

6 Wele hefyd saith o dwysennau teneuon, ac wedi eu deifio gan wynt y ddywain, yn tarddu allan ar eu hol hwynt.

7 Ar dwysennau teneuon a lyncgafant y saith dwysen fraife, allawn : yna y deffroawdd Pharao, ac wele bheuddwyd [oedd.]

8 Ac yn forcu y darfu iw yspyd gynhyrfu, yna efe a anfonodd, ac a alwodd am holl ddewiniaid yz Aipht, ai holl ddoethion hi : a Pharao a fynegodd iddynt hwy ei freuddwydion : ond nid [oedd] ai deongle hwynt i Pharao.

9 Yna y llefarodd y pen-trulliad wrth Pharao, gan ddywedyd : yz wyf fi yn cofio fy meiau heddyw.

10 Llithio a wnaethe Pharao wrth ei westion, ac efe a m rhoddes mew'n carchar [yn] hwy y distain, my fi a'r pen-pobydd.

11 Yna y bheuddwydialom freuddwyd yn yz vn nos, mi ag ef : bheuddwydialom bob vn ar ol deongliad ei freuddwyd ei hun.

12 Ac [yz oedd] yno gyd a nyhi lange o Hebreod, gwás i'r distain, pan fynegafom [ein bheuddwydion] iddo ef, yntef a ddeonglodd * i ni ein bheuddwydion, yn ol bheuddwyd pob vn, y deongliodd efe.

13 A darfu fel y deonglodd i ni felly y bu : rhoddwyd fi eilwaith i'm swydd, ac yntef a grogwyd.

14 Pharao gan hynny a anfonodd, ac a alwodd am Joseph : hwycheu ar redec af cyrchafant ef, o'z carchar : yntef a eilliodd [ei walle,] ac a newidiodd ei ddillad, ac a ddaeth at Pharao.

15 A Pharao a ddywedodd wrth Joseph, bheuddwydialom freuddwyd, ac nid [oes] ai deonglo ef : ond myfi a glywais ddywedyd am danat ti, y gwrandewi freuddwyd iw ddeongli.

16 Yna Joseph a atebodd Pharao gan ddywedyd : Duw nid my fi a ettyb lwyddiant i Pharao.

17 Pharao gan hynny a ddywedodd wrth Joseph : wele fi yn fy mreuddwyd yn sefyll ar fin yz afon.

18 Ac wele n efcyn o'z afon saith o wartheg tewon o gig, a theg yz olwg, ac mew'n gwyr glodd-dir y porasent.

19 Wele hefyd saith o wartheg eraill yn efcyn

yn ar eu hol hwynt, cullion, a thra ddywg yz olwg, ac yn dyuain o gig : ni welais rai cynddywg a hwynt yn holl dir yz Aipht.

20 Ar gwartheg cullion, a ddywg a fwytafant y saith muwch tewon cymtal.

21 Er eu myned iw boliau, ni wyddyd iddynt fyned iw boliau, canys yz olwg arnynt oedd ddywg megis yn y dechreuad : yna mi a ddeffroais.

22 Swelais hefyd yn fy mreuddwyd, ac wele saith dwysen llawn, a theg yn cyfodi o'z vn gozfen.

23 Ac wele saith dwysen teneuon, meinion, wedi eu deifio [gan] ddywain-wynt yn tyfu ar eu hol hwynt.

24 Yna y dwysennau teneuon, a lyncgafant y saith dwysen deg : a dywedais [hyn] wrth y dewiniaid, ond nid oedd ai deongle i mi.

25 Yna y dywedodd Joseph wrth Pharao, bheuddwyd Pharao fydd vn, yz hyn y mae Duw yn ei wneuchur a fynegodd efe i Pharao.

26 Y saith o wartheg tég saith mlynedd [dynt] hwy : a'r saith dwysen tég, saith mlynedd [dynt] hwy, vn bheuddwyd yw hyn.

27 Hefyd y saith muwch cullion a ddywg y rhai [oedd] dynt yn efcyn ar eu hol hwynt, saith mlynedd [dynt] hwy : a'r saith dwysen gwag gwedi eu deifio [gan] y ddywain-wynt, a fyddant saith mlynedd o newyn.

28 Hwn yw y peth yz hwn a ddywedais i wrth Pharao : yz hyn a wna Duw efe ai dangosodd i Pharao.

29 Wele saith mlynedd yn dyfod : o amldera mawr trwy holl wlad yz Aipht.

30 Ond ar eu hol hwynt y cyfyd saith mlynedd o newyn, fel yz anghofir yz holl amlder trwy wlad yz Aipht : a newyn a ddifetha y wlad.

31 Ac ni wybyddir [oddi wrth] yz amldera cymtal trwy y wlad, o herwydd y newyn hwnnw yz hwn [a fydd] wedi hynny : o blegit trwm iawn [fydd] ef.

32 Hefyd am ddyblu y bheuddwyd i Pharao ddywyaith, [hynny a fu] o blegit sicrhau y peth gan Dduw, a bod Duw yn bypffio iw wneuchur.

33 Weithian gan hynny cyrched Pharao [am] wj deallgar a doeth, a gosoded ef yn swyddog ar wlad yz Aipht.

34 Swnaed Pharao hyn, fel gosoded olygwyr ar y wlad a chymmered bummed ran [enw] gwlad yz Aipht tros saith mlynedd yz amldera.

35 Yna casglant holl ymboeth y blynyddoedd daionus hynny y rhai dynt ar ddyfod : fel casglant yz dan law Pharao, a chadwiant [ymboeth] mew'n dinafioedd.

36 A hysgoded yz ymboeth yng-hadw i'r wlad tros saith mlynedd y newyn, y rhai fyddant yng-wlad yz Aipht, fel na diffecher y wlad gan y newyn.

Genes. 40. 5.
Psal. 105. 20.

37 Ar peth oedd dda yng-olwg Ipharao ac yng-olwg ei holl weiflon.

38 Yna y dywedodd Ipharao wrth ei weiflon, a gaem ni wr fel hwn, yz hwn [y mae] yf- pydd Duw yndo.

39 Dywedodd Ipharao hefyd wrth Ioseph, wedi gwneuthur o Dduw i ei wybod hyn oll, nid deallgar, na doeth neb wrthit ti.

40 Ty di a* o:u wch wili fy nhf fi, ac ar dy fin y cufana fy mhobl oll: [yn] y deyrn-gader yn bnic y byddaf fwy na thy di.

41 Yna y dywedodd Ipharao wrth Ioseph, edrych, rhoddais di [yn swyddog] ar holl wlad yz Aipht.

42 A chynnod Ipharao ei fodwy oddi ar ei law, ac ai rhoddes hi ar law Ioseph, ac ai gwifcodd ef melwn gwifcoedd sidan ac a osododd gadwyn aur 'am ei wddf ef.

43 Ac a wnaeth iddo ef farchogeth yn yz ail cerbyd yz hwn [oedd] iddo ef ei hun: a llefwyd oi flaen ef Abiecc: felly y gosodwyd ef ar holl wlad yz Aipht.

44 Dywedodd Ipharao hefyd wrth Ioseph my fi [y dwyf] Ipharao: ac hebot ti ni chyfyd gwz ei law, nai dyoed trwy holl wlad yz Aipht.

45 A Ipharao a alwodd henw Ioseph Zaphnath Paaneah, ac a roddes iddo Alnath merch Potiperah offeiriad On yn wraig: yna yz aeth Ioseph allan dyos wlad yz Aipht.

46 Ac Ioseph [ydoedd] fab deng-mlwydd ar hugain pan safodd ef ger byon Ipharao byn nin yz Aipht: ac Ioseph aeth allan o wydd Ipharao, ac a dyanmlwyddo dwy holl wlad r Aipht.

47 Ar ddaiar a gwydiodd, tros saith mlynedd yz amldza, yn ddyrnediau.

48 Yntef a galeodd holl ymboeth y saith mlynedd yz rhat a fuan yng-wlad yz Aipht, ac a roddes ymboeth melwn dinaloedd: ymboeth maes y ddinas yz hwn [fydder] oi hamgylch, a roddes ef oi melwn.

49 Felly Ioseph a gynnulodd yd fel tywod y môr, yn dya lluosoc, hyd oni pheidiodd ai rifo, o blegit [yz ydoedd] heb rifedi.

50 Dnd cyn dyfod [yn] flwyddyn o newyn y* ganwyd i Ioseph ddau fab, y rhat a ymddug Alnath merch Potiperah offeiriad On iddo ef.

51 Ac Ioseph a alwodd henw y cyntafanc- die Panalles: oblegit [eb efe] Duw a wnaeth i mi anghofio fy llafur oll, a chylwyth fy-nhad oll.

52 Ac efe a alwodd henw r ail Ephraim, oblegit [eb efe] Duw 'am ffetwythlonodd i yng-wlad yng-oryz ymder.

53 Yna y darfu saith mlynedd yz amldza, y rhat a fuan yng-wlad yz Aipht.

54 Ar saith mlynedd newynoc, a ddechreu- asant ddyfod fel y dywedase Ioseph: ac yz oedd newyn yn yz holl wledydd: ond yn holl wlad yz Aipht yz ydoedd bara.

55 Felly y newynodd holl wlad yz Aipht: 'ar hobl a waeddodd ar Ipharao, am faraua Ipha-

rao a ddywedodd wrth yz holl Aiphtaid, ewch at Ioseph: yz hyn a ddywedo efe wrthy ch gwne- wch.

36 Y newyn hefyd ydoedd, ar holl wyneb y ddaiar: Ioseph gan hynny a agozodd yz holl [leoedd] yz hai [r ydoedd yd] ynddynt, ac a wer- chodd ir Aiphtaid: o blegit gozfuase y newyn yng-wlad yz Aipht.

57 Am hynny ydaeth holl wledydd yz Aipht at Ioseph i bynnu: o herwydd gozfuase y new- yn yn yz holl wledydd.

P E N . X L I I .

Brodyr Ioseph yn dyfod ir Aipht i bynnu yd. 7 Ioseph yn eu hadnabod, ac yn eu holi hwynt. 24 yn rhoddi Simcon yng-harchar. 25 yn peri rhoi ari- an pob yn o honynt yn ei sachau hwynt. 26 Hw- thau yn cychwyn adref at eu tad i gyrchu Benjamin.

PA M welod Jacob fod yd yn yz Aipht, yna y dywedodd Jacob wrth ei feibion, pa ham yz edrych wch ar ei gilydd:

2 Dywedodd hefyd, wele clywais fod yd yn yz Aipht, ewch i wared yno, a phyznwch i ni oddi yno, fel y lóm fyw, ac na byddom feirw.

3 Yna * dec o frodyr Ioseph a aethant i wa- red i bynnu yd 'oz Aipht.

4 Dnd ni oll ynge Jacob Benjamin brawd Ioseph gyd ai frodyr: o blegit eb efe, [ofni r ydyf] rhac digwyddo angau iddo ef.

5 Felly meibion Israel a ddaethant i byn- nu ymmlhich y rhat oeddynt yn dyfod: o blegit yz ydoedd y newyn trwy wlad Canaan.

6 Ac Ioseph yz hwn oedd tywydd ar y wlad oedd ei hun yn gwerthu i holl hobl y wlad: felly hodyr Ioseph a ddaethant, ac a ymgrynma- sant i law iddo ef [ar eu] hwynebau.

7 Yna Ioseph a gantu ei frodyr, ac ai hadna- bu hwynt, ac a ymddieithodd iddynt hwy, ac a ymddiddanodd a hwynt yn galed, ac a ddywe- dodd wrthynt hwy, o bale y daethoch: hwythau a attebasant, o wlad Canaan i bynnu llyniaeth.

8 Ac Ioseph oedd yn adnabod ei frodyr, ond nid oeddynt hwy yn ei adnabod ef.

9 Ioseph wrth hynny a gosiodd * ei freu- ddwydion, yz hai a freuddwydiale ef 'am danynt hwy, ac a ddywedodd wrthynt: spiwyz [ydych] chwi, i edrych noethder y wlad y daethoch.

10 Hwyrthau a ddywedasant wrtho ef, na- ge fy arglwydd: onid dy weiflon a ddaethant i bynnu llyniaeth.

11 Dyni oll [ydynt] feibion bn gwz, inion [ydynt] ni: nid yw dy weiflon di spiwyz.

12 Yntef a ddywedodd wrthynt hwy, nage onid i edrych noethder y wlad y daethoch.

13 Hwyrthau a ddywedasant, dy weiflon di [a fuan] ddeuddeng mhodyr: ny ni [ydynt] feibion bn gwz yng-wlad Canaan: ac wele [y mae] yz teuangaf heddytgyd a'n tād ni, ar Hall nid yw [fyw.]

14 Yna Ioseph a ddywedodd wrthynt, dym- ma yz hynn a adyddais wrthy ch, gan ddywe- dyd: spiwir [ydych] chwi.

15 Wrth hyn 'ich profir: enioes Ipharao [a

Mal. 1.05.21.
Macha. 2.53.
1st. 7.10.

Act. 7.14.
Gen. 37.5.

Gen. 46.20 &
18.5.

[a goller] Jos etwch allan oddi ymma, onid dylwy ddyfod 'och brawd ieuangaf ymma,

16 Helyngwch vn o honoch, i gyrrhu eich brawd, a rhywmer chwitheu, fel y profer eich geiriau chwi, a [oes] gwirionedd ynoch: o blegit onid [oes] (myn enioes Pharao) spiwyr yn ddiau [pdych] chwi.

17 Felly efe ai rhoddodd hwynt yng-har-char ddiâu.

18 Ac yn y trdyddo dydd y ddywedodd Joseph wrthynt, gwnewch hyn fel y byddoch fyw, ofnai Duw r wyf fi.

19 Os inion [pdych] chwi, rhywmer vn brawd i chwi yn eich carc hardd: ac etwch chwitheu, bygwch yd [rhac] newyn 'ich tylwrth.

Gen.45.5.

20 A dygwch eich brawd ieuangaf attaf fi, fel y cywirer eich geiriau chwi, ac na byddoch feirw: hwythau a wnaethant felly.

21 Ac a ddywedasant bob vn wrth ei gilydd diau bechu o honom yn erbyn ein brawd: o blegit gwledd a wnaethom gysyngdya ei galon ef, pan ymbillodd efe ani, ac nis gwrandawfom ef: am hynny y daeth y cyfyngdya hwn arnō ni.

Gen.37.37.

22 Pna Ruben ai hattebodd hwynt gan ddywedyd, oni ddywedais wrthy ch gan ddywedyd: na phechwrch yn erbyn y herlod, ac ni wrandawech, wele am hynny ynt y gofynnir ei waed ef.

23 Ac nis gwyddynt hwy fod Joseph yn clywed: am [fod] y cyflaithudd rhyngddynt.

24 Yntef a ddychwelodd oddi wrthynt, ac a wplodd, ac a ddaeth eis chwel attynt, ac a lefarodd wrthynt hwy, ac a gynnweth oi mysc hwynt Simeon, ac ai rhywmodd ef o flaen eu llygaid hwynt.

25 Joseph hefyd a orchymymodd lentwi o honynt eu sachau hwynt o yd, a rhoddi trachefn arian pob vn [o honynt] hwy yn ei sach ef, a rhoddi bwyd iddynt i'w swyeta ar y ffordd, ac felly y gwnaeth iddynt hwy.

26 Hwyrthau a gyfodasant eu hpd ar eu ha-lynod hwynt, ac a aethant oddi yno.

27 Ac vn a agozodd ei sach ar fedd rhoddi e-lyan i'w allyn yn y lletty ac a ganfu ei arian, canys wele hwynt yng-enau ei ffetan.

28 Ac a ddywedodd wrth ei frodyr rho-ddwyd adref fy arian, ac wele [hwynt] hefyd yn fy ffetan: yna y digalonnasant hwynt, ac a ddychynnasant gan ddywedyd bawb wrth ei gilydd: pa ham y gwnaeth Duw ini hyn?

29 Felly y daethant ac Jacob eu tād hwynt, i wlad Canaan, ac a fynegasant iddo ef eu holl ddamweiniau hwynt, gan ddywedyd.

30 Dywedodd y gwŷ [y hwn oedd] ar-glwydd y wlad wrthym ni yn galed: ac a'n rhod-odd ni fel spiwyr y wlad.

31 Ninnau a ddywedafom wrtho ef [y y-dym] ni yn inion: nid spiwyr ydym.

32 Deuddec o frodyr [oeddem] ni, meibion ein tād ni: vn nid yw [fyw], ac [y mae] y ieu-angaf heddiw gyd a'n tād ni yng-wlad Ca-

naan.

33 Pna y dywedodd y gwŷ [y hwn] oedd ar-glwydd y wlad wrthym ni: wrth hyn y caf- wybōd mai inion [pdych] chwi, gedwch gyd a myfi vn o'ch brodyr chwi, a chymertwch [lyni- aeth i doiri] newyn eich teulu oedd, ac etwch ym- maith.

34 A dygwch eich brawd ieuangaf attaf fi fel y gwybyddwyf nad spiwyr [pdych] chwi, o- nid [eich bod] chwi'n inion: [yna] y rhoddaf eich brawd i chwi, a chetwch farchnatta trwy'r wlad.

35 Fel y oeddynt hwy yn tywallt eu sa- chau hwynt: yna wele godod arian pob vn yn ei sach: a phan wellant eu codeidiau arian, hwynt ai tād a ofnasant.

36 Pna Jacob eu tād hwynt a ddywedodd wrthynt hwy, diblantafoch fi: Joseph nid yw [fyw], a Simeon yntef nid [ywyf] a Benjamin a ddygech ymmaith, yn fy erbyn y mae hyn oll.

37 Pna y dywedodd Ruben wrth ei dād, gan ddywedyd: cei ladd fy nau fâb i, oni ddy- gaf ef trachefn attaf ti: dyzo ef yn fy llaw i, a mi ai dygaf ef attaf ti eilwaith.

38 Yntef a ddywedodd, nid aiff fy mab i wa- red gyd a chwy, o blegit bu farw ei frawb, ac yntef a adawyd ei hunan: pe diglwydde iddo ef farwolaeth ar y ffordd, y hon yz etwch rhyd-ddi, yna chwi a barech im pen-wynni ddeser'n ic bedd mewn gofid.

P E N, XLIII.

13 Jacob yn gollwng Benjamin gyd ai frodyr. 23 Si- meon yn myned allan oi garchar. 30 Joseph yn tynnu 'or nailldu ac yn wyllo. 32 brodyr Joseph yn câstel gwledd fawr ganddo ef.

A R newyn [oedd] dym yn y wlad.

2 Felly y bu pan opphennasant swyt- ta'r yd yz hwn a ddygalent 'oz Aiphe ddywedyd oi tād wrthynt hwy, etwch eilwaith yzynnwch i ni ychydic lymiaeth.

3 Pna Juda a attebodd, gan ddywedyd, gan rpbuddio y rhybuddiodd y gwŷ ny ni, gan ddy- wedyd: *nac eddychwrch [yn] fy wyneb heb eich brawd gyd a chwi.

Genel.42.11

4 Os wyt ti yn anfon ein brawd gyd a ni, ni a awn i wared, ac a bynnw'n i ti lymiaeth.

5 Dnd os ti nid anfon i, nid awn i wared, o blegit y gwŷ a ddywedodd wrthym ni, *nac e- ddychwrch [yn] fy wyneb heb eich brawd gyd a chwi.

Genel.42.24

6 Pna Israel a ddywedodd, pa ham y dy- galoch fi, gan fynegu 'ir gwŷ [fod] i chwi etto frawb.

7 Hwyrthau a attebasant, gan ymosyn yz y- mosynnodd y gwŷ am danom ni, ac am ein cen- hedlaeth ni gan ddywedyd: ai byw eich tād chwi etto? a oes frawb i chwi? minne a ddywe- dasom wrtho ef, ar oi y geiriau hynny: a allem ni gan wybōd, wybōd y dywede efe? dygwch eich brawd i wared.

8 Juda a ddywedodd hefyd wrth ei dād Ja- crael

frael, gollwng y bachgen gyd a mi, ninneu a gyfodwn, ac a awn ymmaith, fel y byddom byw, ac na byddom feirw : yn gyfal nynt, a thithe, a'n plant ni.

Genef. 44. 32.

9 Gyfi a feichniaff am dano Jof, o'm llaw i y gogynni ef,* onis dygal ef attat ti, ai ofod ef ger dy fron di, yna y byddaf euog i th erbyn byth.

10 Canys pe na bullem hwyrydydic daethem eilchwael ymma ddyw waith bellach.

11 Pna Israel eu tad hwynt a ddywedodd wrthynt, Os felly, gwnewch hyn: cymmerwch o ffrwythau canmoladwy y wlad yn eich llestri a dygwch yn anrheg i'r gwyr, pchydic balm, ac pchydic fel, llystiau, a myrh, cnau, ac almonau.

12 Cymerwch hefyd ddau cymmeint o arian gyd a chwi, a dygwch eilwaith gyd achwi yz arian, y rhat a roddwyd trachefu yng-enau eich sachau chwi: onid obid amryfuedd [fu] hynny.

13 Hefyd cymmerwch eich brawd, a chfydwyd ewch eilwaith at y gwyr.

14 A Duw oll alluog a roddo i chwi ddrugaredd ger byn y gwyr, fel y gollyngo i chwi eich brawd arall, a Benjamin: minne fel i'm diblantwyd a ddiblentir.

15 Felly y gwyr a gymmerasant yz anrheg honno, a chymmerasant arian yn ddwbl yn eu llaw hwynt, a Benjamin [hefyd] a chfydasant, ac aethant i wared i'r Aipht, a safasant, ger byn Jofeph.

16 Pna Jofeph a ganfu Benjamin gyd a hwynt, ac a ddywedodd wrth yz hwn [oedd olygwyr] Jar ei ddy ef, dwg y gwyr i'r tdy a lladd laddfa, ac arlwyra: o blegit y gwyr a gant swypta gyd a'm fi ar hanner dydd.

17 Ar gwyr a wnaeth fel y ddywedodd Jofeph: o blegit y gwyr a ddug y dynion i ddy Jofeph.

18 Ar dynion a ofnasant, pan ddywyd hwynt i ddy Jofeph, ac a ddywedasant, o blegit yz arian [y rhat a roddwyd eilwaith yn ein sachau ni yn y dechreuad] y ddywyd nynt i mewn: i ymdreiglo arnom ni ac i rutyho inni, ac i'n cymmeryd ni yn gaethion, a'n hallynodd hefyd.

19 Pna y nefasant at y gwyr i'r hwn [oedd olygwyr] ar ddy Jofeph, ac a lefarasant wrtho, wrth ddyws y tdy.

Genef. 42. 3.

20 Ac a ddywedasant [gwyrando] arnaf fy arglwydd, gan ddespyn y descynnalom yn y dechreuad, i bynnu llyniaeth.

21 A bu pan ddaethom i'r lleddy, ac agoz yd ein sachau, yna wele arian pob vn ym min ei sach ef: ein harian ni meddaf Jyn ei bwys, ond ni at dygalom elwaith yn ein llaw.

22 Dygalom hefyd arian arall i wared yn ein llaw, i bynnu llyniaeth: nis gwyddom pwy a ofododd ein harian ni yn ein ffeitanau.

23 Pntef a ddywedodd heddwch i'wch: nac ofnwch, eich Duw chwi, a Duw eich tad chwi, a roddes i chwi dyfod yn eich sachau: daeth eich arian chwi attaf, ac efe a ddug Simeon allan atynt hwy.

24 Felly y gwyr a ddug y dynion i ddy Jofeph,

ac a roddes ddws fel y golchent eu traed, ac a roddes ebran i'w hallynodd hwynt.

25 Hwyrthau a ddarparasant eu hanteg, erbyn dyfod Jofeph ar hanner dydd: o blegit clywsent mai pno y bwytaent fwyd.

26 Pan ddaeth Jofeph i'r tdy, hwyrthau a ddygalasant iddo ef yz anrheg yz hon [oedd] granddynt i'r tdy, ac a yngrymmasant iddo ef hyd lawr.

27 Pntef a ofynnodd iddynt am eu hiechyd hwynt, ac a ddywedodd, ai iach yz hen-wz eich tad chwi, i'r hwn y sonniaf [am danaw?] ai byw ef etto?

28 Hwyrthau a ddywedasant iach yw dy was, ein tad ni, byw [yw] efe etto: yna yz yngrymmasant, ac yz ymostyngasant.

29 Pntef a dderchafodd ei lygaid, ac a ganfit ei frawd Benjamin, mab ei fam ei hun, ac a ddywedodd: ai dymma eich brawd tangaf chwi am yz hwn y dywedaf wrthyf fi? yna y ddywedodd, Duw a roddo grâs i ti fy mab.

30 Ar hynny Jofeph a ffrystiodd (o blegit cynhellaf ei ymlyscar oedd ef tu ag ac ei frawd) ac a geistodd [le] i wyl, ac a aeth i mewn i'r ffafell, ac a wylodd yno.

31 Gwedi hynny [efe] Ja olchodd ei wyneb, ac a ddaeth allan, ac ai ymattalodd ei hun, ac a ddywedodd gosodwch fwyd.

32 Hwyrthau a ofodasant [fwyd] iddo ef wrtho ei hun, ac iddynt hwy wrthynt eu hun ac i'r Aiphtaid y rhat oeddynt yn bwyrta gyd ag ef wrthynt eu hunain: o blegit ni alle i'r Aiphtaid fwyta bwyd gyd ar Deheaid, o herwydd ffieidd-dya oedd hynny gan yz Aiphtaid.

33 Pna i'r eiste ddasant ger ei fron ef, y cyntafanedic, yn ol ei gyntafanedigaeth: a'r teuanaf ar ol ei teuentyd ef, a rhyfeddodd y gwyr bob vn wrth ei gilydd.

34 Pntef a gymmerodd seigiau oddi ger ei fron ei hun iddynt hwy, a mwy ydoedd saig Benjamin o bum rhan nai seigiau hwynt oll: felly i'r ysfasant, ac y gwledasant gyd ag ef.

P E N . X L I I I I .

2 Jofeph yn peri gosod cwppan arian yn sach Benjamin. 15 Efe yn eu ceryddu hwynt am eu lladrad. 33 Iuda 'n ei gynnig ei hun yn was i Jofeph, yn lle Benjamin.

Yna y goychymynnodd i'r hwn [oedd olygwyr] Jar ei ddy ef gan ddywedyd: llantw sachau y gwyr o fwyd, cymmaint ac a allant ddywynt, a gosod arian pob vn yng-enau ei sach.

2 A gosod fyng-hwyppan fy hun [fel] y cwppan arian yng-enau sach y teuanaf, gyd ag arian ei dy ef: pntef a wnaeth ar ol gair Jofeph yz hwn a ddywedaf efe.

3 P bozau a olenodd, ac gwyr a olyngwyd ymmaith, hwynt, ai hallynodd.

4 Hwyrthau a aethant allan o'r ddinas [ac] nid aethent nevell, pan ddywedodd Jofeph wrth yz hwn [oedd olygwyr] ar ei ddy ef: cyfot [a] dilynt ar ol y gwyr, fel y goddi weddech hwynt a dywet wrthynt, pa ham y talafoch ddydd am dda?

5 Onid dymma [y cwppan] yz hwn yz yfe fy arglwydd ynddo, a chan byophwydo y prophwyde ef wytho : dylwg y gwnaethoch yz hyn a wnaethoch.

6 Yntef ai goddiwedoddo hwynt, ac a ddywedoddo y geiriau hynny wrchync hwy.

7 Yzhai a ddywedafant wrtho yntef, pa ham y dywed fy arglwydd y cyfryw eiriau : na ado Duw i'rh weision di wneuthur y cyfryw beth.

8 Wele dygalom attat ti ailwaith o wlad Canaan yz arian yz hwn a gawlon yng-enau ein sachau : pa fodd gan hynny y laryattaem arian, neu aur o ddy dy arglwydd di ?

9 Yz hwn o'rh weision di y cefir [y cwppan] gwy ag ef, bydded hwnnw farw : a ninnau hefyd a fyddwn weision i'm harglwydd.

10 Yntef a ddywedoddo fell y [y bydd] hyn yn atw fel y dywedafoch chwi : yz hwn y cefir [y cwppan] gwy ag ef a fydd was i mi, a chwithau a fyddwch ddiangol.

11 Hwyrthau a frystafant, ac a ddespynafant bob un ei fach i law, ac a agozafant barw ei ffettan.

12 Yntef a chwiltodd : ar yz hynaf y dechyeuodd, ac ar yz ieuangaf y diwedoddo, a'r cwppan a gafwyd yn sach Benjamin.

13 Yna y rhwygalant eu dillad, ac a bymiafant pawb ar ei aflyn ac a ddychwelafant i'r ddiinas.

14 Ac Juda a ddaeth ai frodyz i ddy Joseph, ac efe etto yno: ac a sychiafāt i law ger ei fron ef.

15 Yna y dywedoddo Joseph wrthyn pa waith [yw] hwn yz hwn a wnaethoch : oni wyddoch, mai gan byophwydo y prophwyde gwz yz hwn [a fydd] fel myfi ?

16 Yna y dywedoddo Juda pa beth a ddywedon wrch fy arglwydd : pa beth a lefarwn: pa fodd yz ymgysfawnhaton: cafodd Duw anwredd dy weision : wele ni yn weision i'm harglwydd, te nynn a'r hwn y cafwyd y cwppan yn ei law ef hefyd.

17 Yntef a ddywedoddo na ado [Duw] i mi wneuthur hyn : y gwz yz hwn y cafwyd y cwppan yn ei law, efe fydd was i mi: elwch chwithau i fynu melwn heddwch at eich tād.

18 Yna r aeth Juda atto ef, ac a ddywedoddo [gwyando] arnaf fy arglwydd, cuffed attolwg dy was ddywedoddo gair yng-hlustiau fy arglwydd, ac nac enynnied dy lid wrch dy was, o herwydd yz ydyt ti megis Pharao.

19 Fy arglwydd a ymmofynnodd ai weision gan ddywedoddo: a oes i chwi dād neu frawd.

20 Ninnau a ddywedafom wrch fy arglwydd, y mae i ni dād yn hen-wz, a phlentyn ei benaint ef [fydd] ieuangaf, ai frawd fu farw, fell y y gadawyd ef ei hunan oi fam ef: ai dād at hofa ef.

21 Tiche a ddywedafit wrch dy weision dygwelwch ef i wared attat ti fel y gosodwyf fy llygaid arno ef.

22 Yna y dywedafom wrch fy arglwydd, y

llange ni ddichon ymadel ai dād : o blegit os ymedu ef ai dād marw fydd efe.

23 Tiche a ddywedafit wrch dy weision, *oni ddaw eich brawd ieuangaf i wared gwyd a chwi, nac edrychwch [yn] fy wyneb mwy.

24 Bu hefyd wedi ein myned ni i fynu ac dy was fy nhād inne, pan fynegafom iddo ef eiriau fy arglwydd.

25 A dywedoddo o'n tād elwch eilwaith, yz nwlwch i'm ychydic lynnfaeth.

26 Ddywedoddo o honom ninne, nis gallwn fyned i wared: os bydd ein brawd ieuangaf gwyd a ni, ny ni a awn i wared : o blegit ni allwn edrych [yn] wyneb y gwz, a'n brawd ieuangaf heb ei [fod] gwyd a ni.

27 Yna y dywedoddo dy was fy nhad, wrch ym ni : chwi a wyddoch mai dau a blantodd fyng-wraig i mi :

28 Ac yn a aeth allan oddi wrchif fi, minneu a ddywedais * yn ddiaw gan laryio y laryitwyd ef, ac nis gwelais ef hyd yn hyn.

29 Os cymmerwch hefyd hwn ymmaith o'm golwg, a digwyddo marwolaeth iddo ef, yna y gwnelech i'm penllwydni ddespyn melwn gosid i fedd.

30 Bellach gan hynny pan ddeswyf at dy was fy nhad, oni [bydd] y llange gwyd a mi (gan fod ei hoedl ef yng-llyn wrch ei hoedl yntef.)

31 Yna pan welo ef na [ddaeth] y llange, marw fydd efe: a'rh weision a barant i bentwynedd dy was di ein tād ni ddespyn melwn gosid i fedd.

32 Ar feichniaeth y cafodd dy was y llange oddi wrch fy nhad gan ddywedoddo : T nis dygal ef attat ti, yna byddaf euog yn erbyn fy nhad byth.

33 Gan hynny weithian attolwg arhosod ddy was am y llange, yn was i'm harglwydd, ac a ed y llange i fynu gwyd ai frodyz.

34 O blegit pa fodd yz af i fynu at fy nhad, a'r llange heb [fod] gwyd a mi : rhac i mi weled y gosid yz hwn a gais fy nhad.

P E N. XLV.

1 Joseph yn ymhyspyllu iw frodyr ac yn mynegu 'rachos y trefnase Duw ef i'r Aipht. 18 Pharao agorchymyn i Joseph anfon am ei dād. 24 Joseph yn erchi iw frodyr fod yn gyttun. 27 Jacob yn ymlawenyachu.

Yna Joseph ni allodd ymmattall ger hon y zhai oll oeddynt yn sefyll gwyd ag ef : aint hynny y llefodd, perwch allan barw oddi wrchif, yna nid arhosodd neb gwyd ag ef, pan ymgwydnabu Joseph ai frodyz.

2 Ac efe a roddes ei les melwn wyllofain, fel y clybu r Aiphtaid, ac y clybu ty Pharao.

3 Yna Joseph a ddywedoddo wrch ei frodyz, myfi [yw] Joseph, ai byw fy nhad etto : yna ei frodyz ni feddynt ei attab ef, o blegit brawdychafent ger ei fron ef.

4 Joseph hefyd a ddywedoddo wrch ei frodyz, dynelech attolwg attat, hwyrthau a ddynefasant : yntef a ddywedoddo, * myfi [yw] Joseph

Gen. 43.

Gen. 37. 33.

Gen. 43.

Ac. 7. 13. eich

eich brawd chwi, yz hwn a werthafoch i'r Aipht.

5 Weithian gan hynny na chystewch, ac na ddigwch wrthy ch eich hunain, a'm werthu o honoch fyf ymma, o blegit i achub enioes yz heb yngodd Duw fyf o'ch blaen chwi.

6 O blegit dymma ddwy flynedd o'z newyn o fewn y wlad, ac [fe a fydd] etto bum mihynedd, y rhai [fyddant] heb arddiad, na mediad.

mc. 50. 10.

7 Am hynny yz heb yngodd Duw fi o'ch blaen chwi i ofod i chwi hiliogaeth yn y wlad, ac i veri bywyd i chwi, trwy ddirfawr ymwared.

8 Ac yz atw hon nid chwi a'm heb yngodd i ymma, onid Duw, ac efe a'm gosododd i yn dâd i Pharao, ac yn feistr ar ei holl dy ef, ac yn llywydd ar holl wlad yz Aipht.

9 Byllwch, ac ewch i fynu at fy nhâd, a dywedwch wrtho, fel hyn y dywed dy fâb Joseph, Duw a'm gosododd yn arglwydd ar yz holl Aipht: tystet i wared ataf, nac oeda.

10 A chei dygo yng-wlad Gosen, a bod yn agos attaf, ti a'ch feibion, a meibion dy feibion, a'ch ddefaid, a'ch warther, a'r hyn oll [fydd] gennit.

11 Ac yno i'ch bozthaf, (o blegit pum mihynedd o newyn [a fyddant] etto) rhac dy farw o eisien: ti a'ch deulu, a'r hyn oll [fydd] gennit.

12 Ac wele eich llygaid chwi, a llygaid fy mrawd Benjamin yn gweled, mai fyng-enau i [fydd] yn ymadrodd wrthy ch.

13 Dynegwch hefyd i'm tâd, fy holl anhydedd i yn yz Aipht, a'r hyn oll a welsoch: byllwch hefyd, a dpgwch fy nhâd i wared ymma.

14 Yna y llythiodd ar wddf ei fratod Benjamin, ac a wplodd; Benjamin hefyd a wplodd ar ei wddf yntef.

15 Ac efe a gullanodd ei holl frodyz, ac a wplodd wrthynt, ac yn ol hynny ei frodyz a chwed-seuafant ag ef.

16 A'r gair a ddaeth i dy Pharao, gan ddyweddy: hodyz Joseph a ddaethant, a da oedd [hyn] yng-olwg Pharao, ac yng-olwg ei holl weiflon.

17 A Pharao a ddywedodd wrth Joseph, dywet wrth dy frodyz, gwnewch hyn, llwythwch eich yscrublaid, a cherddwch, [ac] ewch i wlad Canaan.

18 Yna cymmertwch eich tâd, a'ch teulu-oedd chwi, a deuwch attaf fi: a rhoddaf i chwi ddaion gwlad yz Aipht, a chewch swyeta byasser y wlad.

19 Fel yz ydwyf yn gozchymyni i ti, gwnewch hyn, cymmertwch i chwi o wlad yz Aipht gerbydau i'ch plant, ac i'ch gwragedd: a chymertwch eich tâd, a deuwch.

20 Ac nac arbeded eich llygad chwi [doim] doyrin: o blegit dâ holl wlad yz Aipht fydd eiddo chwi.

21 A meibion Israel a wnaethant fellu, a rhoddodd Joseph iddynt hwy gerbydau yn ol gozchymyn Pharao, a rhodd iddynt swyd ar

hyd y ffordd.

22 Jobb vn o honynt oll y rhoddes bâc o ddillad, ond i Benjamin y rhoddes dy chanc [o ddarnau] Jarian, a phum pâr o ddillad.

23 Hefyd iw dâd yz anfonodd fel hyn: dâc o allsynod yn cludo [llwythau] o dda'r Aipht: a dâc o allsynod yn dwyn dy, bara, a bwyd iw dâd ar hyd y ffordd.

24 Yna y gollyngodd ymmaith ei frodyz, y rhai a aethant ymmaith: dywedale hefyd wrthynt hwy, nac ymr yfionwch ar y ffordd.

25 Felly'r aethant i fynu o'r Aipht, ac a ddaethant [i] wlad Canaan, at eu tâd Jacob.

26 Ac a fynegafant iddo ef gan ddyweddy: y mae Joseph etto'n fyw, ac yn ddaiau y mae yn llywodraethu ar holl wlad yz Aipht: yna y llefcaodd ei galon yntef, oblegit nid oedd yn credu iddynt hwy.

27 Traethafant hefyd iddo ef holl ciriau Joseph, y rhai o ddywedale efe wrthynt hwy: a phâ gâfu efe y cerbydau, rhai a anfonaf Joseph iw ddwyn ef, yna y bywngodd yfryd Jacob eu tâd hwynt.

28 Yna y dywedodd Israel, digon [ydyw bôd] Joseph fy mab etto'n fyw: âf fel y gwelwyf ef cyn fy marw.

P E N . X L V I .

1 Mynediad Jacob i'r Aipht. 8 Pa hiliogaeth oedd iddo i'r amser hwnnw. 29 Joseph yn cyfarfod ai dâd.

Yna y cychwmnodd Israel, ar hyn oll oedd ganddo, ac a ddaeth i Beerseba, ac a aberthodd ebyrth i Dduw ei dâd Isaac.

2 Yna y llefarodd Duw wrth Israel me wn gweledigaethau nôs, ac a ddywedodd, Jacob, Jacob: yntef a ddywedodd wele fi.

3 Yna y dywedodd, my fi [ydyw] Dduw [fel] Duw dy dâd, nac ofna rhac myned i wared i'r Aipht, canys gosodaf di yno yn genhedlaeth fawr.

4 Byll âf i wared gyd a chi i'r Aipht, a myfi gan ddwyn i fynu, ach ddygaf di i fynu; Joseph hefyd a esyd ei law ar dy llygad.

5 Yna y cyfododd Jacob o Beerseba, a meibion Israel a ddugafant Jacob eu tâd, ai plant, ai gwragedd, yn y cerbydau y rhai a anfonaf Pharao iw ddwyn ef.

6 Cymmertafant hefyd eu hanifeiliaid, ai golud yz hyn a galglafent yn nhir Canaan, ac a ddaethant tua i'r Aipht, *Jacob, ai holl hiliogaeth gyd ag ef.

Isa. 24. 4.
psal. 105. 23.
efay. 52. 4.

7 Ei feibion, a meibion ei feibion gyd ag ef, ei ferched, a merched ei feibion, ai holl hân a ddug ef gyd ag ef i'r Aipht.

8 Ac dymma henwau meibion Israel, y rhai a ddaethant i'r Aipht, Jacob, ai feibion, *cynfab Jacob [oedd] Ruben.

Exod. 1. 2.
num. 26. 5.
1. cron. 5. 1.

9 A meibion Ruben, Hanoch, a Phalu, Hefron hefyd, a Charmi.

10 A meibion Simeon *Jemuel, ac Jamin, ac Ohad, ac Jachin, a Sohar, a Saul mab y Ganaaneg.

Exod. 6. 15.
1. cron. 4. 24.

1. Cron. 6. 1. 11 Heibion Lefi hefyd, * Serlon, Echath a Herati.
 1. Cron. 2. 3. 12 A meibion Juda * Er, ac Dnan, a Selah, Phares hefyd, a Zarah, a buafe farw Er ac Dnan yn nhir Canaan. A meibion Phares oedd ynt Heltron, a Hannul.
 1. Cron. 7. 1. 13 Heibion Isachar hefyd : * Thola, a Phuah, ac Job, a Simron.
 14 A meibion Zabulon, Sered, ac Elon, ac Tabelel.
 15 Dymma feibion Lea y rhai a blantodd hi i Jacob ym Mesopotamia, a Dina ei ferch : ei feibion, ai ferched, [oedd ynt] oll y dŷn ar ddêc ar hugain.
 16 A meibion Gad : Siphion, ac Haggi, Suni, ac Esbon, Cri, ac Arodi, ac Arel.
 1. Cro. 7. 30 17 A meibion Aser * Innah, ac Jisuah, ac Jisui, a Beriah, a Serah eu chwaer hwynt. A meibion Beriah : Heber, a Palchiel.
 18 Dymma feibion Zilpha y rhai a rodd Laban i Lea ei ferch, a hi a blantodd y rhai hyn i Jacob [lef] Jon dŷn ar bymthec.
 19 Heibion Rachel, gwraig Jacob [oedd ynt] Joseph a Benjamin.
 20 Ac i Joseph y ganwyd yn nhir y Aipht * Panalles, ac Ephraim, y rhai a blantodd Anath merch Potipherah offeiriad Dn.
 1. Cron. 7. 6. & 8. 1. 21 A meibion Benjamin : * Bela, a Becher, ac Abel, Sera, a Naaman, Chi, a Ros, Huppim a Huppim, ac Ard.
 22 Dymma feibion Rachel y rhai a blantodd hi i Jacob, yn bedwar dyn ar ddêc oll :
 23 A meibion Dan [oedd] Husim,
 24 A meibion Nephtali : Tabelel, a Suni, ac Jeser, a Sillem.
 25 Dymma feibion Bilha y rhai a rodd Laban i Rachel ei ferch : a hi a blantodd y rhai hyn i Jacob yn saith nŷn oll.
 Exod. 1. 5. Deut. 10. 22. 26 Y * holl ddyinion y rhai a ddaethant gyd ag Jacob i'r Aipht yn dyfod allan oi ystlys ef heb law gwragedd meibion Jacob [oedd ynt] oll chwe dyn a thugain.
 27 A meibion Joseph y rhai a anwyd iddo ef yn y Aipht [oedd ynt] ddau dŷn : y holl ddyinion y rhai a ddaethant i'r Aipht o dŷ Jacob [oedd ynt] ddêc a thugain.
 28 Ac efe a anfonodd Juda oi flaen ac Joseph i fynegu cyn ei ddyfodiad ef i Gosen : yna y daethant i dir Gosen.
 29 Ac Joseph a ddarparodd ei gerbyd, ac a aeth i fynu i gyfarfod ag Israel ei dâd i Gosen. Yna efe a ymddangosodd iddo : ac a sychiodd, ar ei wddf, ac wylodd ar ei wddf ef ennyd.
 30 Yna y dywedodd Israel wrth Joseph, byddaf farw bellach, wedi i mi weled dy wyneb, gan dy fod ei yn fyw etto.
 31 A dywedodd Joseph wrth ei frodyr, ac wrth deulu ei dâd, mi a âf i fynu, ac a fynegaf i Pharaon, ac a ddywedaf wrtho, fy mrodyr, a theulu fy nhad, y rhai [oedd ynt] yn nhir Canaan, a ddaethant attaf fi.

32 A dynion yn bugeilio defaid ydynt, canys perchennogion anifeiliaid ydynt, a dugasant [ymma] eu yzaidd, ai gwarthec, a'r hyn oll [oedd] ganddynt.
 33 A byddo os geistw Pharaon am danoch, a dywedyd, beth [yw] leich gwaith ?
 34 Yna ddywedyd o honoch : dy weision fuan dyn-wyr anifeiliaid, o'u hieuengctyd hyd yz awr hon : ie nynt a'n tabau hefyd : er mwyn cael o honoch dygo yn nhir Gosen. Canys ffrid-ddya'r Aiphtiad [yw] Jôb bugail yzaidd.
 P E N . X L V I I .

Joseph yn dangos i Pharaon ddyfod ei dad Jacob. 7 Jacob yn dyfod o flaen Pharaon, yn dywedyd iddo ei oedran ac yn cael tir Gosen. 12. Joseph yn cael i Pharaon, holl arian, anifeiliaid, a thiroedd yr Aiphtiaid am yd. 22. Hachioni Pharaon i w offeiriad. 29 Gofal Jacob am ei gladdedigaeth.

Yna y daeth Joseph, ac a fynegodd i Pharaon, ac a ddywedodd : fy nhâd a'm brodyr, ai defaid, ai gwarthec, a'r hyn oll [oedd] ganddynt, a ddaethant o dir Canaan, ac wele hwynt yn nhir Gosen.

2 Ac efe a gymmerth ran oi frodyr [lef] pum dŷn : ac ai gosododd hwynt o flaen Pharaon.

3 Yna y dywedodd Pharaon wrth ei frodyr ef, beth [yw] leich gwaith : hwyrebau a ddywedasant wrth Pharaon : bugeilio defaid y mae dy weision, ie nynt a'n tabau hefyd.

4 Dywedasant hefyd wrth Pharaon, i orymdaith yn y tir hwn y daethom, am nad [oes] bozfa i'r defaid y rhai [ydynt] gan dy weision, canys trwm [yw] r newyn yngwlad Canaan : ac yz awr hon attolwg caed dy weision dygo yn nhir Gosen.

5 Yna y llefarodd Pharaon wrth Joseph gan ddywedyd : dy dâd a'th frodyr, a ddaethant attaf.

6 Tir yz Aipht sydd o' th flaen cyflea dy dâd a'th frodyr o fewn [rhan] oref y wlad : trigant yn nhir Gosen, ac os gwyrddost fod yn eu mysc wyz grymnius, gosod hwynt yn fugeiliaid ar yz hyn [sydd] Jgennif i.

7 Yna y dŷg Joseph Jacob ei dâd, ac ai gosododd ger byn Pharaon, ac Jacob a fendithiodd Pharaon :

8 Yna y dywedodd Pharaon wrth Jacob, yng-hysch ya feint [yw] dyddiau blynyddoedd dy enioes ?

9 Ac Jacob a ddywedodd wrth Pharaon, dyddiau blynyddoedd * fy ymdaith [ydynt] ddêc, ar hugain, a chan mhl ynedd : ychydic, a dywg fu dyddiau blynyddoedd fy enioes, ac ni chyrrheudasant ddyddiau blynyddoedd enioes fy nhad : yn nyddiau eu hymdaith hwynt.

10 Yna y bendithiodd Jacob Pharaon, ac a ddaeth allan o wydd Pharaon.

11 Ac Joseph a gysleodd ei dâd, ai frodyr, ac a roddes iddynt etifeddiacth ysg-wlad yz Aipht yng-hwyr gofelf y wlad yn-nh'r * Rameses, fel y gofchymynaf Pharaon.

12 Bwyddodd Joseph hefyd ei dâd, ai frodyr.

Heb. 11. 9.

Exod. 1. 11.

a holl dŷ lwyth ei dâd, a bara fel [bwyddo] ym-
mhen plentyn.

13 Ac nid oedd [bara] yn y holl wlad, canys
y newyn oedd dŷwim iawn, fel yz oedd gwlad
y Aipht, a gwlad Canaan, yn dyddu gan y
newyn.

14 Cafelale Joseph hefyd yz holl arian, yz
hyn a gawlyd yn nhir yz Aipht, ac yn nhir Ca-
naan, am yz ymboeth yz hwn a bynnasent hwy,
a dugale Joseph yz arian i dŷ Pharao.

15 Pan ddarfus yz arian o dir yz Aipht, ac o
dir Canaan, yna 'r holl Aiphtiaid a dbaethant
at Joseph gan ddywedyd: moes i ni fara, canys
pam y byddwn ni feirw ger dy fron? o her wydd
darfu yz arian.

16 Pna y dywedodd Joseph moelwch eich
anifeiliaid, a rhoddaf i chiwi am eich anifeiliaid,
os darfu 'r arian.

17 Felly y dygasant eu hanifeiliaid at Jo-
seph, a roddes Joseph iddynt fara, am y meirch,
ac am y cyfoeth defaid, ac am y cyfoeth gwar-
thec, ac am yz allynnod: ac ni cynhaliodd hwynt
abara, am eu holl anifeiliaid tros y flwyddyn
honno.

18 A phan ddarfus y flwyddyn honno y dae-
thant atto ef, yz ail flwyddyn, ac a ddywedasant
wytho: ni chelwn oddi wyth ein harglwydd er
darfod yz arian, a [myned ein] yscrubiliaid a'n
hanifeiliaid at fy arglwydd: ni adawyd [i ni]
ger hyn fy arglwydd, onid ein cyrph, a'n tir.

19 Pa ham, y byddwn feirw o flaen dy ly-
gaid: [cymmer] yn ni a'n tir, yz yz ni a'n tir att
fara, ac yn ni a'n tir a fyddwn gaethion i Pha-
rao, dod tiche i ni hâd fel y byddom fŷw, ac na
fyddom feirw, ac nad anghyfanedder ein tir ni.

20 Felly y cymmerth Joseph holl dir yz
Aipht i Pharao, canys yz Aiphtiaid a wertha-
sant bob bn ei faes, o blegit y newyn a ozchfy-
gale arnynt: felly yz aeth y tir i Pharao.

21 Y bobl hefyd a yzrodd ese i ddinasoedd,
o'z naill gwr i ddesyn yz Aipht hyd ei chwyr
[arall.]

22 Yn bnic tir yz offeiriaid ni phynnodd ese,
canys rhan [oedd] i'r offeiriaid oddi wyth Pha-
rao, at rhan yz hon a roddale Pharao iddynt a
fwyttasant hwy, am hynny ni werthasent hwy
eu tir.

23 Dywedodd Joseph hefyd wyth y bobl,
wele yz yn niais chiwi heddyw, a'ch tir i Pharao:
wele i chiwi hâd, heuwch chwithau y tir.

24 A bydded i chiwi roddi i Pharao y bum-
med ran o'z enw, a bydded y pedair rhan i chiwi,
yn hâd i'r maes, ac yn ymboeth i chiwi, ac i'r rhai
[dynt] yn eich tai chiwi, ac yn swyd i ch plant.

25 Pna y dywedasant, cedwailt ni yn fŷw,
gâd i ut gael ffafoz yng-olwg fy arglwydd, a
byddwn weision i Pharao:

26 A gosododd Joseph hynny yn ddeddchyd
heddyw, ac dir yz Aipht, am y bummed ran i
Pharao onid tir yz offeiriaid yn bnic, nid oedd i
Pharao.

27 Trigodd Israel hefyd yng-wlad yz
Aipht o fewn tir Gosen, ac ettifeddasant yn-
ddi, cynneddasant hefyd, ac amthausant yn ddîr-
fawz.

28 Jacob hefyd fu fŷw yn nhir yz Aipht,
ddwy flynedd ar bymthec, felly 'r oedd dyddiau
Jacob, [fel] blynyddoedd ei enioes ef, saith
mllynedd, a deugain, a chan mlynedd.

29 Pna dyddiau Israel a nefasant i farw,
ac ese a alwodd am ei fab [fel] am Joseph, ac a
ddywedodd wytho, attolwg o cheffais ffafoz yn
dy olwg, * gosot ei yz a'w hon dy law tann fy
morddwyd, a gwna a mi dbugaredd, a gwî-
riondeb, attolwg na chledddech di fi yn yz
Aipht.

30 Pan huntwyf gyd a'm tadau, yna d'wg
fi o'z Aipht, a chladdfi yn eu beddyd hwynt,
yntef a ddywedodd, mi a wnaf yn ol dy air.

31 Pna ese a ddywedodd twng wythif,
ac ese a dyngodd wytho. Pna Israel a ymgyrni-
modd tua phen y gwely.

P E N . X L V I I I .

Joseph yn myned ai ddau fab i ynwled ai dâd yn ei
glefyd. 3 Jacob yn adrodd i Joseph addewidion
Duw. 5 Yn cymmeryd ei ddau fab ef yn eiddo ei
hun. 14 Yn rhoddy rhagor-fraint i'r ieuangaf. 21
Ac yn darogan eu dychweliad hwynt i dir Canaan.

ABu wedi y pethau hyn, ddywedyd wyth
Joseph, wele y mae dy dâd yn glâf: ac
ese a gymmerth ei ddau fab gyd ag ef, Phana-
ses, ac Ephraim.

2 Pna y mynegodd [bn] i Jacob, ac a ddy-
wedodd, wele dy fab Joseph yn dyfod attat, ac
Israel a ymgyrffhaodd, ac a eisteddodd yn [ei]
wely.

3 A dywedodd Jacob wyth Joseph, * Duw
holl alluawg a ymddangosodd i mi yn Luz, o-
fewn tir Canaan, ac a'm bendichiodd:

4 Dywedodd hefyd wythif, wele fi yn pe-
ri i'r gymyddu, amthaf di hefyd, a rhoddaf di
yn dyfa o bobloedd, a rhoddaf y tir hwn i'ch
hâd ti, ac dy ol di, yn ettifeddiacth dygy-
wydd.

5 Ac yz a'w hon dy ddau fab * y rhai a
antwyd i ti yn nhir yz Aipht, cyu fy nyfod attat
i'r Aipht eiddo fi [fyddant] hwy, Ephraim, a
Phanasess fyddant eiddo fi fel Ruben, a Si-
meon.

6 A'ch blant y rhai a genhedlaist ar eu hâl
hwynt fyddant eiddo ti dy hun, a'r enw eu by-
dyz y gelwir hwynt yn eu hettifeddiacth.

7 A phan * dbaethym i o Mesopotamia,
bu Rahel farw gyd a mi yn nhir Canaan, ac y
ffafoz, pan [oedd] etto filltir o dir hyd Ephra-
ta: a chleddais hi ar ffafoz Ephrata, honno [yw]
Beth-lehem.

8 Pna y gwelodd Israel feibion Joseph,
ac a ddywedodd pwy [yw] rhai hyn:

9 Ac Joseph a ddywedodd wyth ei dâd, dynma
fy meibio mau fi y rhai a rodd Duw i mi ym ma
yntef a ddywedodd d'wg hwynt agtolwg attaf

Gene. 24.2.

Gene. 28.37.

Gene 41.50

Gen. 35.19.

fel y bendithiwyf hwynt.

10 Llygaid Israel oeddynt hefyd dymnion gan henaint, [fel] na aile efe weled : pan ddygodd hwynt atto ef, yntef ai culanodd hwynt, ac ai cofseidiodd.

11 Dywedodd Israel hefyd wrth Joseph, ni feddyliais weled dy wyneb, etto wele parodd Duw i'm weled dy hâd hefyd.

12 Pna Joseph ai tynnodd hwynt allan oddi-wrth ei liniau ef, ac a ymgrymmodd i lawr ar ei wyneb.

13 Cymmerodd Joseph hefyd hwynt ill dau Ephraim yn ei law ddechau o du allwy Israel, a Manasses yn ei law allwy o du deheu Israel: ac ai nesaodd atto ef.

14 Pna Israel a estynnodd ac a osododd ei law ddechau ar benn Ephraim, (a hwn oedd y ieuangaf) ai law allwy ar benn Manasses: deallale dan ei ddwylo mai Manasses [oedd] y cyfhab.

15 Pna y bendithiodd efe Joseph ac a ddywedodd, Duw yz hwn y rhodiodd fy nhadau Abraham, ac Isaac, ger ei fron: Duw yz hwn a'm portiodd er pan ydyf hys y dydd hwn.

16 W angel yz hwn a'm gwaredodd fi o bôb dywg, a fendithio y llangciau, sy entw hefyd, ac entw fy nhadau, Abraham, ac Isaac a alwer arnynt, heigiant hefyd yn llawr, yng-hanol y wlad.

17 Pm welodd Joseph osod oi dâd ei law ddechau ar ben Ephraim, yna y bu anfodlon ganddo, ac efe a ddaliodd law ei dâd, i'w symmud hi oddi ar benn Ephraim, ar ben Manasses.

18 Dywedodd Joseph hefyd wrth ei dâd, nid fellp fy nhâd, canys dymna y cyfhab: gosod dy law ddechau ar ei ben ef.

19 Ai dâd a ommeddodd, ac a ddywedodd, mi a wn, sy mab, mi a wn, bydd hwn hefyd yn bobl, a mawrheir hwn hefyd: ond er hynny ei fraidd iangaf fydd mwy nac ef: ai hâd ef fydd genhedlaeth gyflawn.

20 Ac efe ai bendithiodd hwynt yn y dydd hwnnw, gan ddywedyd: ynoc ti y bendithia Israel gan ddywedyd: golloddy Duw di fel Ephraim, ac fel Manasses: ac efe a osododd Ephraim o flaen Manasses.

21 Dywedodd Israel hefyd wrth Joseph, wele fi yn marw, a bydd Duw gyd a chwi, ac efe a'ch dychwel chwi i ddi eich adau.

22 Ac mi a roddais i ti bn rhan gozuwch dy frodyz, yz hon a ddygais o law'r Amoriaid a'm cleddyf, ac a'm dda.

P E N . XLIX.

Jacob yn bendithio ei feibion: ac yn Prophwydo am bôb yn o'honynt. 29 yn dangos y llê y cleddyd ef.

33 Ac yn marw.
Yn y galwodd Jacob ar ei feibion, ac a ddywedodd: ymgelgwch, fel y mynegwyf i chwi'r hyn a ddamwefnio i chwi yn y dyddiau diwedda.

2 Ymgelgwch, a chlywch meibion Jacob: ie gwrandewch ar Israel eich tâd.

3 Rul eu fyng-hynfab, ti [oeddit] fnyngrym, a dechreuad fy nerth, rhagoziaeth byaint, a rhagoziaeth cryfoer.

4 Pscafnder [oeddit] fel dwfr, ni ragozidi, canys dzingaiff welau dy dâd: yna yz halogait [hwynt], fnyng-wely a ddyngodd efe.

5 Simeon, a Levi [suant] frodyz, offer traïs [oedd] ieu hanneddau.

6 Raddled fy enaid i'w cyfrinach hwynt, fnyngogionant na ûna ai cynnulleidfa hwynt, canys yn eu dig y lladdasant w, ac oi gwirfodd y diwreiddiant gaer.

7 Wellidgedic fydd eu d'g, canys iost [oedd], ai llid, canys caled [fu], rhannaf hwynt yn Jacob, a gwascaraf hwynt yn Israel.

8 Tiche Juda, dy frodyz a'ch glodforant di, dy law [fydd] yng-warr dy elynion, meibion dy dâd a ymgrymman: i ti.

9 Ceneu llew [wyr] Juda, o'z sclpfaeth y daetholl i fynu fy mab: ymgrymmodd, gozweidd fel llew, ac fel hên lew, pwy ai cyfyd ef?

10 Nid ymedu teyrn-wialen o Juda, na deddf-wyddi rhwng ei dyaed ef, hyd oni ddel Silo: ac iddo ef [y bydd] bydd-dod pobloedd.

11 Efe a'rwym ei ehol wrth y winwydden, a llwdu ei allfa wrth y hêr winwydden: golchoedd ei wisc mewn gwin, ai ddillad yng-waed y grawn-win.

12 Coch [fydd] ei llygaid gan win, a gwyrn [fydd] ei ddannedd gan laeth.

13 Zabulon a byellwylia ym-mhortloedd y môr, ac efe a fydd yn boithfa llongau, ai yllys fydd hyd Sidon.

14 Isaacar yn allyn alcyz noc, a ozweidd rhwng dau bwm.

15 Ac a wel lonyddwch mai da yw, a'r ddaiar mai hysfyd: efe a ogwydda ei rsgwydd i gluddo, ac a fydd yn gaeth tann deyrnged.

16 Dan a farn ei bobl fel bu o lwythau Israel.

17 Dan fydd farph ar y ffordd, a neidr ar y llwybz, yn byrthu sodlau y march, fel y sythio ei farchog yn ôl.

18 Am dy iachadwriaeth di y dffglwliaf Arglywdd,

19 Gad, llw ai anrheithia, ac yntef a anrheithia o'z diwedd.

20 Am Affer byas [fydd] ei fwyd ef, ac efe a rydd ddaintethion bynhtnol.

21 Jephthaim [fydd] ewig, wedi ei gollwng yn rhoddi geiriau teg.

22 Joseph [fydd] gangen yn cynnyddu, cangen yn cynnyddu wrth fnynon ceingciau yn cerdded ar hpd mûr.

23 A'r laethyddion suant chwetw wretho ef, ac a laethalant, ac ai calauafant ef.

24 Er hynny arhodd ei fwa ef yn gryf, a byreithiau ei ddwylo a gryfhalant: o ddwylo [Duw] craf Jacob: oddi yno y [mae] bugail, [a] maen Israel.

25 Oddi wrth Duw dy dâd, canys ef a'ch gymrothwydd

gynnoethwyodd di, ar holl alluoc, canys ef 'ach fendithiodd, a bendithion y nefoedd oddi uchod, a bendithion y byfnader yn gozwedd i ffordd, a bendithion y bynnonau ar groth.

26 Rhagozodd bendithion dy dâb fendithion fy rhieni hyd derfyn bynniau tragwyddoldeb : byddant ar ben Ioseph, ac ar goz yn yz hwn a nailltuwyd oddi wrth ei frodyz.

27 Benjamin a selyfaetha [fel] blaidd, y boreu y bywttu 'r selyfaeth, ac ar bydd nawn y rhan yz yspail.

28 Dymma ddeuddec llwyth Israel oll, ac dymma 'r hyn a lefarodd eu câd wrth hyn, felly y bendithiodd efe hwynt: pòs yn yn ol ei fendith y bendithiodd efe hwynt.

29 Yna y gozchymynnodd efe iddynt, ac a ddywedodd wrth hyn, myfi a gesclir ac fy mhobl, cleddwch si gyd am tadau, yn yz ogof yz hon [sydd] ym maes Ephron yz Hethiad.

30 Yn yz ogof yz hon [sydd] ym maes Machpela, yz hon [sydd] ar gyfer Hamre, yng-wlad Canaan, yz hon a bynnodd Abraham gyd 'ar maes gan Ephron yz Hethiad, yn etifeddiaeth heddyd.

31 Yno y claddasant Abraham a Sara ei wraig, yno y claddasant Isaac a Rebecca ei wraig, ac yno y claddais i Lea.

32 Heddiant y maes ar ogof yz hon [sydd] ynddo [a gaed] gan feibion Heth.

33 Pan orphennodd Jacob orchymyn i w feibion, efe a dymnodd ei draedd 'ir gwely, ac a fu farw a chalglywyd ef ac ei bôbl.

PEN. I.

Arwyl Jacob ai gladdedigaeth. 19 Iosephyn madde iw frodyz. 23 yn cael gweled ei wyrion. 25 Ac yn marw.

Y NA y szychiodd Ioseph ar wneb ei dâd, ac a wylodd arno ef, ac ai cusanodd ef.

2 Gozchymynnodd Ioseph hefyd i w weis- on y meddygon bêr ar ogli ei dâd ef: felly y med- dygon a bêr ar oglafant Israel.

3 Pan gyslawyd iddo ddeugain nhtw- nod, canys felly y cyflawmir dyddiau y pâr ar- oglab, yn o'r Aiphitiaid ai harwylasant ef ddeng- nhtwynod a thugain.

4 Pan aeth dyddiau ei arwyl ef heibio, yna y lefarodd Ioseph wrth deulu Pharao gan ddywedyd: ôs cefais yz awz hon ffafz yn eich golwg, lleferwch wrth Pharao attolwg gan ddywedyd.

cn.47.29.

5 Fy nhâd * am tyngodd gan ddywedyd, wele si yn marw, yn fy mēdd yz hwn a glodd- ais 'im yng-wlad Canaan, yno 'im cleddi: ac yz awz hon caffwyf fyned i fynu attolwg, fel y claddwyf fy nhâd, yna mi a ddychwelaf.

6 A ddywedodd Pharao, dōs i fynu, a chladd dy dâd fel 'ith dyngodd.

7 Yna 'r aeth Ioseph i fynu i gladdu ei dâd, a holl weislon Pharao [lef] henuriaid ei dy ef, a holl henuriaid gwlad yz Aipht a aethant i fy-

nu gyd ag ef.

8 Felly holl dy Ioseph, ai frodyz, a thp ei dâd: eu plant yn unig, ai defaid, ai gwarthec a a- dawfant yn-nhir Golen.

9 Ac aeth i fynu gyd ag ef ger bydau ag wyz meirch hefyd, fel yz oedd llu mawz iawn.

10 A hwy a ddaethant hyd lawz dymu A- tad, yz hwn oedd ar gyfer yz Iozddonen: ac a alarasant yno alar mawr, a thym odiety, ca- nys gwnaeth alar dōs ei dâd saith nhtwynod.

11 Pan welodd y Canaaneaid, y rhai oe- ddynt yn prestwyllo y wlad, y galaz yn llawz dymu Atad: yna y ddywedasant dymma alar trwm gan yz Aiphitiaid am hynny y galwa- fant ei bentw, Abel Histrain, yz hwn [sydd] ar gyfer yz Iozddonen.

12 Felly ei feibion a wnaethant iddo, me- gris y gozchymynnaf efe iddynt.

13 Canys ei feibion ai dugasant ef i wlad Canaā, ac ai claddasant ef yn ogof maes Mach- pela, * yz hon a bynnaf Abraham gyd 'ar ma- es, yn etifeddiaeth heddyd, gan Ephron yz He- thiad, ar gyfer Hamre. Gen.23.16.

14 Yna y dychwelodd Ioseph 'ir Aipht, efe, ai frodyz, 'ar rhai oll a aethant i fynu gyd ag ef i gladdu ei dâd, wedi iddo gladdu ei dâd.

15 Pan welodd brodyz Ioseph farw oi tād, yna y dywedasant: Ioseph ond ovid 'an castā ni, a chandalu a dāl i ni 'r holl ddywg yz hwn a dalasom ni iddo ef.

16 Am hynny 'r anfonasant at Ioseph i ddywedyd: dy dad a orchymynnodd o flaen ei farw gan ddywedyd:

17 Fel hyn y dywedwch wrth Ioseph: at- tollwg madde 'r awz hon gamwedd dy frodyz, ai pechod hwynt: canys talasant i ddywg, ond yz awz hon madde attollwg gamwedd gweision Duw dy dâd: ac wylodd Ioseph pan lefarasant wrtho.

18 Ai frodyz a ddaethant hefyd, ac a sychia- sant ger ei fron ef, ac a ddywedasant wele ni 'n weislon i ti.

19 A dywedodd Ioseph wrth hyn * nac Gen.45.5. ofnloch, canys, a [ydyf] i yn lle Duw:

20 Pan amcanasoch ddywg i'm herbyn, Duw ai amcanodd i ddaioni, er mtoyn peri fel [y gwelir] heddyw cadw 'n fyw bobl lawer.

21 Am hynny nac ofnloch yz awz hon, myfi a'ch chynhaliat chwi a'ch plant: ac efe ai cyllu- rodd hwynt, ac a lefarodd wrth [fodd] Jau calon.

22 Felly y trigodd Ioseph yn yz Aipht, efe a cheulu ei dâd, a bu Ioseph fyw gan nilhynedd a dēg.

23 Gwelodd Ioseph hefyd o Ephraim or- wyrion, maethwyd hefyd feibion Machir fâb Panalles ar liniau Ioseph.

24 A dywedodd Ioseph wrth ei frodyz, my- fi sydd yn marw, a * Duw gan ymwelod a ym- wel a chwi, ac 'ach dōc chwi i fynu 'oz wlad hon 'ir wlad yz hon trwy lw a addawodd efe i A- braham i Isaac, ac i Jacob. Heb.11.22.

Excd.13.19.

25 A *thyngodd Joseph feibion Israel gan ddywedp: Duw gan eich gofwo 'ach gof-wya chwí: dygwch chwithau fy elcyrn i fynu oddi ymma,

26 Ac Joseph a fu farw yn fáb deng-mlwydd a chant: a hwy ai Pharatoglasant ef ac fe a ofod-wyd mew'n arch yn yz Aipht.

Ail llyfr Moses yr hwn aelwir Exodus.

PENNOD. I.

1 Teulu Jacob yn yr Aipht. 8 Pharao newydd yn eu gorthrymmu hwynt. 15 y byd-wragedd yn arbed meibion yr Hebraeafau. 20 Duwyn ymgeleddu y byd-wragedd.

Ymma hentwau meibion Israel y chat a ddaethant i'r Aipht: gyd ag Jacob y daethant bôb yn ai deulu.
1 Ruben, Simeon, Lefi, ac Juda.
3 Isachar, Zabulon, a Benjamin.

4 Dan a Nephtali, Gad, ac Afer.
5 A'r holl eneidiau a ddaethent allan o gorph Jacob oeddynt * ddeng-henaid a thri vgain: ac Joseph oedd yn yz Aipht.

Gen.46.18. Deut.10.22.

6 Ac Joseph a fu farw, ai holl frodyz, 'ar holl oes honno.

Ac.7.17.

7 A *meibion Israel a hiliafant ac a gynnyddasant, amilhaufant hefyd, a chyffhaufant yn ddirfawr odietch: a'r wlad a latwnwyd o honynt hwy.

8 Yna y cyfododd bynent netwydd yn yz Aipht: yz hwn nid adnabuse mo Joseph.

9 Ac efe a ddywedodd wth ei bôb: wele bobl meibion Israel yn amlach ac yn gryfach na nyni,

10 Deutwch, gwnatw yn gall iwo herbyn: rhac amilbau o honynt, a phan ddigwyddo rhyfel ymgydio o honynt a'n caseion, a rhyfela i'n herbyn a myned i fynu o'z wlad.

11 Am hynny y gosodasant feistred gwaith iwo gozhyppinu ai clud hwynt: a [phobl Israel] a adailadasant i Pharao ddinaloedd trefsterau [Lefi] i'withom a Raamses.

12 Ond fel y gozhyppment hwynt, felly r amilhaent, ac y cynnyddent: a chyffng oedd arnynt o herwydd meibion Israel.

13 A'r Aiphtiaid a * gaethwasant feibion Israel yn dôt.

14 A gwnaethant eu henioes hwynt yn chwertw d'wy y gwasanaeth caled mew'n clai, ac mew'n pyddofain, ac ym mhob gwasanaeth yn y maes: gyd ai holl wasanaeth yz hyn a ofynniant gauddynt yn dôt.

15 A bynent yz Aipht a lefarodd wth fydwagedd yz Hebraeafau: o ba rai henw yn [oedd] Siphra, a hento'r ail Iduah.

16 Ac efe a ddywedodd, pan fyddoch fydwagedd i'r Hebraeafau, a gweled o honoch eu hefcoedd-le: os mab fydd lleddwch ef, ond os merch bydded hi fyw.

17 Er hynny y byd-wragedd a ofnasant Duw, ac ni wnaethant yn ol yz hyn a ddywedase bynent yz Aipht wthynnt: eithz cadwasant y bechgyn yn fyw.

18 Am hynny bynent yz Aipht a alwodd am y byd-wragedd, ac a ddywedodd wthynnt, pa ham y gwnaethoch y peth hyn: ac y cadwasoch y bechgyn yn fyw?

19 A'r byd-wragedd a ddywedasant wth Pharao nad [oedd] yz Hebraeafau fel yz Aiphtiafau: onid eu bôb hwynt yn fywtor, ac yz efcoerent cynn dyfod byd-wraig atynt.

20 Am hynny y bu Duw dda wth y byd-wragedd: ar bobl a amilhaodd, ac a aeth yn gryf i'w wlad.

21 Ac o herwydd i'r byd-wragedd ofni Duw: yntef a wnaeth deuluoedd iddynt hwythau.

22 A Pharao a dychymynnodd iwo holl bobl gan ddywedp: pob mab a'r a entir hwytwch ef i'r afon, ond cedwch yn fyw bôb merch.

PEN. II.

Geni Mosesai swrwr i'r hec. 5 Merch Pharao yn ei godi ai gadw. 12 Moses yn lladd yr Aipht-ddyn. 15 yn ffoi yn cael gwasanaeth, ac yn priodi. 23 Marwolaeth Pharao, agweddi Israel.

Y NA * gwz o d' Lefi aeth: ac a bytoddod ferch Lefi.

2 A'r wraig a feichiogodd, ac a efcoedd ar fáb: a phan welodd hi mai tég ydoedd efe, yna * hi ai cuddiodd ef yn nis.

Ac.7.10. Heb.11.15.

3 A phan na alle hi ei guddio ef yn hwy, yna y cynmerodd gawell iddo ef o lafrwyn, ac a ddwbiodd hwmw a chlai ac a phôg: ac a ofododd y bachgen ynddo, ac ai rhoddodd ym mylc yz hec'ar i'n yz afon.

4 Ai chwaer ef a safodd o bell: i gael gwybod beth a wneid iddo.

5 Yna